

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Gdańsku

LGD.410.19.1.2025

Pan
Jan Marcin Węsławski
Dyrektor
Instytut Oceanologii Polskiej
Akademii Nauk
ul. Powstańców Warszawy 55
81-712 Sopot

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/25/022 – Gospodarka majątkowa i finansowa Polskiej Akademii Nauk

zmienione zgodnie z treścią uchwały nr KOP-KOR.441.55.2026 Zespołu Orzekającego Komisji Rozstrzygającej w Najwyższej Izbie Kontroli z dnia 13 marca 2026 r.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Instytut Oceanologii ¹ Polskiej Akademii Nauk ² , ul. Powstańców Warszawy 55, 81-712 Sopot
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jan Marcin Węsławski, Dyrektor Instytutu Oceanologii Polskiej Akademii Nauk ³ , od 1 stycznia 2018 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Gospodarka majątkowa instytutu naukowego Polskiej Akademii Nauk. 2. Gospodarka finansowa instytutu naukowego Polskiej Akademii Nauk.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020-2025 (I półrocze) z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Gdańsku
Kontrolerzy	1. Dariusz Jurczuk, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LGD/97/2025 z 4 sierpnia 2025 r., 2. Marta Gajewska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LGD/135/2025 z 9 października 2025 r., 3. Radosław Sobuś, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LGD/98/2025 z 4 sierpnia 2025 r.

(akta kontroli str. Tom I, III i VI – 1-2)

¹ Dalej: IOPAN lub Instytut.

² Dalej: PAN.

³ Dalej: Dyrektor, Dyrektor Instytutu lub Dyrektor IOPAN.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Instytut nie zawsze prawidłowo i rzetelnie zarządzał oraz gospodarował posiadanym majątkiem. Instytut nie zabezpieczył własnego interesu ekonomicznego i nie dopełnił ciężącego na nim obowiązku objęcia swojego mienia ubezpieczeniem, co skutkowało powstaniem uszczerbku w majątku w wysokości 1799,6 tys. zł⁶ w wyniku pożaru. Nieprawidłowo realizowano niektóre obowiązki Instytutu jako właściciela będących w jego zasobach budynków, bowiem nie przeprowadzono wszystkich wymaganych kontroli okresowych, jak również nie zrealizowano terminowo zaleceń pokontrolnych. Książki obiektów budowlanych prowadzono zaś prawidłowo, w sposób chronologiczny i załączano protokoły z przeprowadzonych kontroli okresowych. Nie przestrzegano także wewnętrznych regulacji dotyczących udostępniania pokoi gościnnych w Instytucie. Zgodnie z obowiązującymi zasadami Instytut zarządzał badanymi środkami transportu, ewidencjonując ich eksploatację oraz ponoszone w tym zakresie koszty. Dodatkowo stwierdzono, że porozumienie zawarte z firmą Profesea Sp. z o.o.⁷, w ramach którego Instytut udostępnia swój sprzęt, stwarza ryzyko konfliktu interesów we współpracy z uwagi na fakt, że pracownicy Instytutu są jednocześnie wspólnikami i wiceprezesami Zarządu tej firmy.

Instytut prawidłowo zarządzał środkami finansowymi i funduszami. Objęte badaniem środki na realizację dwóch projektów, tj. utrzymanie Systemu SatBałtyk⁸ i realizację projektu CSI-POM⁹, zostały wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem, terminowo złożono raporty określone w umowach, a założone efekty zostały osiągnięte. Nie stwierdzono także nieprawidłowości w gospodarowaniu środkami przekazanymi przez Polską Akademię Nauk na upowszechnianie i promocję działalności naukowej. Jednakże realizacja przez Instytut działań związanych z utrzymaniem aparatury naukowo-badawczej/stanowiska badawczego pn. „Statek naukowo-badawczy s/y Oceania” nie zawsze przebiegała prawidłowo. Dyrektor Instytutu udzielił zamówienia na usługi dotyczące realizacji zadań na stanowisku kapitana statku s/y Oceania oraz na stanowisku konsultanta – o łącznej wartości 423,8 tys. zł – z pominięciem ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych¹⁰. Nierzetelnie dokumentowano zlecenia wyjścia statku w rejs morski, weryfikacja godzin pracy na statku dwóch zleceniobiorców odbyła się ustnie, potwierdzono wykonanie bez zastrzeżeń czynności określonych w umowach zlecenia (tj. jako kapitan oraz konsultant) dwóm zleceniobiorcom i wypłacono wynagrodzenie, mimo że brali

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Wartość utraconego mienia po uwzględnieniu środków otrzymanych z polisy ubezpieczeniowej.

⁷ Dalej: „Profesea”.

⁸ Satelitarna Kontrola Środowiska Morza Bałtyckiego.

⁹ Cyfrowy System Informacji dla polskich obszarów morskich CSI-POM Nauka Dla Społeczeństwa.

¹⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 1320 ze zm., dalej: Pzp.

udział w rejsach jako pasażerowie. Ponadto nierzetelnie wykazano w raporcie rocznym za 2024 r. liczbę rejsów odbytych statkiem Oceania.

Wystąpiły przypadki działania niezgodnego z wewnętrznymi regulacjami Instytutu, dotyczącymi udzielania zamówień publicznych o wartości nieprzekraczającej kwoty uzasadniającej stosowanie jednego z trybów określonych w ustawie Pzp. Ponadto nie wszystkie raporty z wykorzystania środków finansowych otrzymanych przez Instytut zostały wprowadzone do systemu POL-on¹¹ lub wprowadzono je nieterminowo.

Poprzez nieustalenie regulaminu organizacyjnego, nie przypisano w sposób przejrzysty zakresów zadań poszczególnym komórkom organizacyjnym, a ponadto dwóm pracownikom nie określono zakresów czynności. Nie zapewniono funkcjonowania adekwatnej, skutecznej i efektywnej kontroli zarządczej w obszarze zarządzania statkiem s/y Oceania.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej¹² kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Gospodarka majątkowa instytutu naukowego PAN.

Opis stanu
faktycznego

1. Według stanu na 30 czerwca 2025 r. Instytut dysponował gruntami o łącznej powierzchni 9736 m², będącymi w użytkowaniu wieczystym Instytutu, oraz trzema budynkami o łącznej powierzchni użytkowej 5292,24 m², w tym dwoma pokojami gościnnymi¹³ o łącznej powierzchni 54,85 m². W okresie objętym kontrolą powierzchnia przekazanych gruntów oraz powierzchnia użytkowa budynków nie uległa zmianom. Instytut nie posiadał lokali mieszkalnych.

(akta kontroli str. T.III. 2-3)

Według stanu na 1 stycznia 2020 r. największą łączną wartość netto aktywów trwałych z grup 2-9 miały składniki z grupy 7 środki transportu (4651,0 tys. zł¹⁴), natomiast wg stanu na dzień 30 czerwca 2025 r. największą łączną wartość miały aktywa z grupy 8 Narzędzia, przyrządy, ruchomości i wyposażenie (5175,2 tys. zł¹⁵).

(akta kontroli str. T.III. 4-8, T.III. CD_2 670-672)

2. W latach 2020-2025 (I półrocze) Instytut nie dokonywał sprzedaży nieruchomości. Dokonano sprzedaży jednego środka trwałego na kwotę 0,8 tys. zł¹⁶.

¹¹ System jest źródłem wiedzy o polskiej nauce i szkolnictwie wyższym.

¹² Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹³ Pokoje: nr 319 o powierzchni 29,25 m² i nr 320 o powierzchni 25,60 m².

¹⁴ W tym o najwyższej wartości w grupie: statek s/y Oceania – 4233,5 tys. zł i wózek widłowy elektroniczny marki Junghe 24,0 tys. zł.

¹⁵ W tym o najwyższej wartości w grupie: analizator rtęci całkowitej w próbkach stałych MA 3000 – 227,9 tys. zł.

¹⁶ W dniu 11 kwietnia 2023 r. dokonano sprzedaży witryny chłodniczej z szybą.

W latach 2020-2025 (I półrocze) Instytut wynajmował podmiotom zewnętrznym dwa pokoje gościnne¹⁷ o łącznej powierzchni 54,85 m² znajdujące się w siedzibie Instytutu, w budynku Zakładu Fizyki i Dynamiki Morza. Z tytułu ww. wynajmów Instytut uzyskał przychody w łącznej kwocie 40,8 tys. zł.

(akta kontroli str. T.III. 2, 23)

Zgodnie z postanowieniami określonymi w „Obiegu dokumentów w IO PAN” z dnia 6 maja 2020 r.¹⁸, wniosek o wynajęcie pokoju gościnnego wypełnia pracownik, do którego przyjeżdża gość, sprawdza dostępność pokoju gościnnego w Dziale Gospodarczym (TG), po potwierdzeniu dostępności, przekazuje wniosek do Sekretariatu (DS.) do decyzji Dyrektora. Wniosek z decyzją Dyrektora jest przekazywany przez DS do TG. TG przekazuje kopię zatwierdzonego wniosku do Działu Finansowo-Księgowego wraz z kompletem danych niezbędnych do wystawienia faktury.

(akta kontroli str. T.V. 934-954)

W Instytucie opracowano wzór wniosku do Dyrektora o wynajęcie pokoju gościnnego.

Na podstawie decyzji z dnia 7 kwietnia 2022 r. w sprawie korzystania z pokoi gościnnych, która weszła w życie z dniem 19 kwietnia 2022 r., Dyrektor Instytutu określił następujące zasady:

- z pokoi gościnnych mogą korzystać osoby przyjeżdżające do Instytutu w celach służbowych lub po otrzymaniu odpowiedniej zgody dyrektora na pobyt prywatny;
- osoba, do której przyjeżdża gość, musi sprawdzić dostępność pokoju i wypełnić wniosek, następnie otrzymać zgodę Dyrektora (podpis na wniosku);
- pobyt w pokoju gościnnym może potrwać od 1 do 10 dni;
- cena pokoju za dobę wynosi:
 - pobyt 1 osoby w pokoju – 130 zł/doba + 8% Vat;
 - pobyt 2 osób w pokoju – 160 zł/doba + 8% Vat;
 - pobyt 3 osób w pokoju – 180 zł/doba + 8% Vat.

Na podstawie decyzji z dnia 1 kwietnia 2025 r. w sprawie korzystania z pokoi gościnnych, która weszła w życie z tym dniem, Dyrektor Instytutu ustalił nowe ceny z pobyt gości, które wynosiły:

- pobyt 1 osoby w pokoju – 150 zł/doba + 8% Vat;
- pobyt 2 osób w pokoju – 185 zł/doba + 8% Vat;
- pobyt 3 osób w pokoju – 210 zł/doba + 8% Vat.

(akta kontroli str. T.III. 24-26)

Dyrektor Instytutu wyjaśnił m.in., że dwa pokoje gościnne (jedno i dwu osobowy) są używane w IOPAN jako infrastruktura ułatwiająca współpracę

¹⁷ Pokoje nr 319 o powierzchni 29,25 m² i nr 320 o powierzchni 25,60 m².

¹⁸ Dalej: „Obieg dokumentów w IO PAN”.

z zamiejscowymi współpracownikami Instytutu. Pokoje nie są wynajmowane komercyjnie, nie są udostępniane osobom niezwiązanym z działalnością Instytutu. W pierwszym rzędzie pokoje są udostępniane „gratisowo” recenzentom, konsultantom, szkoleniowcom i członkom ekip naukowych współpracujących w IOPAN, a także doktorantom z zagranicy. W pozostałych przypadkach pokoje mogą być odpłatnie udostępniane osobom związanym administracyjnie z PAN. Kwoty opłat ustalane są przez administrację na poziomie odzwierciedlającym klasę tych pokoi.

(akta kontroli str. T.III. 13-16a)

Naczelny Inżynier wyjaśnił, że w okresie od 1 stycznia 2020 r. do 18 kwietnia 2022 r. w Instytucie nie obowiązywały odrębne pisemne zasady korzystania z pokoi gościnnych. Wynikało to z faktu, że pokoje gościnne wykorzystywano sporadycznie i na podstawie praktyki organizacyjnej utrwalonej w latach wcześniejszych każdorazowo na podstawie indywidualnej zgody Dyrektora na pobyt gościa oraz zgłoszeniu potrzeby zakwaterowania przez pracownika Instytutu. Sformalizowane zasady zostały wprowadzone decyzją Dyrektora z 7 kwietnia 2022 r., aby ujednolicić proces, usprawnić dokumentowanie pobytów i dostosować sposób rozliczania usług do aktualnych wymogów organizacyjnych.

Ponadto Naczelny Inżynier wyjaśnił, że poziomy cen za pobyt w pokojach gościnnych określone w decyzjach Dyrektora z 2022 i 2025 r. zostały ustalone na podstawie:

- orientacyjnych kosztów utrzymania pomieszczeń (media, sprzątanie, pranie pościeli, eksploatacja),
- na poziomie cen sopockich w okresie poza sezonem wakacyjnym przy uwzględnieniu niewysokiego standardu udostępnianych przez instytut pomieszczeń.

Udostępnianie pokoi gościnnych nie ma charakteru komercyjnego, a zakwaterowanie służy przede wszystkim realizacji zadań statutowych i naukowych. Cennik miał więc charakter kosztowy, a nie rynkowy; pokoje gościnne nie stanowią działalności gospodarczej Instytutu.

(akta kontroli str. T.III. 17-22)

Na podstawie zapisów książki meldunkowej¹⁹ w latach 2020-2024 (do 30 czerwca) odnotowano 150 wpisów dotyczących wynajmu pokoi, a na podstawie księgi gości – od 1 lipca 2024 r. do 30 czerwca 2025 r. – 49 wpisów. Zbadano dokumentację dotyczącą wybranych siedmiu pobytów gości²⁰, dla których rezerwacja pokoi nastąpiła do 30 czerwca 2025 r. i stwierdzono, że: były one niekompletne, pobyt gości na podstawie czterech wniosków trwał dłużej niż

¹⁹ Prowadzonej od 2007 r.

²⁰ Dwa pobyty w 2023 r., trzy pobyty w 2024 r. i dwa w 2025 r. Daty pobytów ustalono na podstawie danych w książce meldunkowej i księdze gości oraz na podstawie wystawionych faktur VAT.

10 dni, a w przypadku pobytów na podstawie pięciu wniosków, w książce meldunkowej lub księdze gości wpisywano dane tylko jednej osoby, pomimo iż faktycznie pobyty te dotyczyły dwóch osób (co szerzej opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości).

(akta kontroli str. T.III. 27-58)

Na podstawie umowy najmu nr 04/01/2022 z dnia 31 stycznia 2022 r., Instytut wynajął w Gdańsku pomieszczenia magazynowe nieogrzewane nr KN-7.2/A o powierzchni 150 m². Umowa została zawarta na czas określony od 1 lutego 2022 r. do 31 grudnia 2024 r.²¹

Koszty poniesione z tytułu realizacji ww. umowy w latach 2022-2024 wyniosły ogółem 216,6 tys. zł, z tego z tytułu: czynszu najmu – 127,4 tys. zł i kosztów eksploatacyjnych – 89,2 tys. zł.

(akta kontroli str. T.IV. 836-845)

Zgodnie § 3 pkt 3.9 ww. umowy do obowiązków Instytutu należało m.in. ubezpieczenie swoich materiałów, produktów, urządzeń, sprzętu i środków pieniężnych wniesionych do przedmiotu najmu, co do szkód powstałych m.in. wskutek pożaru oraz innych zdarzeń losowych na swój koszt. W przypadku niewykonania tego zobowiązania Instytut zrzekł się nieodwołalnie wszelkich roszczeń w stosunku do wynajmującego z tytułu szkód w materiałach, produktach, urządzeniach, sprzęcie i środkach pieniężnych Instytutu na skutek zdarzeń losowych.

Instytut zobowiązał się ubezpieczyć m.in. składowane i przechowywane materiały, produkty, urządzenia sprzęt i środki pieniężne we własnym zakresie i na swój koszt od wszelkiego ryzyka.

(akta kontroli str. T.IV. 836-845)

W dniu 14 lipca 2024 r. na skutek pożaru wynajmowane ww. pomieszczenie magazynowe wraz z wszelkim mieniem (o łącznej wartości 1864,8 tys. zł²²) przechowywanym tam przez Instytut uległo całkowitemu zniszczeniu. W pomieszczeniu tym znajdował się również sprzęt do badań morskich użyczony przez Instytut Geofizyki PAN w Warszawie (o wartości 270,6 tys. zł)²³.

Instytut posiadał polisę ubezpieczeniową, która obejmowała jedynie zniszczone mienie dot. projektów realizowanych przez Instytut o wartości 65,2 tys. zł²⁴ i tylko na taką kwotę uzyskał odszkodowanie od ubezpieczyciela (co szerzej opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości). W przypadku mienia uycznego,

²¹ Jeśli wartość świadczeń uiszczonych przez Instytut (bez kaucji) przekroczy równowartość 30 000 Euro – ulega ona rozwiązaniu.

²² O łącznej wartości księgowej lub szacunkowej 1 864 800,09 zł.

²³ O wartości 270 600 zł.

²⁴ 65 204,11 zł.

odszkodowanie od ubezpieczyciela w kwocie 243,5 tys. zł²⁵ uzyskał Instytut Geofizyki PAN.

(akta kontroli str. T.IV. 846-912)

Wg stanu na dzień 16 grudnia 2025 r., z tytułu otrzymanego odszkodowania zakupiono sprzęt na łączną kwotę 31,7 tys. zł.

(akta kontroli str. T.IV. 913-916)

Na podstawie decyzji Dyrektora Instytutu z dnia 5 września 2024 r. powołano komisję do przeprowadzenia identyfikacji szkód powstałych w wyniku ww. pożaru, a następnie decyzją z dnia 30 października 2024 r. Dyrektor Instytutu powołał komisję do przeprowadzenia przeglądu technicznego sprzętu elektronicznego i aparatury naukowo-badawczej znajdującej się na stanie Instytutu.

Z protokołu likwidacji nr 3/2024 z dnia 21 listopada 2024 r. wynikało, że komisja dokonała przeglądu miejsca zdarzenia, zebrała informację od wszystkich komórek organizacyjnych Instytutu o przechowywanym mieniu, sporządziła listę utraconego sprzętu naukowego oraz wyposażenia znajdującego się w wynajmowanym magazynie²⁶. Protokół został zatwierdzony przez Dyrektora Instytutu.

(akta kontroli str. T.IV. 863-912)

W latach 2023-2025 (I półrocze) Instytut trzykrotnie wynajmował składniki majątkowe Spółce, za które otrzymał wynagrodzenie w łącznej kwocie 5,5 tys. zł, z tego w:

- 2025 r. za siatki planktonowe – 2,5 tys. zł²⁷;
- 2023 r. za zdalnie sterowany pojazd podwodny – 2,0 tys. zł²⁸ i za boję akustyczną – 1,0 tys. zł²⁹.

Wynajmu siatek planktonowych w 2025 r. dokonano na podstawie zamówienia nr 1/01/2025 z dnia 1 stycznia 2025 r.

Wynajmu boi akustycznej Instytut dokonał na podstawie umowy najmu z dnia 21 listopada 2022 r., którą w imieniu IOPAN podpisał Dyrektor Instytutu, a w imieniu Profesea Wiceprezes Miłosz Grabowski (obecnie zatrudniony w Instytucie, w Zakładzie Fizyki Morza – Pracowni Akustyki Morza).

²⁵ Wartość mienia 270 600 zł – franszyza redukcyjna szkody w wysokości 10% (27 060 zł).

²⁶ Środki trwałe na kwotę 1 773 969,32 zł i przedmioty niskocenne na kwotę 47 378,75 zł.

²⁷ Osobą odpowiedzialną za środek trwały w Instytucie jest Marta Ceglowska (Pracownia Biochemii Morza, Zakład Chemii i Biochemii Morza).

²⁸ Osobą odpowiedzialną za środek trwały w Instytucie jest Miłosz Grabowski (Pracownia Akustyki Morza, Zakład Fizyki Morza).

²⁹ Osobą odpowiedzialną za środek trwały w Instytucie jest Lech Kotwicki (Pracownia Meiofauny, Zakład Ekologii Morza).

Ww. firma w 2023 r., na podstawie noty księgowej wystawionej przez Instytut, dokonała zwrotu kosztów tytułem uszkodzenia boi akustycznej w kwocie 32,4 tys. zł.

Wynajmu zdalnie sterowanego pojazdu podwodnego ROV Instytut dokonał na podstawie umowy najmu z dnia 3 stycznia 2023 r., która w imieniu IOPAN podpisał Dyrektor Instytutu a w imieniu Profesea Prezes Zarządu Maciej Kamiński. Protokół zdawczo-odbiorczy potwierdzający z ramienia Instytutu zwrot sprzętu w dniu 4 stycznia 2023 r. w stanie niepogorszonym oraz prawidłowe jego działanie i brak śladów uszkodzeń mechanicznych podpisał Miłosz Grabowski.

(akta kontroli str. T.III. 223-237, T.IV. 427)

W otrzymanej przez NIK dokumentacji, przy ww. umowie znajdowało się „Ramowe porozumienie o współpracy pomiędzy Instytutem Oceanologii PAN i firmą Profesea”³⁰ (bez daty), w którym stwierdzono: „IOPAN deklaruje chęć współpracy z firmą Profesea w zakresie wymiany doświadczeń i działań na rzecz badania środowiska morskiego. Każdorazowe korzystanie ze sprzętu lub urządzeń IOPAN przez Profesea musi być wcześniej zgłaszane i zatwierdzone przez Dyрекcję, z odpowiednim zabezpieczeniem (ubezpieczenia) oraz pokrycie dodatkowych kosztów (transport, naprawy etc.). Profesea nie może używać IOPAN do reklamowania swojej działalności, a jedynie wymienić nas jako instytucję współpracującą”. Porozumienie podpisał Dyrektor Instytutu i Prezes Profesea. Nie zawierało ono daty i okresu obowiązywania – co szerzej opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. T.III. 229)

3. Badanie przeprowadzone na próbie wybranych dwóch z trzech budynków Instytutu, tj. budynku Zakładu Chemii oraz budynku Zakładu Genetyki i Ekologii wykazało, że:

- w latach 2020-2024 ww. obiekty budowlane poddano okresowym kontrolom stanu technicznego, o których mowa w art. 62 ust. 1 lit. a-c ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane³¹, przy czym kontrolą, o której mowa w lit. c ww. przepisu, tj. w zakresie instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska nie zostały objęte urządzenia służące ochronie środowiska –

³⁰ Zgodnie z danymi zawartymi w KRS, współnikami i wiceprezesami Zarządu firmy Profesea Sp. z o.o. byli m.in. pracownicy Instytutu: Miłosz Grabowski (Pracownia Akustyki Morza, Zakład Fizyki Morza), Michał Czub (Pracownia Współczesnych Zagrożeń Ekosystemów Morskich, Zakład Chemii i Biochemii Morza), Jacek Bełdowski (Pracownia Współczesnych Zagrożeń Ekosystemów Morskich, Zakład Chemii i Biochemii Morza) i Lech Kotwicki – od 15 czerwca 2023 r. (Pracownia Meiofauny, Zakład Ekologii Morza). Ponadto: Prezesem Zarządu jest Maciej Kamiński, wiceprezesem Zarządu Maciej Maciejewski.

³¹ Dz. U. z 2025 r. poz. 418 ze zm., dalej: prawo budowlane.

separator substancji ropopochodnych i ekrany akustyczne, co opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości,

- w 2025 r. (do 30 czerwca) budynki nie zostały poddane kontrolom, o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 prawa budowlanego. Kontrole te zostały przeprowadzone we wrześniu 2025 r.,
- w 2022 r. ww. budynki zostały poddane kontroli okresowej (co najmniej raz na pięć lat), o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 prawa budowlanego obejmującej badanie instalacji elektrycznej i piorunochronnej w zakresie stanu sprawności połączeń, osprzętu, zabezpieczeń i środków ochrony od porażeń, oporności izolacji przewodów oraz uziemień instalacji i aparatów,
- w latach 2020-2024 ww. budynki nie zostały poddane kontroli okresowej (co najmniej raz na pięć lat), o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 prawa budowlanego w zakresie polegającym na sprawdzeniu stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, estetyki obiektu budowlanego oraz jego otoczenia, co zostało opisane w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości,
- w latach 2020-2025 (do 30 czerwca) ww. budynki nie były przedmiotem kontroli w zakresie, o którym mowa w art. 62 ust. 1 pkt 4 prawa budowlanego, ponieważ jak wynikało z wyjaśnień Naczelnego Inżyniera nie wystąpiły okoliczności, o których mowa w art. 61 pkt 2 ww. ustawy,
- po kontroli przeprowadzonej w 2023 r. w budynku Zakładu Chemii wydano dwa zalecenia, tj. zdemontowanie poluzowanego elementu konstrukcji stalowej na dachu, które zostało zrealizowane do kontroli przeprowadzonej w 2024 r. oraz zabezpieczenie uszkodzonych krawędzi czapek kominowych – nie zrealizowano zalecenia do następnej kontroli okresowej, co opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości, natomiast po kontrolach przeprowadzonych w latach 2022-2024 w budynku Zakładu Genetyki i Ekologii wydawano zalecenia wykonania naprawy przeciekających warstw wykończenia balkonu, których nie zrealizowano w kolejnych latach, co zostało opisane w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości,
- książki ww. obiektów budowlanych były prowadzone w formie papierowej, wpisy dotyczące przeprowadzonych kontroli okresowych zostały dokonane w sposób chronologiczny, do książek obiektów budowlanych załączono protokoły z przeprowadzonych kontroli okresowych.

Ww. obiekty w okresie objętym kontrolą nie były przedmiotem kontroli organów nadzoru budowlanego.

(akta kontroli str. Tom VI: 1-353, 398-495, Tom XII: 4008-4017, 3771-3978, 3890-3921, 3819-3822)

Nw. budynki były wyposażone w:

- Zakład Chemii – centralny system klimatyzacji i wentylacji (od 2012 r.), w którym chłód był wytwarzany przez pompę ciepłą o mocy chłodniczej wynoszącej 56 kW, natomiast system ogrzewania zapewniała pompa ciepła zasilana gazem ziemnym o mocy 56 kW,

- Zakład Genetyki i Ekologii – centralny system klimatyzacji i wentylacji (od 2007 r.), w którym chłód był wytwarzany przez elektryczny agregat wody lodowej o mocy chłodniczej wynoszącej 52 kW, natomiast system ogrzewania zapewniały dwa kotły gazowe o sumarycznej nominalnej mocy grzewczej wynoszącej 550 kW (150 kW i 400 kW).

Od 9 marca 2015 r., tj. wejścia w życie ustawy z dnia 29 sierpnia 2014 r. o charakterystyce energetycznej budynków³² system ogrzewania budynku Zakładu Genetyki i Ekologii nie został poddany okresowej kontroli polegającej na sprawdzeniu stanu technicznego systemu ogrzewania, z uwzględnieniem efektywności energetycznej źródeł ciepła oraz dostosowania ich mocy do potrzeb użytkowych, mimo, że zgodnie z art. 23 ust. 1 pkt 1 lit. c ww. ustawy przeprowadzenie ww. kontroli było wymagane co najmniej raz na 4 lata dla kotłów opalanych gazem o nominalnej mocy cieplnej większej niż 100 kW, co zostało opisane w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

Ponadto systemy klimatyzacji budynków Zakładu Chemii oraz Zakładu Genetyki i Ekologii począwszy od wejścia w życie ustawy o charakterystyce energetycznej budynków nie zostały podane kontroli okresowej, co najmniej raz na 5 lat, polegającej na ocenie efektywności energetycznej zastosowanych urządzeń chłodniczych o mocy chłodniczej nominalnej większej niż 12 kW, co było niezgodne z art. 23 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy³³ i zostało opisane w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. Tom VI: 354-397, 493-495, Tom XII: 4008-4017, 3771-3978, 3890-3921, 3819-3822)

4. Zgodnie z postanowieniami zawartymi w dokumencie „Procesy i procedury w IO PAN”, zapotrzebowanie na samochód służbowy zgłaszane jest osobiście (preferowana forma z uwagi na „obłożenie” samochodów), telefonicznie bądź mailowe do Działu Zaopatrzenia (TZ) w miarę możliwości z wyprzedzeniem. W zgłoszeniu należy podać informację, czy składający zapotrzebowanie będzie korzystał z samochodu z kierowcą czy osobiście (kierujący samochodami służbowymi muszą mieć stosowne badania lekarskie). TZ decyduje o udostępnieniu samochodu służbowego w dni powszednie. Na użycie samochodu w soboty i niedziele oraz na dłuższych dystansach wymagana jest pisemna zgoda Dyrektora oraz wcześniejsze uzgodnienie terminu z TZ.

Osoby prowadzące samochód służbowy zobowiązane są wypełnić kartę drogową, do której wpisuje ilość przejechanych kilometrów, trasę przejazdu oraz cel wyjazdu.

Wszystkie osoby tankujące samochody służbowe muszą zgłosić ten fakt i dostarczyć fakturę do TZ, który po weryfikacji faktury wpisuje w karcie drogowej

³² Dz. U. z 2024 r. poz. 101 ze zm., dalej: ustawa o charakterystyce energetycznej budynków.

³³ Od 28 kwietnia 2023 r. – art. 23 ust. 1 pkt 2 lit. a.

ilości zatankowanego paliwa oraz nr rachunku/faktury. Po opisanu faktury przez TZ przekazuje ją do Głównej księgowej.

Kierujący samochodem służbowym w przypadku jakiś zdarzeń drogowych lub usterek powinien niezwłocznie ten fakt zgłosić do TZ.

(akta kontroli str. T.V. 955-972)

W okresie objętym kontrolą Instytut był właścicielem: jednego samochodu osobowego (rok produkcji 2009 r.), dwóch samochodów ciężarowych (rok produkcji 2010 r. i 2013 r.) i czterech przyczepami³⁴. Nie zawierano umów z pracownikami na wykorzystanie samochodów prywatnych do celów służbowych.

(akta kontroli str. T.IV. 808-810)

Poniesione przez Instytut koszty utrzymania i eksploatacji ww. środków transportu wyniosły w latach 2020-2025 (I półrocze) łącznie 148,8 tys. zł., z tego:

- koszty utrzymania samochodów – 145,8 tys. zł, z tego na:
 - paliwo – 55,7 tys. zł;
 - pozostałe koszty – 90,1 tys. zł;
- koszty utrzymania przyczep (ubezpieczenie) – 3,0 tys. zł.

(akta kontroli str. T.IV. 811-819)

W okresie objętym kontrolą samochody służbowe nie były udostępniane pracownikom do celów prywatnych. Każdy wyjazd samochodem odnotowywany był w Karcie drogowej danego pojazdu.

Dla każdego pojazdu prowadzone są Karty drogowe zawierające kolejne numery druku. W Kartach tych wpisywane są m.in.: nr rejestracyjny, marka i typ pojazdu, rodzaj paliwa, rodzaj nadwozia, stan licznika w momencie wyjazdu i powrotu oraz przebieg. Ponadto: nazwisko osoby kierującej, trasę przejazdu, godziny i minuty odjazdu, godz. i min. przyjazdu, podpis osoby kierującej i miejsce wyjazdu.

Badanie przejazdów samochodami ciężarowymi: Renault Trafic (w II kw. 2022 r. i III kw. 2023 r.) oraz Renault Kangoo (w IV kw. 2024 r. i I kw. 2025 r.) wykazało, że Karty drogowe były prowadzone zgodnie z obowiązującym w Instytucie wzorem.

(akta kontroli str. T.IV. 819-835, T.V. 1292-1293)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Na podstawie dokumentacji dotyczącej wybranych siedmiu pobytów gości w pokojach gościnnych³⁵ Instytutu stwierdzono, że następujące wnioski sporządzono w sposób niekompletny w stosunku do obowiązującego

³⁴ Rok prod. – odpowiednio: 1986 r., 2005 r., 2010 r. i 2016 r.

³⁵ Spośród wniosków złożonych do 30 czerwca 2025 r.

w Instytucie wzoru wniosku, a w czterech przypadkach pobyt był dłuższy niż określony w ww. decyzjach na okres od 1 do 10 dni:

- we wniosku dotyczącym zakwaterowania jednego gościa pomiędzy 30 czerwca a 10 lipca 2023 r. (11 dni – pobyt jednej osoby) nie wpisano danych w pozycjach: „nazwisko i funkcja osoby wnioskującej i odpowiedzialnej za pobyt gościa w Instytucie”, „Uzasadnienie potrzeby zakwaterowania” i „Data i podpis wnioskodawcy”;
- we wniosku dotyczącym zakwaterowania dwóch gości pomiędzy 6 a 17 lipca 2023 r. (11 dni – pobyt dwóch osób) nie wpisano wszystkich danych w pozycji: „Nazwisko i funkcja osoby, która zajmuje pokój” (wpisano nazwisko jednej osoby bez funkcji); wpisano termin pobytu pomiędzy 5 a 16 lipca – 14 dni;
- we wniosku dotyczącym zakwaterowania dwóch gości pomiędzy 5 a 16 lipca 2024 r. (11 dni – pobyt dwóch osób) nie wpisano wszystkich danych w pozycji: „Nazwisko i funkcja osoby, która zajmuje pokój” (wpisano nazwisko jednej osoby bez funkcji);
- we wniosku dotyczącym zakwaterowania jednego gościa pomiędzy 6 a 16 lipca 2024 r. (10 dni – pobyt jednej osoby) nie wpisano danych w pozycji: „nazwisko i funkcja osoby wnioskującej i odpowiedzialnej za pobyt gościa w Instytucie”, „Uzasadnienie potrzeby zakwaterowania”, „Dane do faktury” i „Data i podpis wnioskodawcy”;
- we wniosku dotyczącym zakwaterowania dwóch gości, wg księgi gości pomiędzy 27 lipca 11 sierpnia 2024 r. (15 dni – pobyt dwóch osób), wg danych na fakturze i wniosku – pomiędzy 29 lipca a 11 sierpnia 2024 r. (13 dni – pobyt dwóch osób) nie wpisano danych w pozycjach: „nazwisko i funkcja osoby wnioskującej i odpowiedzialnej za pobyt gościa w Instytucie”, „Uzasadnienie potrzeby zakwaterowania” (poza danymi – „gość”), „Dane do faktury”, „Data i podpis wnioskodawcy”; nie wpisano wszystkich danych w pozycji: „Nazwisko i funkcja osoby, która zajmuje pokój” (wpisano nazwisko i funkcję jednej osoby);
- we wniosku dotyczącym zakwaterowania dwóch gości pomiędzy 6 a 16 lipca 2025 r. (10 dni – pobyt dwóch osób) nie wpisano danych w pozycji „Uzasadnienie potrzeby zakwaterowania”; nie wpisano wszystkich danych w pozycji: „Nazwisko i funkcja osoby, która zajmuje pokój” (wpisano nazwisko i funkcję jednej osoby);
- we wniosku dotyczącym zakwaterowania pomiędzy 5 a 15 sierpnia 2025 r. (10 dni – pobyt dwóch osób) nie wpisano danych w pozycji „Uzasadnienie potrzeby zakwaterowania”; nie wpisano wszystkich danych w pozycji: „Nazwisko i funkcja osoby, która zajmuje pokój” (wpisano nazwisko i funkcję jednej osoby); w pozycji „nazwisko i funkcja osoby wnioskującej i odpowiedzialnej za pobyt gościa w Instytucie” – wpisano jedynie imię i nazwisko wnioskującego gościa.

(akta kontroli str. T.III. 24-60)

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że goście byli pracownikami (lub emerytami) PAN i jeżeli pokoje były wolne, korzystali z nich za opłatą. Pobytu dłuższe niż 10 dni dotyczyły pracowników/doktorantów naukowych i były zawsze dodatkowo uzasadniane.

(akta kontroli str. T.III. 13-16a)

Naczelnny Inżynier wyjaśnił, że niekompletne uzupełnienie wskazanych wniosków wynikało przede wszystkim z:

- praktyki organizacyjnej, w której pracownicy zgłaszali pobyt gościa w trybie pilnym lub w niepełnym zakresie informacji, a brak danych uzupełniano później w Dziale Administracyjnym;
- błędnego założenia, że dane oczywiste dla zgłaszających pobyty pracowników (np. powtarzający się zespół badawczy, uczestnicy tych samych projektów) nie wymagają ponownego wpisania wszystkich pól;
- różnic w sposobie wypełniania formularzy przez poszczególnych pracowników.

Zdaniem Naczelnego Inżyniera, uchybienia miały charakter formalny. Wszystkie pobyty były rzeczywiste i właściwie rozliczone. W uzasadnionych przypadkach w przypadku dostępności pokoi decyzje o zgodzie na pobyt dłuższy niż 10 dni były każdorazowo świadomie podejmowane przez Dyrektora jako dopuszczalne odstępstwo od treści zarządzenia. Koszty zostały naliczone i rozliczone zgodnie z obowiązującym cennikiem.

(akta kontroli str. T.III. 17-22)

Zdaniem NIK wyjaśnienia nie uzasadniają stwierdzonego dokumentowania wykorzystania pokoi gościnnych w sposób niezgodny z obowiązującymi wewnętrznymi procedurami. Stosowana przez Instytut praktyka powinna być w nimi zgodna i jednolita.

2. Wpisy w książce meldunkowej lub księdze gości dotyczące wynikającego z pięciu wniosków³⁶ pobytu w pokoju gościnnym dwóch osób zawierały pełne dane tylko jednej z osób korzystających z pokoju.

(akta kontroli str. T.III. 24-60)

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że w przypadku dwóch gości wpisywano zawsze dane „głównego gościa”.

(akta kontroli str. T.III. 13-16a)

Naczelnny Inżynier wyjaśnił, że wpisy w księdze gości dotyczące jednej osoby wynikały z:

- przyjętej praktyki wpisywania danych jedynie osoby dokonującej rezerwacji i będącej płatnikiem. Podobna praktyka stosowana jest powszechnie;
- braku obowiązku meldunkowego w rozumieniu przepisów administracyjnych – księga gości ma charakter wewnętrzny i służy ewidencji obłożenia pokoi, nie pełni funkcji rejestru osobowego.

W każdym przypadku faktyczna liczba osób korzystających z pokoju była prawidłowo ujęta w fakturze oraz rozliczeniu pobytu.

³⁶ Gość M. M. – 5-16.07.2023 r., gość Z. M. – 6-17.07.2024 r., gość M. P. – 27.07-11.08.2024 r., gość M. M. – 6-16.07.2025 r. i gość M. P. 5-15.08.2025 r.

W trakcie przedmiotowej kontroli Instytut podjął działania korygujące mające na celu ujednolicenie sposobu wypełniania wniosków oraz wpisów do księgi gości, tak aby wszystkie dane wymagane w decyzjach Dyrektora były każdorazowo uzupełniane w pełnym zakresie.

(akta kontroli str. T.III. 17-22)

3. Na podstawie faktury VAT z dnia 12 sierpnia 2024 r. za wynajem pokoju gościnnego, obciążono gościa kwotą w wysokości 2246,40 zł za pobyt 13-dniowy, podczas gdy wg księgi gości był to pobyt 15-dniowy, który miał miejsce pomiędzy 27 lipca, a 11 sierpnia 2024 r.³⁷

(akta kontroli str. T.III. 35-41, 51-53)

Zastępca głównej księgowej Instytutu, która wystawiła ww. fakturę wyjaśniła, m.in. że rozbieżności w dokumentacji wynikały z faktu, iż we wniosku wprowadzono błędny okres pobytu. W związku z ustaleniem, że prawidłowy pobyt trwał 15 dni, została wystawiona korekta faktury³⁸, odzwierciedlająca właściwy okres pobytu oraz prawidłową kwotę należności.

(akta kontroli str. T.III. 9-12)

4. Ze względu na ubezpieczenie tylko części mienia składowanego w wynajętym magazynie w Gdańsku (na podstawie umowy nr 04/01/2022 z dnia 31 stycznia 2022 r.), narażono majątek Instytutu na stratę finansową w kwocie 1799,6 tys. zł. Instytut uzyskał odszkodowanie z tytułu zniszczenia mienia wskutek pożaru ww. magazynu jedynie w wysokości 65,2 tys. zł, a w przypadku mienia wartości 270,6 tys. zł użyczonemu Instytutowi przez Instytut Geofizyki PAN, odszkodowanie w kwocie 243,5 tys. zł³⁹. Ponadto częściowe ubezpieczenie magazynowanego mienia pozbawiło Instytut roszczeń w stosunku do wynajmującego z tytułu szkód poniesionych w wyniku pożaru magazynu w całym składowanym mieniu. Zgodnie bowiem z § 3 pkt 3.9 umowy najmu Instytut zobowiązał się do ubezpieczenia swoich materiałów, produktów, urządzeń, sprzętu i środków pieniężnych wniesionych do przedmiotu najmu, co do szkód powstałych m.in. wskutek pożaru oraz innych zdarzeń losowych na swój koszt pod rygorem nieodwołalnego zrzeczenia się wszelkich roszczeń w stosunku do wynajmującego z tytułu szkód w materiałach, produktach, urządzeniach, sprzęcie i środkach pieniężnych Instytutu na skutek zdarzeń losowych.

(akta kontroli str. T.IV. 836-912)

Naczelnny Inżynier Instytutu wyjaśnił m.in., że w ówczesnej ocenie Instytutu największe prawdopodobieństwo wystąpienia szkody, a także najwyższą potencjalną wartość strat, wiązało się z ryzykiem uszkodzenia lub utraty sprzętu wykorzystywanego w badaniach morskich. Z tego względu środki przeznaczone na ubezpieczenia były w pierwszej kolejności kierowane na ochronę mienia znajdującego się na statku i/lub przeznaczonego do zanurzania w toni wodnej, zgodnie z identyfikowanym wówczas profilem ryzyka i realnymi ograniczeniami budżetowymi. Instytut obejmował ochroną

³⁷ Kwota obciążenia winna wynosić 2592 zł.

³⁸ Na kwotę o 345 zł wyższą od poprzedniej (prawidłowa kwota wyniosła 2592 zł).

³⁹ Wartość mienia 270 600 zł – franszyza redukcyjna szkody w wysokości 10% (27 060 zł) - odszkodowanie uzyskał właściciel – Instytut Geofizyki PAN.

ubezpieczeniową przede wszystkim sprzęt projektowy lub sprzęt, którego ubezpieczenie było wymagane zapisami umów o dofinansowanie badań. Zakres ten odpowiadał wówczas zarówno możliwościom finansowym, jak i obowiązującym zasadom projektowym. Decyzje dotyczące zakresu ubezpieczenia mienia były podejmowane we współpracy z firmą brokerską w oparciu o ocenę ryzyka, analizę kosztów oraz możliwości finansowe Instytutu. Przyjęty model ochrony mienia był więc spójny z dominującymi wówczas zagrożeniami identyfikowanymi w działalności morskiej oraz z zasadą gospodarności środków publicznych. Należy podkreślić, że pożar, który wybuchł w jednej z wielu hal magazynowych był największym pożarem w regionie pomorskim od 30 lat. Zgodnie z informacjami prasowymi postępowanie prokuratorskie w tej sprawie zostało umorzone i nie stwierdzono odpowiedzialności osób fizycznych lub prawnych za to zdarzenie. Wyklucza to możliwość dochodzenia roszczeń przez Instytut.

Po tym zdarzeniu Instytut przeprowadził analizę oraz podjął działania mające na celu poprawę/zwiększenie ochrony mienia, w tym zmianę zasad ubezpieczania majątku. Obecnie firma brokerska prowadzi w imieniu Instytutu postępowanie na ochronę ubezpieczeniową w zwiększonym zakresie tj. ubezpieczenie całego majątku, ubezpieczenie budynków wg wartości odtworzeniowej, zwiększenie ubezpieczenia OC statku Oceanica do poziomu maksymalnego możliwego roszczenia. Postępowanie dotyczy ochrony ubezpieczeniowej na 2026 r.

Ponadto Naczelnny Inżynier wyjaśnił, że zgodnie z jego wiedzą Instytut Geofizyki PAN nie wystąpił dotychczas roszczeniem w zakresie pokrycia kosztów franszyzy redukcyjnej dot. ubezpieczenia utraconego mienia tego Instytutu.

(akta kontroli str. T.V. 1294-1298)

Zdaniem NIK podjęte przez Instytut działania w celu zwiększenia ochrony ubezpieczeniowej mienia stwarzają szanse uniknięcia w przyszłości szkód w majątku Instytutu powstałych w wyniku zdarzeń losowych.

5. W okresie objętym kontrolą IOPAN zawarł z Profesea „Ramowe porozumienie ...”, w którym zadeklarował współpracę w zakresie wymiany doświadczeń i działań na rzecz badania środowiska morskiego, w tym korzystanie przez Profesea ze sprzętu lub urządzeń IOPAN. Powyższe porozumienie nie zawierało daty sporządzenia oraz okresu obowiązywania, co należy ocenić jako działanie nierzetelne.

(akta kontroli str. T.III. 229)

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że sprzęt IOPAN jest udostępniany innym jednostkom współpracującym na zasadzie obustronnej korzyści – tzn. wypożyczający ubezpiecza sprzęt i ponosi koszty jego konserwacji, a Instytut uzyskuje dostęp do danych zebranych przez zewnętrzną instytucję. Warunkiem koniecznym dla wynajęcia – użyczenia sprzętu, jest jego dostępność (nikt z IOPAN nie używa go w danym momencie) i zbieżność celów naukowych. Często takie wypożyczanie odbywa się bezkosztowo (tylko ubezpieczenie), w wypadku Profesea niewielkie kwoty można było wykorzystać na uzupełnianie braków w sprzęcie. Użyczany sprzęt jest za

każdym razem sprawdzany przez pracowników IOPAN a najczęściej jest wykorzystywany przy okazji realizacji celów Instytutu (np. pobieranie podwójnych próbek w czasie rejsu).

Wg Dyrektora IOPAN jako jednostka naukowa badań podstawowych, unika zaangażowania w projekty komercyjne, wyjątkiem są te, które pozwalają na wykorzystywanie danych do celów naukowych – co jest bardzo rzadkie w biznesie. IOPAN nie posiada umów lojalnościowych z pracownikami zabraniającymi podejmowania działalności konkurencyjnej (takie umowy ma np. Morski Instytut Rybacki) bo praktycznie nie występuje konflikt interesów. Pracownicy Instytutu swobodnie udzielają fachowych opinii, ekspertyz czy recenzji dla innych podmiotów, ponieważ ta działalność nie koliduje w żaden sposób z interesami IOPAN, a w ocenach instytutów naukowych jest premiowana jako wychodzenie poza sferę „czystej nauki”.

(akta kontroli str. T.V. 1299-1304)

Zdaniem NIK porozumienie zawarte z firmą, w której wspólnikami i wiceprezesami Zarządu są pracownicy Instytutu, może wskazywać na ryzyko konfliktu interesów, bowiem niektórzy pracownicy Instytutu, występujący w sprawach dotyczących wynajmu mienia Instytutu, byli jednocześnie wspólnikami i przedstawicielami organu Profesea, z którą IOPAN zawarł powyższe porozumienie.

Przez taki konflikt należy rozumieć znane Instytutowi okoliczności mogące doprowadzić do powstania sprzeczności między interesem Instytutu lub osoby obowiązanej do działania w jego imieniu, a obowiązkiem działania przez Instytut w sposób rzetelny, z uwzględnieniem najlepiej pojętego interesu. Konflikt interesów może odnosić się do sytuacji, kiedy dany pracownik Instytutu, podejmując działania w sprawach Instytutu może znajdować się w sytuacji podwójnej lojalności, tj. wobec interesu Instytutu oraz swojego interesu biznesowego. Przykładem takiego działania jest fakt, iż w dniu 4 stycznia 2023 r. sporządzono Protokół zdawczo-odbiorczy potwierdzający w tym dniu zwrot zdalnie sterowanego pojazdu podwodnego ROV w stanie niepogorszonym oraz prawidłowe jego działanie i brak śladów uszkodzeń mechanicznych. Dokument ten z ramienia Profesea podpisał Prezes Zarządu, a z ramienia Instytutu podpisał pracownik z Pracowni Akustyki Morza w Zakładzie Fizyki Morza, specjalista ds. środowiskowej aparatury badawczej Miłosz Grabowski, który jest wspólnikiem i wiceprezesem Zarządu Profesea. Natomiast w przypadku wynajmu boi akustycznej przez Profesea, Miłosz Grabowski działając jako Wiceprezes Zarządu tej firmy, w dniu 21 listopada 2022 r. podpisał z Dyrektorem Instytutu umowę najmu na wynajem tego sprzętu.

W ramach usług, które oferuje ww. podmiot⁴⁰ wskazano na wykonywanie badań środowiskowych m.in.: badanie tła akustycznego, badana bentosu i planktonu oraz prace podwodne z wykorzystaniem ROV, czyli takich usług, które były związane z wynajmowanym od Instytutu mieniem.

W tym miejscu należy również wspomnieć, iż w dniu 23 października 2024 r. Instytut wystawił Spółce fakturę VAT nr F-VAT/2024/0038 na kwotę 7355,99 zł

⁴⁰ <https://profesea.pl/uslugi/> – dostęp 14.12.2025 r.

za pobór prób środowiskowych podczas rejsu statkiem s/y Oceania. Z załączonej do faktury Karty informacyjnej wynika, że osobą prowadzącą badania ze strony Profesea w dniach 5-6 października 2024 r. był Jacek Bełdowski – pracownik Instytutu oraz członek Rady Naukowej (jednocześnie wspólnik i wiceprezes Zarządu Profesea). Ze zlecenia wyjścia w rejs morski nr 33 z dnia 1 października 2024 r. (rejs w terminie 4 października – 15 października 2024 r.) wynika, że kierownikiem tego rejsu i członkiem ekipy naukowej z ramienia Instytutu był Jacek Bełdowski, a zastępcą kierownika i członkiem ekipy naukowej był Miłosz Grabowski.

(akta kontroli str. T.III. 223-237, T.IV. 424-427, 429-430, 806-807, T.V. 1283-1291)

6. Kontrolom, o których mowa w art. 62 ust. 1 prawa budowlanego nie poddano w latach 2020-2024:
- separatora substancji ropopochodnych i ekranów akustycznych stanowiących urządzenia służące ochronie środowiska, co było niezgodne z art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. b ww. ustawy, który stanowił, że urządzenia te powinny zostać poddane kontroli okresowej polegającej na sprawdzeniu ich stanu technicznego, co najmniej raz w roku,
 - budynku Zakładu Genetyki i Ekologii oraz budynku Zakładu Chemii w zakresie sprawdzeniu stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, estetyki obiektu budowlanego oraz jego otoczenia, co było niezgodne z art. 62 ust. 1 pkt 2 prawa budowlanego, który stanowił, że obiekty budowlane powinny zostać poddane kontroli okresowej, co najmniej raz na pięć lat, polegającej na sprawdzeniu m.in. stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, estetyki obiektu budowlanego oraz jego otoczenia.

(akta kontroli str. Tom VI: 1-352, 493-495)

Z wyjaśnień byłego Naczelnego Inżyniera⁴¹ i Naczelnego Inżyniera⁴², do zadań których należał m.in. nadzór nad stanem technicznym budynków i wyposażenia Instytutu oraz zarządzania wykonywaniem napraw, kontroli i przeglądów wynikało, że separator substancji ropopochodnych stanowiący element wyposażenia działki jako element instalacji deszczowej został poddany kontroli w ramach kontroli kanalizacji deszczowej, której stan nie budził zastrzeżeń inspektorów przeprowadzających kontrolę, natomiast instalacja akustyczna stanowiąca osłonę zainstalowanych pomp ciepła nie budziła zastrzeżeń inspektorów dokonujących przeglądów budynków. Z wyjaśnień Naczelnego Inżyniera wynikało, że ze względu na różne terminy przeprowadzania przeglądów pięcioletnich dla różnych budynków oraz na fakt, iż przegląd ten obejmował przegląd instalacji elektrycznej, w 2022 r. zdecydował o przeprowadzeniu przeglądów pięcioletnich, a z ustaleń z wykonawcą je przeprowadzającym wynikało, że jedyną różnicą pomiędzy przeglądem rocznym i pięcioletnim był przegląd instalacji elektrycznej, który został przeprowadzony, natomiast fakt braku adnotacji

⁴¹ Do 24 listopada 2021 r.

⁴² Od 25 listopada 2021 r.

o przeprowadzonym przeglądzie pięcioletnim nie został odnotowany w protokołach z 2022 r., na co nie zwrócił uwagi. Ponadto z wyjaśnień Naczelnego Inżyniera wynikało, że w sierpniu 2025 r. niezwłocznie po ustaleniu, że nie przeprowadzono przeglądów w przewidzianych prawem terminach, tj. w 2022 r. i 2024 r. – zostało zlecone ich przeprowadzenie, co odbyło się we wrześniu 2025 r.

(akta kontroli str. Tom XII: 4008-4017, 3771-3978, 3890-3921, 3819-3822)

NIK nie podziela powyższych argumentów. Zarówno urządzenia służące ochronie środowiska (tj. separator w ramach instalacji kanalizacji deszczowej oraz ekrany akustyczne) zostały poddane okresowej kontroli stanu technicznego. Pomimo odrębnego wskazania tych urządzeń i elementów w protokołach przeprowadzonych kontroli, protokoły te nie potwierdzają poddania ich ocenie. Ponadto zdaniem NIK sam fakt wskazania w protokole z przeprowadzonej kontroli podstawy prawnej przeprowadzenia kontroli pięcioletniej, tj. art. 62 ust. 1 pkt 2 prawa budowlanego nie stanowi o jej przeprowadzeniu, gdyż to zakres merytoryczny, potwierdzony protokołami, jest decydujący.

7. W Instytucie nie zrealizowano zaleceń stwierdzonych podczas przeprowadzonych kontroli okresowych, i tak:
- do 2 października 2024 r., tj. dnia przeprowadzenia kolejnej kontroli, o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt. 1 lit. a prawa budowlanego nie zrealizowano zalecenia wydanego podczas kontroli przeprowadzonej 3 października 2023 r. w budynku Zakładu Chemii, tj. zabezpieczenia uszkodzonych krawędzi czapek kominowych,
 - do 3 października 2023 r., następnie do 2 października 2024 r., tj. dnia przeprowadzenia kolejnej kontroli, o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt. 1 lit. a prawa budowlanego nie zrealizowano zalecenia wydanego podczas kontroli przeprowadzonej 22 listopada 2022 r. w budynku Zakładu Genetyki i Ekologii, tj. wykonania naprawy przeciekających warstw wykończenia balkonu.

(akta kontroli str. Tom VI: 1-265, 493-495)

Naczelny Inżynier, do zadań którego należał nadzór nad stanem technicznym budynków wyjaśnił, że nie dopilnował wykonania naprawy uszkodzonych krawędzi czapek kominowych w terminie do następnej kontroli, a ponadto w związku z prowadzonymi pracami dekarскими, które prowadzone są sukcesywnie od najpilniejszych (wymiana części dachówek, wymiana obróbek blacharskich, naprawa i odróżnienie rynien), uszkodzenia czapek kominowych zostaną usunięte po zakończeniu pozostałych prac, natomiast w sprawie przecieków warstw wykończenia balkonu wyjaśnił, że z uwagi na fakt, że balkon stanowił jedynie element architektoniczny i nie był używany zdecydowano o jego naprawie w terminie późniejszym, co nastąpiło na przełomie września i października 2025 r.

(akta kontroli str. Tom XII: 3915-3921, 4012-4017)

NIK wskazuje, że w szczególności w przypadku budynku Zakładu Genetyki i Ekologii podczas kontroli przeprowadzonej w 2024 r. stwierdzono uszkodzenia tynku, które mogły być konsekwencją braku realizacji zalecenia

wydanego podczas kontroli przeprowadzonych w 2022 r. i 2023 r., tj. naprawy przeciekających warstw wykończenia balkonu. Zdaniem NIK zaniechanie realizacji zaleceń pokontrolnych, stwarza ryzyko pogorszenia stanu technicznego budynków i zwiększenia nakładów finansowych na usunięcie postępujących uszkodzeń.

8. Instytut nie zapewnił poddania budynków kontrolom okresowym, o których mowa w art. 23 ust. 1 pkt 1 ustawy o charakterystyce energetycznej w zakresie:
- systemu ogrzewania budynku Zakładu Genetyki i Ekologii, tj. kontroli polegającej na sprawdzeniu jego stanu technicznego, z uwzględnieniem efektywności energetycznej źródeł ciepła oraz dostosowania ich mocy do potrzeb użytkowych, co było niezgodne z art. 23 ust. 1 pkt 1 lit. c ww. ustawy który stanowił, że przeprowadzenie ww. kontroli było wymagane co najmniej raz na 4 lata dla kotłów opalanych gazem o nominalnej mocy cieplnej większej niż 100 kW,
 - systemu klimatyzacji budynków Zakładu Chemii oraz Zakładu Genetyki i Ekologii, tj. kontroli okresowej, co najmniej raz na 5 lat, polegającej na ocenie efektywności energetycznej zastosowanych urządzeń chłodniczych o mocy chłodniczej nominalnej większej niż 12 kW, co było niezgodne z art. 23 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy⁴³.

(akta kontroli str. Tom VI: 354-397, 493-495)

Z wyjaśnień byłego Naczelnego Inżyniera i Naczelnego Inżyniera wynikało, m.in. że budynki nie zostały poddane sprawdzeniu, o którym mowa w art. 23 ust. 1 pkt 1 lit. c ustawy z dnia 29 sierpnia 2014 r. o charakterystyce energetycznej budynków (Dz. U. z 2024 r. poz. 101 ze zm.) oraz art. 23 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy (w brzmieniu obowiązującym do 27 kwietnia 2023 r.), ponieważ zgodnie z art. 23 ust. 1 pkt 3 ww. ustawy wyłącza się obowiązek przeprowadzenia kontroli w zakresie doboru źródeł ciepła oraz chłodu, w przypadku gdy od czasu przeprowadzenia takiej kontroli nie dokonano zmian w systemie ogrzewania i wentylacji lub zmian w charakterystyce energetycznej budynku, a co najmniej od czasu wydania w 2018 r. świadectwa energetycznego dla budynku Zakładu Chemii takich zmian nie dokonywano. Ponadto budynki Instytutu przeszły w 2012 r. gruntowną termomodernizację oraz termomodernizację kotłowni, a w kolejnych latach po zakończeniu projektu wielokrotnie sprawdzano uzyskany efekt ekologiczny, ostatni raport z monitorowania wielkości redukcji CO₂ sporządzono w 2016 r., a po jej przeprowadzeniu nie dokonywano zmian powodujących zmianę charakterystyki energetycznej budynku, co mogłoby powodować konieczność ponownego doboru źródeł ciepła oraz chłodu, w związku z czym nie przeprowadzono kontroli, o której mowa w art. 23 ust. 3 ww. ustawy.

(akta kontroli str. Tom XII: 3890-3921, 3971-3978, 4008-4017)

Zdaniem NIK powyższe wyjaśnienia nie zasługują na uwzględnienie, ponieważ żadne z podjętych przez Instytut działań dotyczących systemu ogrzewania i klimatyzacji – ani wydanie świadectwa charakterystyki

⁴³ Od 28 kwietnia 2023 r. art. 23 ust. 1 pkt 2 lit. a.

energetycznej budynku (obowiązek wynikający z art. 3 ww. ustawy) ani przeprowadzenie monitoringu wielkości redukcji dwutlenku węgla (którego przeprowadzenie wynikało z realizacji umowy na termomodernizację obiektów Instytutu zawartej w 2012 r.), nie stanowiło kontroli systemu ogrzewania, o której mowa w art. 23 ust. 1 pkt 1 lit. c ustawy o charakterystyce energetycznej budynków oraz kontroli systemu klimatyzacji, o której mowa w art. 23 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy, ani nie zwalniało z obowiązku przeprowadzenia kolejnej kontroli, o czym mowa w art. 23 ust. 3 ww. ustawy. Zaniechanie obowiązkowych kontroli stwarzało ryzyko przeoczenia nieprawidłowego stanu technicznego oraz niedostosowania systemów do potrzeb użytkowych budynków.

OCENA CZĄSTKOWA

Instytut nie zawsze prawidłowo i rzetelnie zarządzał oraz gospodarował posiadanym majątkiem. Nie zabezpieczono interesu ekonomicznego Instytutu poprzez niewykonanie obowiązków objęcia całości mienia ubezpieczeniem, co skutkowało powstaniem strat majątkowych w wysokości 1799,6 tys. zł⁴⁴, które powstały w wyniku pożaru. Stwierdzono nieprawidłowości przy wynajmie pokoi gościnnych oraz zidentyfikowano ryzyko konfliktu interesów we współpracy z firmą Profesea. Zgodnie z obowiązującymi zasadami Instytut zarządzał badanymi środkami transportu, ewidencjonując ich eksploatację oraz ponoszone w tym zakresie koszty. Nieprawidłowo realizowane były natomiast niektóre obowiązki Instytutu jako właściciela będących w jego zasobach budynków. Naruszono przepisy art. 62 ust. 1 Prawa budowlanego w zakresie przeprowadzania kontroli okresowych budynków. Nie podjęto działań w celu realizacji zaleceń po przeprowadzanych wcześniej kontrolach w terminie do dnia przeprowadzenia następnej kontroli, a także nie zapewniono poddania systemów ogrzewania i chłodzenia kontrolom okresowym, o których mowa w art. 23 ust. 1 pkt 1 ustawy o charakterystyce energetycznej budynków.

OBSZAR

2. Gospodarka finansowa instytutu naukowego PAN.

Opis stanu
faktycznego

1. Instytut prowadził samodzielną gospodarkę finansową na podstawie planów finansowych, które zawierały następujące elementy: przychody ogółem (w tym: dotacje i subwencje z budżetu państwa, przychody otrzymane od innych jednostek sektora finansów publicznych oraz środki otrzymane z Unii Europejskiej), koszty ogółem, wynik brutto, wynik netto – z podziałem na wykonanie za rok poprzedzający i plan na rok bieżący.

(akta kontroli str. T I: 26-31)

Łączna wysokość przychodów osiągniętych przez IOPAN w latach 2020-2025 (do 30 czerwca) wyniosła 240 491,3 tys. zł⁴⁵, w tym:

- środki pozyskane od ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki – 157 701,3 tys. zł (65,6% łącznej wysokości przychodów)⁴⁶,

⁴⁴ Wartość utraconego mienia po uwzględnieniu środków otrzymanych z polisy ubezpieczeniowej.

⁴⁵ W tym w roku: 2020 - 36 250,6 tys. zł, 2021 - 40 501,6 tys. zł, 2022 - 39 862,0 tys. zł, 2023 - 46 488,2 tys. zł, 2024 - 56 541,2 tys. zł, 2025 (do 30 czerwca) - 20 847,7 tys. zł.

⁴⁶ W tym w roku: 2020 - 24 435,7 tys. zł (67,4% rocznych przychodów ogółem), 2021 - 27 063,7 tys. zł (66,8%), 2022 - 26 108,4 tys. zł (65,5%), 2023 - 28 908,4 tys. zł (62,2%), 2024 - 34 711,7 tys. zł (61,4%), 2025 (do 30 czerwca) - 16 473,3 tys. zł (79,0%).

- środki otrzymane od PAN – 294,6 tys. zł (0,1%)⁴⁷,
- przychody z działalności gospodarczej⁴⁸ – 40,8 tys. zł (0,017%)⁴⁹.

Środkami finansowymi w IOPAN mającymi istotne znaczenie w strukturze przychodów w okresie objętym kontrolą były również:

- środki pochodzące z: Narodowego Centrum Nauki⁵⁰ (wspieranie działalności naukowej w zakresie badań podstawowych), Narodowego Centrum Badań i Rozwoju⁵¹ (realizacji zadań z zakresu polityki naukowej państwa) oraz Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (realizacja zadań z zakresu umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego i nauki) – 30 706,5 tys. zł (12,8% łącznej wysokości przychodów)⁵²,
- środki przekazane na zadania finansowane z udziałem środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej (albo z niepodlegających zwrotowi środków z pomocy udzielanej przez państwa członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu, albo z innych środków pochodzących ze źródeł zagranicznych niepodlegających zwrotowi) oraz pochodzące z budżetu Unii Europejskiej, niepodlegające zwrotowi środki z pomocy udzielanej przez państwa członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu oraz z innych zagranicznych źródeł, w tym środki uzyskane w ramach programów międzynarodowych – 23 550,8 tys. zł (9,8%)⁵³,
- przychody z usług badawczych na zlecenie – 8 185,2 tys. zł (3,4%)⁵⁴,

⁴⁷ W tym w roku: 2020 - 58,7 tys. zł (0,2% rocznych przychodów ogółem), 2021 - 49,0 tys. zł (0,1%), 2022 - 70,0 tys. zł (0,2%), 2023 - 40,0 tys. zł (0,1%), 2024 - 76,9 tys. zł (0,1%). Zgodnie z podpisanymi umowami (nr PAN.BFB.S.BUN.81.022.2025 z 19 lutego 2025 r. oraz PAN.BFB.S.BUN.188.022.2025 z 25 marca 2025 r.), pozyskanie środków przewidzianych na rok 2025, stanowiące dofinansowanie do dwóch zadań (zadanie z zakresu upowszechniania i promocji działalności naukowej pn. „Morze Bałtyckie upowszechnianie wiedzy o stanie o funkcjonowaniu morza w oparciu o dane z Systemu *SatBałtyk* i *eCUDO.pl*” oraz wydanie publikacji pn. „Oceanologia”) w łącznej kwocie 52,0 tys. zł (10,0 tys. zł oraz 42,0 tys. zł), jest zaplanowane po zakończeniu ich realizacji (30 listopada oraz 9 grudnia 2025 r.), sporządzeniu i przesłaniu rozliczeń finansowych (do 10 grudnia oraz do 9 grudnia 2025 r.) - w pierwszym przypadku również raportu końcowego z realizacji zadania (10 dni od otrzymania przez PAN rozliczenia finansowego), a następnie uznaniu przez PAN zadań za wykonane i zaakceptowaniu rozliczeń oraz wystawieniu dokumentów księgowych obciążających PAN.

⁴⁸ Wynajem pokoi gościnnych.

⁴⁹ W tym w roku: 2020 - 1,4 tys. zł (0,004% rocznych przychodów ogółem), 2021 - 4,4 tys. zł (0,011%), 2022 - 9,9 tys. zł (0,025%), 2023 - 12,5 tys. zł (0,027%), 2024 - 11,6 tys. zł (0,021%), 2025 (do 30 czerwca) - 0,9 tys. zł (0,004%).

⁵⁰ 29 708,3 tys. zł, w tym w roku: 2020 - 5 152,3 tys. zł (14,2% rocznych przychodów ogółem), 2021 - 5 305,4 tys. zł (13,1%), 2022 - 7 480,7 tys. zł (18,8%), 2023 - 5 266,5 tys. zł (11,3%), 2024 - 5 784,1 tys. zł (10,2%), 2025 (do czerwca) - 719,3 tys. zł (3,5%).

⁵¹ 779,3 tys. zł, w tym w roku: 2022 - 218,3 tys. zł (0,5% rocznych przychodów ogółem) oraz 2023 - 561,0 tys. zł (1,2 %).

⁵² W tym w roku: 2020 - 5 152,3 tys. zł (14,2% rocznych przychodów ogółem), 2021 - 5 314,3 tys. zł (13,1%), 2022 - 7 699,0 tys. zł (19,3%), 2023 - 5 935,5 tys. zł (12,8%), 2024 - 5 886,0 tys. zł (10,4%), 2025 (do 30 czerwca) - 719,3 tys. zł (3,5%).

⁵³ W tym w roku: 2020 - 3 356,6 tys. zł (9,3% rocznych przychodów ogółem), 2021 - 3 953,6 tys. zł (9,8% r.p.o.), 1 654,0 tys. zł (4,1% r.p.o.), 6 061,7 tys. zł (13,0% r.p.o.), 7 608,3 tys. zł (13,5% r.p.o.) oraz 916,6 tys. zł (4,4% r.p.o.).

⁵⁴ W tym w roku: 2020 - 1 395,3 tys. zł (3,8% rocznych przychodów ogółem), 2021 - 2 255,2 tys. zł (5,6%), 2022 - 1 593,1 tys. zł (4,0%), 2023 - 1 812,8 tys. zł (3,9%), 2024 - 601,8 tys. zł (1,1%) oraz 526,9 tys. zł (2,5%).

- środki pochodzące ze współpracy naukowo-badawczej z podmiotami zagranicznymi – 4 385,2 tys. zł (1,8%)⁵⁵.

Ponadto w okresie objętym kontrolą IOPAN osiągnął przychody finansowe oraz pozostałe przychody operacyjne w łącznej kwocie 9 197,2 tys. zł (3,8% łącznej wysokości przychodów)⁵⁶.

(akta kontroli str. T I: 22-23, 38, 51, 63, 75, 88)

Najważniejszymi efektami działalności IOPAN w okresie objętym kontrolą było m.in.: sześć zgłoszeń patentowych, 726 publikacji oraz 7571 cytowań. W latach 2020-2025 (do 30 czerwca) IOPAN nie uzyskał przychodów ze sprzedaży wartości intelektualnej.

(akta kontroli str. T I: 25, 95-159)

Łączna wysokość kosztów poniesionych przez IOPAN w latach 2020-2025 (do 30 czerwca) wyniosła 247 585,3 tys. zł⁵⁷. Największymi grupami kosztów w okresie objętym kontrolą były:

- wynagrodzenia i składniki od nich naliczane – 166 073,5 tys. zł (67,1% łącznej wysokości kosztów)⁵⁸,
- zakup towarów i usług – 28 455,6 tys. zł (11,5%)⁵⁹,
- zużycie materiałów i energii – 23 041,3 tys. zł (3,4%)⁶⁰.

Koszty wynagrodzeń i składników od nich naliczanych w kolejnych latach objętych kontrolą zostały sfinansowane z subwencji na utrzymanie i rozwój potencjału badawczego w następującym stopniu: 38,3%, 36,5%, 29,4%, 34,8%, 40,3% oraz 39,7%.

(akta kontroli str. T I: 24, 38, 51, 63, 75, 88)

W 2020 r. IOPAN poniósł stratę netto w kwocie 1 109,8 tys. zł, spowodowaną wzrostem rezerw na świadczenia pracownicze⁶¹ oraz utworzeniem rezerwy na odszkodowanie i koszty sądowe z tytułu mobbingu. W kolejnych latach osiągnął zyski netto w kwotach: 2021 – 400,2 tys. zł, 2022 – 957,1 tys. zł, 2023 – 3 062,5 tys. zł oraz 2024 – 6 409,2 tys. zł.

(akta kontroli str. T I: 38, 42, 43, 51, 56, 63, 68, 75, 79, 88, 92)

⁵⁵ W tym w roku: 2020 - 957,5 tys. zł (2,6% rocznych przychodów ogółem), 2021 - 816,8 tys. zł (2,0%), 2022 - 1 106,8 tys. zł (2,8%), 2023 - 384,2 tys. zł (0,8%), 2025 (do 30 czerwca) - 1 119,8 tys. zł (2,0%).

⁵⁶ W tym w roku: 2020 - 115,0 tys. zł (0,3% rocznych przychodów ogółem), 2021 - 95,8 tys. zł (0,2%), 2022 - 244,8 tys. zł (0,6%), 2023 - 2 247,5 tys. zł (4,8%), 2024 - 5 138,1 tys. zł (9,1%), 2025 (do 30 czerwca) - 1 355,9 tys. zł (6,5%).

⁵⁷ W tym w roku: 2020 - 36 215,8 tys. zł, 2021 - 42 912,8 tys. zł, 2022 - 45 309,1 tys. zł, 2023 - 46 770,1 tys. zł, 2024 - 50 156,2 tys. zł, 2025 (do 30 czerwca) - 26 212,2 tys. zł.

⁵⁸ W tym w roku: 2020 - 25 290,3 tys. zł (69,8% rocznych kosztów ogółem), 2021 - 28 280,3 tys. zł (65,9%), 2022 - 29 534,2 tys. zł (65,2%), 2023 - 31 548,0 tys. zł (67,5%), 2024 - 34 489,9 tys. zł (68,8%), 2025 (do 30 czerwca) - 16 930,9 tys. zł (64,6%).

⁵⁹ W tym w roku: 2020 - 4 114,3 tys. zł (11,4% rocznych kosztów ogółem), 2021 - 5 851,6 tys. zł (13,6%), 2022 - 5 130,7 tys. zł (11,3%), 2023 - 4 494,0 tys. zł (9,6%), 2024 - 5 251,7 tys. zł (10,5%), 2025 (do 30 czerwca) - 3 613,3 tys. zł (13,8%).

⁶⁰ W tym w roku: 2020 - 2 931,4 tys. zł (8,1% rocznych kosztów ogółem), 2021 - 3 800,9 tys. zł (8,9%), 2022 - 4 832,1 tys. zł (10,7%), 2023 - 4 314,2 tys. zł (9,2%), 2024 - 4 558,5 tys. zł (9,1%) oraz 2 604,3 tys. zł (9,9% r.k.o.).

⁶¹ Przyczynami wzrostu rezerw były: obniżenie stopy dyskonta z 2,1% do 1,2%, wzrost zatrudnienia, zmiana regulaminu wynagradzania w zakresie podstawy naliczania świadczeń pracowniczych, założony z uwzględnieniem stopy inflacji wzrost wynagrodzeń o 3,5%.

2. W kontrolowanym okresie stan środków pieniężnych w kasie i na rachunkach bankowych IOPAN na 1 stycznia w kolejnych latach wyniósł: 2020 – 12 163,9 tys. zł, 2021 – 17 729,0 tys. zł, 2022 – 19 461,4 tys. zł, 2023 – 21 155,5 tys. zł, 2024 – 5 142,6 tys. zł, 2025 – 8 798,1 tys. zł.

(akta kontroli str. T I: 160-178)

W okresie objętym kontrolą IOPAN nie zaciągał kredytów bankowych.

(akta kontroli str. T I: 179)

W 2023 r. IOPAN otrzymał⁶² skarbowe papiery wartościowe na podwyższenie funduszu statutowego o łącznej wartości nominalnej 80 000,0 tys. zł, tj. we wnioskowanej wysokości, z przeznaczeniem na realizację zadania inwestycyjnego dotyczącego zaprojektowania i budowy statku naukowo-badawczego⁶³ dla mającego się zawiązać konsorcjum polskich instytucji naukowych⁶⁴. Wartość całej inwestycji została uprzednio oszacowana na około 135 000,0 tys. zł, zatem nominalne środki z ww. papierów wartościowych szacunkowo pokrywały 60% działań inwestycyjnych⁶⁵.

Papiery wartościowe w postaci czterech serii obligacji skarbowych⁶⁶, w tym trzech oprocentowanych, zostały wyemitowane listami emisyjnymi Ministra Finansów nr 95-98/2023 z 27 lipca 2023 r., z terminami wykupu odpowiednio w dniu: 25 października 2025 r., 25 lipca 2028 r., 25 listopada 2028 r. oraz 25 października 2033 r.

IOPAN nie dokonał sprzedaży otrzymanych i zdeponowanych na depozytowym rachunku bankowym papierów wartościowych. Zgodnie z przekazanymi (wraz z listami emisyjnymi) harmonogramami, przyznane obligacje regularnie generują odsetki, które wpływają na wyodrębniony rachunek bankowy. Z uzyskanych z tytułu odsetek środków, pokrywane były (w związku z dotychczasowym brakiem kosztów związanych z budową jednostki naukowo-badawczej) wyłącznie koszty związane z założeniem i prowadzeniem dedykowanego obligacjom wyżej wskazanego rachunku depozytowego.

Z pisemnej informacji przekazanej 5 sierpnia 2025 r. do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz do Prezesa PAN wynika, że wstępny zarys projektu statku naukowo-badawczego został przekazany do potencjalnych wykonawców. W ww. piśmie Dyrektor IOPAN wskazał: „Dwie polskie stocznie (Remontowa Gdańsk oraz CRIST Gdynia) mają odpowiednie doświadczenie i możliwości, obie wyraziły zainteresowanie budową takiej jednostki, jednocześnie przestrzeżono nas przed podejmowaniem inwestycji bez pełnego zabezpieczenia finansowego”, jednocześnie wskazując, że „do dzisiaj nie wykorzystaliśmy żadnych środków z wymienionego depozytu, oczekując na dalsze decyzje w sprawie finansowania statku”.

⁶² Na wniosek wyrażony w piśmie nr GP.050.14.2023 z 14 marca 2023 r., a następnie pisemnego polecenia Prezesa Rady Ministrów wyrażonego w piśmie nr DIR.WA.414.15.2023.KŻ z 4 lipca 2023 r. do Ministra Finansów.

⁶³ Pełnomorska jednostka naukowo-badawcza klasy oceanicznej o dł. 70-90 m.

⁶⁴ IOPAN, Instytut Geofizyki PAN, Instytut Biochemii i Biofizyki PAN, Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, ówczesnie Politechnika Morska w Szczecinie.

⁶⁵ Tj. bez pokrycia kosztów wyposażenia w niezbędną infrastrukturę i aparaturę badawczą.

⁶⁶ Wartość nominalna jednej obligacji – 1,0 tys. zł: seria OM1025 – 12 tys. szt., seria OM0728 – 28 tys. szt., seria OM1128 – 24 tys. szt. oraz seria OM1033 – 16 tys. szt.

25 października 2025 r. upłynął termin wykupu obligacji wyemitowanych listem emisyjnym nr 95/2023 z 27 lipca 2023 r. Zgodnie z § 23 ww. listu nastąpił ich wykup przez Ministra Finansów za pośrednictwem Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych S.A., a na rachunek bankowy IOPAN wpłynęły środki w łącznej kwocie 12 000,0 tys. zł⁶⁷.

(akta kontroli str. T I: 180-275)

W dniu 30 lipca 2025 r. Instytut sporządził i przesłał do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego wymagane sprawozdanie z wykorzystania obligacji wg stanu na 30 czerwca 2025 r. Z powyższego sprawozdania wynikało, że odsetki uzyskane z tytułu posiadania ww. papierów wartościowych na ten dzień wyniosły 6949,2 tys. zł, a koszty związane z otwarciem i prowadzeniem rachunku bankowego wyniosły 36,4 tys. zł.

(akta kontroli str. T I: 274)

Z wyjaśnienia Dyrektora Instytutu oraz Głównej Księgowej wynika, że IOPAN bierze aktywny udział w dyskusjach na temat pozyskania nowego statku⁶⁸. Szacowane koszty całości inwestycji oscylują wokół 350 mln zł⁶⁹. W związku z brakiem całej szacowanej kwoty do dnia 17 listopada 2025 r. Instytut nie ponosił kosztów.

(akta kontroli str. T I: 234)

Na podstawie Komunikatu Ministra Nauki z 30 kwietnia 2024 r.⁷⁰ IOPAN otrzymał zwiększenie subwencji w kwocie 3 645,4 tys. zł. W grudniu 2024 r. subwencja otrzymana przez IOPAN na podstawie Komunikatu Ministra Nauki z 16 grudnia 2024 r.⁷¹ wyniosła 1 394,0 tys. zł. W związku z powyższym łączna kwota zwiększenia subwencji wyniosła 5 039,4 tys. zł. Wypłata kwoty zwiększenia subwencji odbywała się od maja do grudnia 2024 r.

Otrzymane zwiększenie subwencji IOPAN zgodnie z przeznaczeniem wykorzystał na zwiększenie wynagrodzeń 84 pracowników naukowych, w tym:

⁶⁷ Tj. o wartości nominalnej obligacji. Do wykupu pozostały trzy serie obligacji – z bankowego zestawienia instrumentów finansowych z 10 lipca 2025 r. wynika, że wg stanu na 30 czerwca 2025 r. stosunek ich wartości nominalnej do wartości rynkowej/szacunkowej kształtuje się następująco (w tys. zł), odpowiednio z listu emisyjnego nr: 96/2023 – 28 000,0 do 30 228,8 (zysk 8,0%), 97/2023 – 24 000,0 do 23 589,6 (strata 1,7%), 98/2023 – 16 000,0 do 16 649,6 (zysk 4,0%).

⁶⁸ Poparcie Komitetu Badań Polarnych PAN oraz Komitet Badań Morza PAN w kontynuacji starań o nowy statek oraz poparcie Uniwersytetu Gdańskiego oraz Morskiego Instytutu Rybackiego – Państwowego Instytutu Badawczego dla wspólnego starania się o nowy statek i zasad jego użytkowania.

⁶⁹ Kwota dotyczy kosztów zakupu nowego statku badawczego. Jednak Dyrektor IOPAN rozpatruje możliwość zakupu jednostki z rynku wtórnego wyjaśniając, że „koszty zakupu statku z drugiej ręki są zależne od wyboru oferty (...), ceny statków odpowiadających naszym wymaganiom wahają się od 10 milionów złotych do 100 mln zł” i stwierdzając, iż „zasadniczym problemem jest rozpoznanie realności ofert, możliwości i kosztów doprowadzenia statku do pełnej sprawności – te prace trwają, chcemy w ciągu kilku miesięcy wybrać realne oferty” oraz że „koszty zakupu są w tej chwili nie do oszacowania – staramy się zakup w zakresie 50mln i pozostałe pieniądze przeznaczyć na remonty i wyposażenie”.

⁷⁰ Komunikat Ministra Nauki z dnia 30 kwietnia 2024 r. o zwiększeniach wysokości subwencji ze środków finansowych na utrzymanie i rozwój potencjału badawczego przyznanych na 2024 r.

⁷¹ Komunikat Ministra Nauki z dnia 16 grudnia 2024 r. o zwiększeniach wysokości subwencji ze środków finansowych na utrzymanie i rozwój potencjału badawczego przyznanych na 2024 r.

16 profesorów, 20 profesorów nadzwyczajnych⁷² oraz 50 adiunktów⁷³, z pominięciem Dyrektora IOPAN oraz jego zastępcy ds. naukowych. Wynagrodzenie zasadnicze ww. pracowników zostało podwyższone o 30%⁷⁴.

(akta kontroli str. T I:325-347)

3. IOPAN prowadził fundusze: statutowy i rezerwowy oraz Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych⁷⁵:

- stan funduszu statutowego na 1 stycznia 2020 r. wynosił 4 092,9 tys. zł, a do 30 czerwca 2025 r. wzrósł o 88 998,3 tys. zł, tj. do kwoty 93 091,2 tys. zł,
- stan funduszu rezerwowego na 1 stycznia 2020 r. wynosił 4,5 tys. zł, a do 30 czerwca 2025 r. wzrósł o 861,8 tys. zł, tj. do kwoty 866,3 tys. zł,
- stan ZFŚS na 1 stycznia 2020 r. wynosił 176,7 tys. zł, a do 30 czerwca 2025 r. wzrósł o 117,5 tys. zł, tj. do kwoty 294,2 tys. zł.

(akta kontroli str. T I: 358-363)

W IOPAN nie utworzono funduszu badań własnych wdrożeń, funduszu wdrożeń oraz funduszu nagród.

Główna Księgowa wskazała, że „w Instytucie występują zgodnie z Regulaminem Wynagradzania takie składniki jak nagroda jubileuszowa, na wypłatę której zabezpieczane są środki w postaci rezerwy⁷⁶ aktualizowanej rokrocznie oraz premie: zadaniowa, uznaniowa, bilansowa i za publikacje”, jednocześnie wskazując, iż „formy dodatkowego wynagrodzenia przyznawane są ze środków obrotowych Instytutu zarówno otrzymanych w ramach subwencji, dotacji, jak i umów projektów konkursowych, umów dwustronnych o współpracy naukowo-badawczej czy ze środków pozyskanych w ramach zleceń”.

(akta kontroli str. T I: 366)

Ponadto IOPAN prowadził fundusz stypendialny zasilany z dotacji ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, który funkcjonował do 31 grudnia 2023 r. Stan funduszu stypendialnego na 1 stycznia 2020 r. wynosił 4,2 tys. zł, a na dzień jego zamknięcia wynosił 17,6 tys. zł. Pozostałe środki zwrócono do dysponenta środków.

W okresie objętym kontrolą wysokość środków funduszu stypendialnego wzrastała o następujące zwiększenia w roku: 2020 – 34,2 tys. zł, 2021 – 24,0 tys. zł, 2022 – 46,1 tys. zł oraz 39,5 tys. zł. Ze środków funduszu sfinansowano świadczenia dla doktorantów w roku: 2020 – 36,9 tys. zł⁷⁷, 2021 – 23,5 tys. zł⁷⁸, 2022 – 38,8 tys. zł⁷⁹, 2023 – 31,4 tys. zł⁸⁰.

(akta kontroli str. T I: 383-423)

⁷² W tym jednego pracownika, który do 31 grudnia 2023 r. był zatrudniony na stanowisku adiunkta.

⁷³ W tym jednego pracownika, który do 31 stycznia 2024 r. był zatrudniony na stanowisku nienaukowym.

⁷⁴ W przypadku pracownika, który zmienił stanowisko z nienaukowego na naukowe wzrost wynagrodzenia wyniósł 90%.

⁷⁵ Dalej: ZFŚS.

⁷⁶ Stan rezerwy na 1 stycznia 2020 r. wynosił 0,0 tys. zł, a do 30 czerwca 2025 r. wzrósł do kwoty 200,0 tys. zł.

⁷⁷ W tym: socjalne - 22,3 tys. zł, rektora - 13,7 tys. zł, zapomogi - 1,0 tys. zł.

⁷⁸ W tym: socjalne - 19,9 tys. zł, rektora - 3,6 tys. zł.

⁷⁹ W tym: socjalne - 24,0 tys. zł, rektora - 13,8 tys. zł, zapomogi - 1,0 tys. zł.

⁸⁰ Stypendia i zapomogi.

Osiągnięte przez IOPAN zyski netto za lata 2021-2024 zostały każdorazowo przeznaczone⁸¹ na zwiększenie funduszy: statutowego i rezerwowego, odpowiednio w kwotach:

- 2021 r. – 368,2 tys. zł i 32,0 tys. zł,
- 2022 r. – 880,5 tys. zł i 76,6 tys. zł,
- 2023 r. – 2 817,5 tys. zł i 245,0 tys. zł,
- 2024 r. – 5 896,5 tys. zł i 512,7 tys. zł.

(akta kontroli str. T II: 1-5)

4. Szczegółowym badaniem objęto dwa przypadki wykorzystania środków przekazanych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki w trybie art. 365 pkt 5 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce⁸² na:

- utrzymanie statku naukowo-badawczego s/y Oceania,
- utrzymanie aparatury naukowo-badawczej / stanowiska badawczego *System SatBałtyk*⁸³ (1 072,8 tys. zł).

4.1. Instytut jest właścicielem i armatorem żaglowego statku naukowo-badawczego s/y „Oceania”.

Statek ten służy do prowadzenia badań środowiska morskiego, takich jak: badania przepływów i rozkładów mas wodnych, przepływów i przemian energii, transportu i redystrybucji substancji chemicznych, funkcjonowania ekosystemów morskich, wzajemnego oddziaływania morza z atmosferą itp.

Zgodnie z regulaminem korzystania ze statku powyższe prace wykonywane są w ramach zadań statutowych Instytutu, w tym dla realizacji międzynarodowych programów badawczych oraz realizacji zobowiązań Polski, wynikających z podpisanych konwencji. Prace wykonywane na rzecz Instytutu, jak i innych placówek naukowych, ujmowane są w rocznych planach wykorzystania statku. Ze względu na ograniczenia finansowe dopuszcza się możliwość wykorzystania statku również w celach komercyjnych.

Przyjmuje się trzy możliwości wykorzystania statku s/y Oceania przez zleceniodawców:

- udostępnienie całego statku, które odbywa się według warunków określonych w podpisanej umowie o czarter statku oraz na podstawie przepisów Kodeksu Morskiego;
- udostępnienie miejsc na statku podczas rejsów Instytutu; warunkiem udostępnienia miejsc jest nie powodowanie zasadniczej zmiany planowanego przez Instytut rejonu badań oraz terminu rejsu;
- przyjęcie zlecenia wykonania badań naukowych lub pobrania i dostarczenia zamówionych próbek z morza lub dna morskiego do badań laboratoryjnych.

Statek może jednorazowo zabrać łącznie 14 uczestników rejsu (nie licząc załogi statku), którzy będą zakwaterowani w kajutach 2-osobowych. Szczegóły dotyczące statku, jego wyposażenia i możliwości badawczych znajdują się na

⁸¹ Decyzje Dyrektora IOPAN w sprawie sposobu podziału wyniku finansowego z: 25 lipca 2022 r., 19 czerwca 2023 r., 26 czerwca 2024 r. oraz 26 czerwca 2025 r.

⁸² Dz. U. z 2024 r. poz. 1571, ze zm., dalej: Pswn.

⁸³ Dalej: SatBałtyk.

stronie internetowej: <https://www.iopan.pl/oceania-pl.html>.

Zgodnie z ww. regulaminem, osoby biorące udział w rejsie powinny:

- przekazać Armatorowi dane personalne celem ich udostępnienia straży granicznej i urzędowi celnemu (data i miejsce urodzenia, nr paszportu narodowość) minimum na trzy dni przed terminem rejsu;
- uzgodnić z kierownikiem rejsu program badań;
- przedłożyć świadectwo zdrowia zezwalające na udział w rejsie;
- przedłożyć delegację w rejs z macierzystego zakładu pracy lub zleceńodawcy rejsu;
- przedłożyć świadectwo ubezpieczenia aparatury naukowej i innego sprzętu zabieranego w rejs.

W ramach rejsu uczestnik korzysta z:

- wyżywienia i zakwaterowania;
- ubezpieczenia na okres rejsu w Towarzystwie Ubezpieczeniowym;
- możliwości użycia aparatury naukowej dostępnej na statku – w uzgodnionym w umowie zakresie;
- pomocy technicznej na statku – w uzgodnionym w umowie zakresie;
- wymiany danych wraz z zapisem elektronicznym – w uzgodnionym w umowie zakresie.

Zagadnienia nieuregulowane w ww. regulaminie korzystania ze statku są rozstrzygane na podstawie ogólnie obowiązujących przepisów, w tym w szczególności Kodeksu Morskiego.

(akta kontroli str. T.IV. 688-783)

Statek posiadał Certyfikat Okrętowy Stały wydany w dniu 7 października 2008 r. przez Izbę Morską w Gdyni⁸⁴, świadectwo klasy jachtu nr Y-40922/21 wydane przez Polski Rejestr Statków (PRS) w dniu 18 czerwca 2021 r. oraz Karty bezpieczeństwa wydane przez Urząd Morski w Gdyni.

W latach 2023-2025 obowiązywały dwie Karty Bezpieczeństwa – 93/GDY/2023, która została anulowana przez Urząd Morski w Gdyni z dniem 17 kwietnia 2025 r. i 140/GDY/2025, która jest ważna do dnia 2 lutego 2026 r.

W piśmie z dnia 17 kwietnia 2025 r. skierowanym do dyrektora Departamentu Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej w Ministerstwie Infrastruktury, Zastępcy Dyrektora ds. Inspekcji Morskiej Urzędu Morskiego w Gdyni poinformowała, że w dniu 16 kwietnia 2025 r. na statku Oceania, na wniosek armatora, przeprowadzono inspekcję okresową w celu potwierdzenia ważności karty bezpieczeństwa nr 93/GDY/2023. Sprawdzono dokumenty statku i załogi oraz wyposażenie nawigacyjne, radiowe, pokładowe, maszynowe, sprzęt ratunkowy, sprzęt pożarowy oraz wyposażenie medyczne. Przeprowadzono alarm pożarowy. Kontrola dokumentów załogi wykazała, że nie posiada ona wystarczających kwalifikacji, aby statek mógł wyjść w morze. Przedstawiciel

⁸⁴ Certyfikat wydany na podstawie art. 36 § 1 Kodeksu morskiego. Zgodnie z tym dokumentem statek ma polską przynależność i prawo podnoszenia polskiej bandery. Jego armatorem jest Instytut Oceanologii Polskiej Akademii Nauk w Sopocie.

armatora został poinformowany o tym fakcie. Ponadto stwierdzono, że karta bezpieczeństwa nr 93/GDY/2023 nie uwzględnia zmian wprowadzonych rozporządzeniem w sprawie kwalifikacji i przeszkolenia członków załóg jachtów komercyjnych oraz warunków ich uzyskania z dnia 7 marca 2018 r. Kartę bezpieczeństwa nr 93/GDY/2025 anulowano oraz wystawiono nową Kartę nr 140/GDY/2025, uwzględniającą zmiany z 2018 r.

(akta kontroli str. T.III. 61-222a)

W wystąpieniu pokontrolnym z dnia 25 sierpnia 2025 r. Państwowa Inspekcja Pracy, na podstawie art. 11 pkt 8, w związku z art. 33 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (Dz. U. z 2024 r. poz. 97, ze zm.), po przeprowadzeniu kontroli w dniach: 31.03; 10,16, 24, 30.04; 8,14.05; 9,16,18, 24, 27, 30.06; 10, 15,16.07.2025 r. wniosła o:

- potwierdzenie na piśmie faktu zatrudnienia na statku s/y "OCEANIA" na podstawie marynarskich umów o pracę marynarzom, z którymi podpisano umowy nazwane umowami zlecenia;
- potwierdzenie w formie świadectwa pracy faktu zatrudnienia na statku s/y "OCEANIA" na podstawie marynarskich umów o pracę marynarzom wykonującym pracę na s/y "OCEANIA" na podstawie umów nazwanych umowami zlecenia;
- niezawieranie z marynarzami umów cywilnoprawnych - umów zlecenia w miejsce marynarskich umów o pracę;
- przestrzeganie aby pełnione wachty nie naruszały wymaganego odpoczynku dobowego trwającego nieprzerwanie 11 godzin w danej dobie;
- przestrzeganie wymaganego odpoczynku tygodniowego trwającego nieprzerwanie co najmniej 35 godzin w tygodniu.
- przestrzeganie przeciętnie pięciodniowego tygodnia pracy w przyjętym okresie rozliczeniowym
- dokonanie analizy prawidłowości naliczenia odpraw pieniężnych wypłaconych marynarzom w związku z rozwiązaniem umowy o pracę w dniu 30.04.2025 r. w odniesieniu do podstawy przyjętej do jej obliczenia, w celu naliczenia i wypłacenia wyrównania ww. świadczenia pieniężnego w każdym przypadku, gdy zostało ono zaniżone;
- dokonanie analizy prawidłowości naliczenia marynarzom ekwiwalentu pieniężnego za niewykorzystany urlop wypoczynkowy trzy lata wstecz, w odniesieniu do podstawy przyjętej do jej obliczenia, w celu naliczenia i wypłacenia wyrównania ww. świadczenia pieniężnego w każdym przypadku, gdy zostało ono zaniżone.

(akta kontroli str. T.IV. 784-789)

W odpowiedzi na ww. wystąpienie pokontrolne z dnia 29 września 2025 r., Dyrektor Instytutu stwierdził m.in., że nie podziela poglądu, iż przedmiotowe zatrudnianie może odbywać się wyłącznie na podstawie marynarskiej umowy o pracę. Statek s/y „Oceania” nie jest statkiem przeznaczonym czy używanym do prowadzenia działalności gospodarczej, a statkiem wykorzystywanym do

działalności naukowej i badawczej. Mając na względzie, że operacyjność statku w związku z realizacją projektów badawczych i naukowych powoduje konieczność przebywania jednostki na morzu przez 180-200 dni w roku, brak jest realnej możliwości prowadzenia dodatkowej działalności gospodarczej. Warto podkreślić, że zarówno prawo unijne, jak i orzecznictwo sądowe pozostawiają Stronom możliwość wyboru formy zatrudnienia, przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony minimalnych standardów pracy i warunków bytowych. Wskazanie, iż marynarze mogą być zatrudniani wyłącznie w ramach marynarskich umów o pracę, stanowi nadinterpretację przepisów i ograniczenie swobody stron stosunku prawnego. Dyrektor Instytutu wskazał dodatkowo, że zlecenia zawierane z osobami wykonującymi zadania na rzecz Instytutu mają charakter czasowy i są ściśle związane z rozstrzygnięciem przetargu oraz oddelegowaniem realizacji określonych czynności na zewnątrz organizacji. Umowy te obowiązują jedynie na okres realizacji powierzonych zadań i nie mają charakteru trwałego stosunku zatrudnienia. Ich treść i warunki nie wskazują na cechy umowy o pracę – brak jest podporządkowania pracodawcy w rozumieniu art. 22 § 1 Kodeksu pracy, brak obowiązku wykonywania pracy w stałym miejscu i czasie, a strony korzystają z zasady swobody umów, kształtując relację jako kontrakt usługowy. Zgodnie z art. 22 § 1 Kodeksu pracy, stosunek pracy polega na wykonywaniu pracy osobiście, w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, pod jego kierownictwem i za wynagrodzeniem. W przypadku zlecenia przez Instytut zadań zleceńobiorcom Instytut pozostaje jedynie jako podmiot dający zlecenie i wypłacający wynagrodzenie, bez stosunku podporządkowania. Natomiast podporządkowanie marynarza kapitanowi jest jedynie elementem organizacyjnej struktury pracy na statku i stanowi naturalny sposób zapewnienia bezpieczeństwa oraz sprawności funkcjonowania jednostki, wynikającej ze specyfiki żeglugi morskiej. Nie przesądza ono samo przez się o konieczności nawiązania stosunku pracy wyłącznie na podstawie marynarskiej umowy o pracę. Tym samym sama konstrukcja podporządkowania kapitanowi nie może być traktowana jako wyłączny wyznacznik istnienia stosunku pracy w rozumieniu Kodeksu pracy. Kolejno, zadania np. kucharza na statku polegają na świadczeniu usług gastronomicznych dla załogi. Mają one charakter usługowy, mogą być wykonywane w sposób samodzielny i nie wymagają bieżącego kierownictwa. W konsekwencji świadczenie usług przykładowego kucharza może być wykonywane w ramach umowy cywilnoprawnej, która odpowiada charakterowi tej współpracy i nie nosi cech umowy o pracę.

Ponadto Dyrektor Instytutu zobowiązał się, że przy organizacji współpracy zleceńobiorców będzie kierować się zasadą poszanowania komfortu i bezpieczeństwa pracy. Poinformował, że wprowadzone zostaną rozwiązania zbliżone do kodeksowych, w tym zapewniające odpowiednie przerwy i możliwość odpoczynku, aby warunki wykonywania czynności były jak najbardziej korzystne. W zakresie prawidłowości naliczania odpraw w Instytucie wykryto jedną nieprawidłowość, a w zakresie naliczania marynarzom

ekwiwalentu pieniężnego z niewykorzystany urlop wypoczynkowy – nie wykryto nieprawidłowości.

(akta kontroli str. T.IV. 790-792)

W odpowiedzi na ww. pismo Instytutu, pismem z dnia 5 listopada 2025 r. Zastępca Okręgowego Inspektora Pracy stwierdził m.in. statek s/y Oceania podlega pod przepisy ustawy o pracy na morzu w części przeznaczonej dla statków niekonwencyjnych. Statek ten bowiem jest również używany, czy też przeznaczony do działalności gospodarczej, a co za tym idzie nie korzysta z wyłączeń o których mowa w art. 1 ustawy o pracy na morzu. W związku z tym, zgodnie z art. 26 ust. 1 ustawy o pracy na morzu zatrudnienie na statku następuje na podstawie marynarskiej umowy o pracę. Na powyższe wskazuje zarówno regulamin korzystania ze statku przez inne jednostki naukowe, który zezwala na jego wykorzystywanie do celów komercyjnych, jak i wynikające z poprzednio przeprowadzonej kontroli Państwowej Inspekcji Pracy ustalenia. Ze stanu faktycznego ustalonego przez inspektora pracy, a w szczególności z zeznań świadków, wynika, że praca wykonywana przez marynarzy zatrudnionych na s/y Oceania wypełnia znamiona stosunku pracy. Marynarze świadczą pracę osobiście, korzystając wyłącznie z materiałów dostarczonych przez podmiot zatrudniający, wykonując polecenia przełożonych oraz pozostając w stosunku podległości, co do miejsca i czasu wykonywania pracy. Z zeznań świadków wyraźnie wynika, że rodzaj wykonywanej pracy, jak i sposób jej świadczenia nie uległ zmianie po zastąpieniu umowy o pracę umową cywilnoprawną. Natomiast przytoczona przez Instytut w piśmie z dnia 29 września 2025 r. okoliczność czasowego charakteru umów zawieranych z osobami wykonującymi pracę na rzecz Instytutu nie wyklucza istnienia stosunku pracy. Marynarska umowa o pracę może być bowiem zawarta na czas nieokreślony, na czas określony lub na czas podróży morskiej (art. 26 ust. 2 ustawy o pracy na morzu), a tym samym ustawodawca przewiduje również inny niż nieokreślony czas zawarcia marynarskiej umowy o pracę.

(akta kontroli str. T.IV. 793-805)

W okresie objętym kontrolą Instytut otrzymywał od ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki dotacje podmiotowe na finansowanie kosztów związanych z utrzymaniem specjalnego urządzenia badawczego lub utrzymaniem aparatury naukowo-badawczej/stanowiska badawczego pn. Statek naukowo-badawczy s/y „Oceania” na podstawie następujących decyzji:

- nr 3896/E-45/SPUB/2018/1-2 z dnia 30 października 2018 r. na lata 2018-2020 w łącznej wysokości 19 200,0 tys. zł, z tego w: 2018 r. – 6050,0 tys. zł, 2019 r. – 6700,0 tys. zł i 2020 r. – 6450,0 tys. zł⁸⁵;
- nr 20/486585/SPUB/SP/2021 z dnia 6 października 2021 r. na lata 2021-2023 w łącznej wysokości 20 350,0 tys. zł, z tego w: 2021 r. – 7450,0 tys. zł, 2022 r.

⁸⁵ Pierwotnie na podstawie decyzji nr 3896/E-45/SPUB/2018/1 z dnia 6 czerwca 2018 r. przyznano Instytutowi dotację w wysokości 11 668,8 tys. zł.

i 2023 r. – po 6450,0 tys. zł;

- nr 92/592492/SPUB/SP/2024 z dnia 24 października 2024 r. na lata 2024-2026 w łącznej wysokości 24 000,0 tys. zł, z tego w: 2024 r., 2025 r. i 2026 r. – po 8000,0 tys. zł; na podstawie decyzji nr 92/592492/SPUB/SP/2024/2025 z dnia 22 października 2025 r. zmieniono decyzję z dnia 24 października 2024 r. i zwiększono przyznaną dotację podmiotową do kwoty ogółem 29 050,0 tys. zł, z tego w: 2024 r. – 8000,0 tys. zł, 2025 r. – 9450,0 tys. zł i 2026 r. – 11 600,0 tys. zł. W uzasadnieniu do decyzji z 22 października 2025 r. wskazano, że przedmiotowe zwiększenie związane jest z wymogami określonymi przez Państwową Inspekcję Pracy w zakresie zatrudnienia załogi na podstawie marynarskich umów o pracę a także z wysokimi kosztami utrzymania statku, które wynikają m.in. ze wzrostu cen paliw, remontów i usług.

(akta kontroli str. T.IV. 431-580)

W dniu 10 listopada 2021 r. Instytut sporządził i przekazał do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego Raport końcowy z wykorzystania w latach 2018-2020 środków finansowych przyznanych na utrzymanie specjalnego urządzenia badawczego s/y Oceania. Zgodnie z danymi określonymi w tym Raporcie:

- koszty dotacji na utrzymanie SPUB wyniosły ogółem 17 268,6 tys. zł, z tego: koszty bezpośrednie 14 987,0 tys. zł⁸⁶, a koszty pośrednie 2281,6 tys. zł;
- wykorzystane w 2018 r. środki z dotacji wyniosły 5268,1 tys. zł, w tym przeniesiono na rok następny 781,9 tys. zł;
- wykorzystane w 2019 r. środki z dotacji wyniosły 5927,3 tys. zł, w tym przeniesiono na rok następny 1554,5 tys. zł;
- wykorzystane w 2020 r. środki z dotacji wyniosły 6073,1 tys. zł, w tym przeniesiono na rok następny 1931,4 tys. zł.

W załączniku 1 do ww. Raportu zawarto dane o pełnych kosztach poniesionych z dotacji przyznanej na lata 2018-2020, z uwzględnieniem środków niewykorzystanych w 2020 r. i poniesionych w 2021 r. Koszty dotacji na utrzymanie SPUB wyniosły ogółem 19 200,0 tys. zł, z tego: koszty bezpośrednie 16 718,0 tys. zł⁸⁷, a koszty pośrednie 2482,0 tys. zł.

Zgodnie z pismem przewodnim, Raport roczny za 2018 r. z dnia 28 marca 2019 r. został przesłany do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w wersji papierowej w dniu 29 marca 2019 r., a podpisana część A Raportu: z wykorzystanych środków finansowych⁸⁸ przyznanych na cele określone w art. 18 ust. 1 pkt 1 i 3 ustawy oraz z wykorzystanych środków na utrzymanie specjalnego urządzenia badawczego s/y Oceania⁸⁹ – w formie elektronicznej w systemie ZSUM/OSF.

(akta kontroli str. T.IV. 469-496, 605-634)

W dniu 9 października 2024 r. Instytut sporządził i przekazał do Ministerstwa

⁸⁶ W tym koszty wynagrodzeń z pochodnymi – 7605,5 tys. zł.

⁸⁷ W tym koszty wynagrodzeń z pochodnymi – 8056,0 tys. zł.

⁸⁸ ID: 435781.

⁸⁹ ID: 435783.

Nauki i Szkolnictwa Wyższego Raport końcowy za lata 2021-2023 z wydatkowania środków na utrzymanie aparatury naukowo-badawczej lub stanowiska badawczego (SPUB) dot. s/y Oceania. Zgodnie z danymi określonymi w tym Raporcie:

- koszty dotacji na utrzymanie SPUB wyniosły ogółem 20 350,0 tys. zł, z tego: koszty bezpośrednie 17 862,8 tys. zł⁹⁰, a koszty pośrednie 2487,2 tys. zł;
- wykorzystane w 2021 r. środki z dotacji wyniosły 6486,5 tys. zł, w tym przeniesiono na rok następny 935,0 tys. zł;
- wykorzystane w 2022 r. środki z dotacji wyniosły 7413,5 tys. zł;
- wykorzystane w 2023 r. środki z dotacji wyniosły 6450,0 tys. zł.

(akta kontroli str. T.IV. 536-544)

W dniu 27 marca 2025 r. Instytut sporządził i przekazał do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego Raport roczny za rok 2024 z wydatkowania środków na utrzymanie aparatury naukowo-badawczej lub stanowiska badawczego (SPUB) dot. s/y Oceania. Zgodnie z danymi określonymi w tym Raporcie:

- koszty dotacji na utrzymanie SPUB wyniosły ogółem 7415,3 tys. zł, z tego: koszty bezpośrednie 6408,5 tys. zł, a koszty pośrednie 1006,8 tys. zł;
- środki niewykorzystane w 2024 r. i przeniesione na rok następny wyniosły 584,7 tys. zł;
- w zakresie kosztów bezpośrednich:
 - wynagrodzenia wyniosły 3355,9 tys. zł,
 - materiały – 1625,7 tys. zł, w tym: paliwo – 1188,0 tys. zł, wyżywienie załogi – 121,3 tys. zł, środki czystości – 71,3 tys. zł i inne materiały (np. części zamienne) – 231,6 tys. zł,
 - konserwacje i naprawy – 817,6 tys. zł, z tego: obowiązkowe przeglądy i inspekcje – 117,9 tys. zł i remonty, naprawy – 699,7 tys. zł,
 - inne koszty – 609,4 tys. zł, w tym: ubezpieczenia – 246,0 tys. zł, energia – 155,4 tys. zł, usługi telekomunikacyjne – 79,7 tys. zł i odpady – 23,3 tys. zł;
- niewykorzystana kwota dotacji z 2024 r. wyniosła 400,0 tys. zł;
- w 2024 r. odbyło się łącznie 19 rejsów naukowo-badawczych z wykorzystaniem SPUB – s/y Oceania, w tym odbyła się prawie 3-miesięczna wyprawa naukowa AREX 2024 do Arktyki Europejskiej w rejon Spitsbergenu. Z zestawienia rejsów opracowanego na potrzeby kontroli NIK wynikało, że w 2024 r. s/y Oceania odbyła łącznie 20 rejsów, zamiast 19 jak wykazano w ww. Raporcie (co szerzej opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości).

(akta kontroli str. T.IV. 429-430, 568-576)

⁹⁰ W tym koszty wynagrodzeń z pochodnymi – 9192,0 tys. zł.

W marcu 2024 r. Instytut zakupił produkty spożywcze na „zaprowiantowanie” statku s/y Oceania w związku z zaplanowanymi rejsami w kwietniu 2024 r., na łączną kwotę 45,1 tys. zł⁹¹.

(akta kontroli str. T.IV. 581-602)

W dniu 26 maja 2025 r., z uwagi na fakt nieodbycia zaplanowanych ww. rejsów, na podstawie dokumentu PK/04/00004 Instytut dokonał zniszczenia części żywności rejsowej na łączną kwotę 1,2 tys. zł.

(akta kontroli str. T.IV. 603-604)

Ponadto w latach 2020-2025 (I półrocze) inne środki (poza dotacją i subwencją) przeznaczone na realizację zadań związanych z s/y Oceania (stanowiące przychody) dotyczyły następujących projektów badawczych lub Międzynarodowej Środowiskowej Szkoły Doktorskiej⁹²:

- w 2020 r. – 7,8 tys. zł z projektu ASSEMBLE PLUS, 42,3 tys. zł z projektu DAIMON 2 i 20,7 tys. zł ze szkoły doktorskiej;
- w 2021 r. – 28,4 tys. zł ze szkoły doktorskiej;
- w 2023 r. – 19,7 tys. zł z projektu AGRO POLSKA;
- w 2024 r. – 6,0 tys. zł ww. współpraca ze Spółką.

(akta kontroli str. T.IV. 428)

Na podstawie zamówienia nr 1/10/2024 z dnia 30 września 2024 r. skierowanego do Instytutu przez Profesea na pobranie próbek środowiskowych, Instytut wystawił fakturę VAT nr F-VAT/2024/0038 na kwotę netto 6,0 tys. zł⁹³, która stanowiła dodatkowe źródło przychodu związanego z funkcjonowaniem s/y Oceania.

W „Karcie informacyjnej” dotyczącej ww. badań określono, że badania będzie prowadziła Profesea Jacek Bełdowski, na statku Oceania w dniach 5-6 października 2024 r.

(akta kontroli str. T.IV. 424-428)

W 2024 r. nie wykonano remontu silnika głównego statku s/y Oceania, pomimo osiągnięcia przez niego przebiegu 36 000 mth.

(akta kontroli str. T.XIII. 1069-2181)

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że planowany remont silnika głównego wiązał się z postawieniem statku na dok, wyjęciem wału i przesłaniem go do producenta na południe Polski. Ponieważ pechowo złożyło się, że „resurs” silnika kończył się w roku 2024, a obowiązkowy remont klasowy w końcu 2025 r., oznaczałoby to,

⁹¹ Na podstawie faktur: F/00053/25/3/01 z dnia 27 marca 2025 r. na łączną kwotę 0,3 tys. zł; F/00054/25/3/01 z dnia 27 marca 2025 r. na łączną kwotę 42,2 tys. zł; F/00055/25/3/01 z dnia 27 marca 2025 r. na łączną kwotę 1,2 tys. zł; F/00056/25/3/01 z dnia 28 marca 2025 r. na łączną kwotę 1,4 tys. zł.

⁹² Centrum Studiów Polarnych w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach.

⁹³ Netto – 5980,48 zł, brutto – 7355,99 zł.

że Instytut w ciągu kilku miesięcy musiał postawić statek na dok czyli podwoić duże koszty. Ponadto Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że udało się uzyskać opinię kontrolerów, że silnik jest w tak dobrym stanie, że można go używać jeszcze przez kolejny rok do czasu remontu klasowego. Po uzyskaniu zgody PRS remont silnika został wpisany do remontu klasowego jednostki (styczeń 2026).

(akta kontroli str. T.V. 1299-1304, 1339-1340)

4.2. Ponadto badaniem objęto jeden przypadek wykorzystania środków przekazanych w ramach programów i przedsięwzięć ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki w trybie art. 365 pkt 7 Pswn, tj. „Cyfrowy System Informacji dla polskich obszarów morskich CSI-POM”⁹⁴ (1 702,1 tys. zł), finansowanego w ramach programu pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa”.

Środki przyznane na *SatBałtyk* i *CSI-POM* zostały wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem. IOPAN prawidłowo i terminowo wywiązywał się z umownych obowiązków sprawozdawczych, a założone efekty zostały osiągnięte.

(akta kontroli str. T II: 8-310)

Ponadto szczegółowym badaniem objęto wykorzystanie środków przekazanych przez PAN na dofinansowanie realizacji zadania z zakresu upowszechniania i promocji działalności naukowej pn. „*SatBałtyk* i *eCUDO* – dane, informacja i wiedza o środowisku Morza Bałtyckiego” (15,0 tys. zł). IOPAN wydatkował przyznane środki zgodnie z przeznaczeniem oraz prawidłowo i terminowo wywiązywał się z obowiązków sprawozdawczych.

(akta kontroli str. T II: 311-346)

5. W okresie objętym kontrolą w zakresie zawierania umów cywilnoprawnych w Instytucie obowiązywał dokument pn. „Procesy i procedury w IO PAN” z dnia 25 marca 2021 r.⁹⁵

(akta kontroli str. T.V. 955-972)

5.1. W okresie od 1 stycznia 2020 r. do 30 czerwca 2025 r. w Instytucie zawarto łącznie 884 umowy cywilno-prawne⁹⁶, w tym 14 z pracownikami Instytutu⁹⁷. Z tego:

- 379 umów zlecenia, w tym z dwoma pracownikami Instytutu;
- 441 umów o dzieło;
- 64 umowy stypendialne, w tym osiem z pracownikami Instytutu.

(akta kontroli str. T.III. 238, T.IV. CD_5 686-687)

5.2. W przypadku umów zawartych z pracownikami Instytutu, zbadano dokumentację dot. trzech umów i stwierdzono, że:

- dwie umowy na łączną kwotę 22,2 tys. zł zawarto z osobami będącymi na urloпах rodzicielskich;

⁹⁴ Dalej: CSI-POM.

⁹⁵ Dalej: „Procedury i procesy w IO PAN”.

⁹⁷ Nie zawierano umów z kierownictwem Instytutu.

- jedna umowa na kwotę 36,0 tys. zł⁹⁸ dotyczyła stypendium naukowego finansowanego z środków Narodowego Centrum Nauki. Zawarta została na podstawie procedury konkursowej na realizację zadań badawczych w ramach projektu: „Łód morski, falowanie i turbulencja – od skali laboratoryjnej do lepszych modeli wielkoskalowych.

Zadania określone na podstawie ww. umów zostały wykonane, a wynagrodzenia wypłacone w wysokościach określonych w tych umowach.

(akta kontroli str. T.III. 367-396)

5.3. W przypadku umów zawartych z osobami spoza Instytutu, spośród 36 umów zawartych w I półroczu 2025 r. ze zleceniodawcami wykonującymi zadania załogi na statku s/y Oceania, zbadano sześć umów oraz jedną zawartą poza I półroczem 2025 r., która stanowiła kontynuację realizacji zadań wykonywanych przez tego samego zleceniobiorcę w I półroczu 2025 r.

Umowy ze zleceniobiorcami⁹⁹ wykonującymi zadania kapitana ww. statku oraz jako konsultanta przez byłego kapitana, Instytut zawierał bez uprzedniego przeprowadzenia postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, co szerzej opisano w Sekcji stwierdzone nieprawidłowości.

W zakresie podstaw i kryteriów określania wysokości wynagrodzenia dla poszczególnych członków załogi s/y Oceania, Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że wynagrodzenie dla załogi stanowiło przedmiot dyskusji od momentu informacji o zmianie statusu statku, tabele proponowanych płac były konsultowane ze starymi i nowymi członkami załóg. Sprawdzano, czy oferta może spotkać się z zainteresowaniem a z drugiej strony limitem była dostępna kwota (ok. 3 mln zł na rok).

(akta kontroli str. T.III. 251-305)

Zbadano pięć umów zawartych w I półroczu 2025 r. z osobami wykonującymi zadania na stanowisku kapitana tego statku¹⁰⁰ oraz jedną umowę zawartą z byłym kapitanem tego statku i stwierdzono, że:

- stanowisko kapitana statku wykonywały dwie osoby¹⁰¹;
- nie przedstawiono dowodów na weryfikację w Zespole Armatorskim sporządzonych przez kapitanów i byłego kapitana – konsultanta (zleceniobiorców) rachunków do umów zlecenia nr 36/2025, 51/2025, 55/2025, 59/2025, 62/2025, 76/2025 w zakresie wykazanej liczby godzin

⁹⁸ Umowa nr ST.12/2024 zawarta w grudniu 2024 r. (brak określenia dnia zawarcia). Kwota została wypłacona zgodnie z umową, w okresie od stycznia do września 2025 r.

⁹⁹ Umowa nr (zadania kapitana) : 55/2025 – w okresie od 15 maja 2025 r. do 31 grudnia 2025 r. oraz umowy nr (zadania konsultanta z tym samym wykonawcą) 34/2025, 51/2025, 59/2025, 62/2025, 76/2025 i 93/2025 – w okresie od 11 kwietnia 2025 r. do 31 grudnia 2025 r.

¹⁰⁰ Stanowisko to ustalono na podstawie informacji otrzymanej z Zespołu Armatorskiego (zawarte umowy cywilno-prawne nie zawierały wprost określenia tego stanowiska).

¹⁰¹ K. R w okresie od 23 kwietnia do 30 czerwca 2025 r. i J. W. w okresie od 15 maja do 31 października 2025 r.

(zawierano datę i podpis pod stwierdzeniem: „Stwierdzam, że czynności zostały wykonane i przyjęte bez zastrzeżeń”); rachunki nie zawierały dat ich zatwierdzenia do wypłaty – co szerzej opisano w Sekcji stwierdzone nieprawidłowości;

- w § 1 „Przedmiot umowy” zawierano m.in. postanowienia:
 - umowa została zawarta zgodnie z postanowieniami Konwencji o pracy na morzu z dnia 23 lutego 2006 r. (Dz.U.2013.845);
 - w przypadku kapitanów: zleceniobiorca zobowiązuje się do wykonywania następujących czynności na rzecz Zleceniobiorcy: zapewnienie bezpieczeństwa jednostki; realizacja zaleceń wytyczonych przez Instytut; nadzór nad pracą osób na jednostce; bezpieczne eksploatowanie jednostki; utrzymanie stałej gotowości jednostki do wyjścia w zlecone rejsy (nie zawarto postanowień, że zleceniobiorca będzie realizował zadania na stanowisku kapitana statku s/y Oceania oraz nie zawarto wielu zadań należących do obowiązków tego stanowiska na statku, co szerzej opisano w Sekcji stwierdzone nieprawidłowości);
 - w przypadku byłego kapitana, konsultacje w zakresie manewrów i obsługi nawigacyjnej.

(akta kontroli str. T.III. 239-325)

5.4. Zbadano dokumentację dotyczącą wszystkich (czterech) rejsów statkiem s/y Oceania z I półrocza 2025 r., tj. trzech rejsów po Zatoce Gdańskiej i jednego – międzynarodowego Arex 2025.

W trzech przypadkach sporządzano zlecenia wyjścia w rejs morski (5/2025, 6/2025 i 8/2025), natomiast w jednym przypadku zlecenia takiego nie sporządzono (co szerzej opisano w Sekcji stwierdzone nieprawidłowości).

W rejsach na podstawie zlecenia nr 5/2025 i 6/2025 kapitan zatrudniony na podstawie umowy zlecenia nr 55/2025 brał udział jako pasażer, a w rejsie nr 6/2025 były kapitan na podstawie umowy zlecenia nr 59/2025 brał udział jako pasażer. Ponadto w rejsie z dnia 5 czerwca 2025 r., na który nie sporządzono zlecenia wyjścia, były kapitan na podstawie umowy zlecenia nr 62/2025 brał udział jako pasażer. Kapitanowi oraz byłemu kapitanowi (konsultantowi) statku s/y Oceania, którzy brali udział w ww. rejsach jako pasażerowie, w Instytucie potwierdzono wykonanie bez zastrzeżeń czynności określonych w umowach zlecenia i wypłacono wynagrodzenia (co szerzej opisano w Sekcji stwierdzone nieprawidłowości).

(akta kontroli str. T.III. 239-325, T.IV. CD_1 673-676)

6. W latach 2020-2025 (do 30 czerwca) w Instytucie obowiązywały regulacje wewnętrzne dotyczące zakupów usług obcych:

- zarządzenie nr 21/2018 Dyrektora Instytutu Oceanologii Polskiej Akademii Nauk z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie „Regulaminu udzielania zamówień o wartości nieprzekraczającej kwoty określonej w art. 4 pkt 8 Prawa zamówień publicznych obowiązujący w Instytucie Oceanologii Polskiej Akademii Nauk” (dalej: regulamin z 2018 r.),

- zarządzenie nr 4/2021 Dyrektora Instytutu Oceanologii Polskiej Akademii Nauk z dnia 4 stycznia 2021 r. w sprawie „Regulaminu udzielania zamówień o wartości nieprzekraczającej kwoty 130 000 zł netto obowiązujący w Instytucie Oceanologii Polskiej Akademii Nauk (dalej: regulamin z 2021 r.).

Wysokość środków finansowych poniesionych na zakup usług obcych w latach 2020-2025 (do 30 czerwca) wyniosła odpowiednio: 4 016,1 tys. zł, 6 011,1 tys. zł, 5 200,3 tys. zł, 4 207,1 tys. zł, 5 188,0 tys. zł oraz 3 673,7 tys. zł.

(akta kontroli str. Tom XII: 4050-4106)

Badanie jednego postępowania o udzielenie zamówienia publicznego przeprowadzonego na podstawie Pzp, w wyniku którego zawarto umowę na realizację usługi organizacji konferencji Baltic Sea Science Congress 2025 (dalej: postępowanie o udzielenie zamówienia na usługę organizacji konferencji) wykazało, że:

- zamawiający określił rodzaj udzielanego zamówienia, tj. usługę w rozumieniu art. 7 pkt 28 Pzp,
- ustalono szacunkową wartość zamówienia wynoszącą 560,0 tys. zł, w terminie krótszym niż trzy miesiące przed wszczęciem postępowania o udzielenie zamówienia, co było zgodne z art. 36 ust. 1 ww. ustawy,
- określono tryb udzielenia zamówienia jako podstawowy bez negocjacji, o którym mowa w art. 275 ust. 1 Pzp w związku z art. 359 pkt 2 ww. ustawy,
- kierownik zamawiającego powołał komisję przetargową na podstawie art. 53 ust. 2 Pzp,
- członkowie komisji przetargowej oraz pracownik Instytutu zawierający umowę złożyli oświadczenia wymagane przepisami art. 56 ust. 3 i 4 Pzp,
- zamawiający sporządził specyfikację warunków zamówienia, która zawierała elementy zgodne z art. 281 ww. ustawy,
- w pkt 30 protokołu postępowania w trybie podstawowym nie wskazano załączników do protokołu wymaganych zgodnie z wzorem protokołu określonym w załączniku nr 8 do rozporządzenia Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 18 grudnia 2020 r. w sprawie protokołów postępowania oraz dokumentacji postępowania o udzielenie zamówienia publicznego¹⁰², co opisano w sekcji stwierdzone nieprawidłowości,
- rozliczenia realizacji zamówienia dokonano zgodnie z protokołem odbioru i stawkami określonymi w zawartej umowie,
- organizacja ww. konferencji była związana z funkcjonowaniem Instytutu, w tym w zakresie m.in. rozwijania międzynarodowej współpracy naukowej, wspierania rozwoju młodych naukowców.

(akta kontroli str. Tom VII: 497-823)

Badanie przeprowadzone na próbie dwóch postępowań o udzielenie zamówienia publicznego o wartości nieprzekraczającej 130,0 tys. zł, tj. na usługi porządkowe w budynkach Instytutu Oceanologii Polskiej Akademii Nauk w Sopocie (dalej: postępowanie na usługi porządkowe) oraz na roboty budowlane polegające na przebudowie instalacji wentylacji mechanicznej

¹⁰² Dz. U. z 2020 r. poz. 2434, dalej: rozporządzenie w sprawie protokołów postępowania.

w budynku Instytutu Oceanologii PAN (postępowanie na roboty budowlane) wykazało m.in., że:

- przed wszczęciem postępowania na roboty budowlane zostało sporządzone zapotrzebowanie¹⁰³, natomiast w postępowaniu na usługi porządkowe zapotrzebowanie nie zostało sporządzone, co było niezgodne z § 4 regulaminu z 2021 r. i zostało opisane w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości,
- w postępowaniu na usługi porządkowe szacunkową wartość zamówienia ustalono w oparciu o zamówienia udzielone przez Instytut w ciągu ostatnich 12 miesięcy z uwzględnieniem m.in. prognozowanego na dany rok średniorocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem oraz aktualnych cen za tego typu usługi, co było zgodne z § 2 pkt 4 ww. regulaminu, natomiast w postępowaniu na roboty budowlane w oparciu o kosztorys inwestorski¹⁰⁴, co było zgodne z § 2 pkt 7 ww. regulaminu oraz w terminie zgodnym z § 2 pkt 8 ww. regulaminu, tj. nie wcześniej niż 6 miesięcy przed dniem wystawienia zapotrzebowania w przypadku robót budowlanych,
- w obu postępowaniach zapytania ofertowe zostały skierowane do trzech potencjalnych wykonawców, co było zgodne z § 3 pkt 4 regulaminu z 2021 r. i zawierały one elementy wymagane zgodnie z § 3 pkt 6 ww. regulaminu, w tym m.in. opis przedmiotu zamówienia, warunki wykonania zamówienia, tj. termin, warunki umowne i płatności,
- w postępowaniu na usługi porządkowe kryterium wyboru najkorzystniejszej oferty była cena, natomiast w postępowaniu na roboty budowlane – cena i warunki gwarancji, co było zgodne z § 3 pkt 9 regulaminu z 2021 r.,
- w ww. postępowaniach złożono odpowiednio trzy i dwie oferty, dokonano wyboru ofert najkorzystniejszych z uwagi na ustalone kryteria wyboru, przy czym w przypadku postępowania na roboty budowlane w najkorzystniejszej ofercie nie wskazano, czy jej wybór będzie prowadził do powstania u Zamawiającego obowiązku podatkowego, a cena zaoferowana w formularzu ofertowym była niższa o 50,01 zł niż wskazana w kosztorysie ofertowym. Zamawiający wezwał oferenta do udzielenia wyjaśnień w zakresie wskazania na kim zgodnie z ofertą będzie spoczywał obowiązek podatkowy, nie wezwał natomiast do wyjaśnień w zakresie rozbieżności w oferowanej cenie wykonania robót budowlanych. Z wyjaśnień Kierownika Działu Zamówień Publicznych Instytutu wynikało m.in., że kosztorys ofertowy stanowił dokument pomocniczy, pozwalający Zamawiającemu zweryfikować jakie i czy wszystkie elementy zostały uwzględnione w ofercie, czy nie doszło do zaniżenia ich wartości celem uzyskania zamówienia, ponadto wykonawca był uprawniony do zastosowania upustu, stąd Zamawiający nie korzystał z prawa do wezwania wykonawcy do wyjaśnień, ponieważ nie powziął wątpliwości co do treści oferty w tym zakresie.

(akta kontroli str. Tom VII 824-1011, Tom XII: 3838-3840, 4012-4017, 4020-4022)

W latach 2020-2025 (do 30 czerwca) Instytut poniósł koszty utrzymania jednostki Oceanii, tj. m.in. na prace remontowe, dostawy oleju napędowego i kompleksową obsługę jednostki w porcie zagranicznym oraz dostawy środków

¹⁰³ 3 sierpnia 2021 r.

¹⁰⁴ W lipcu 2021 r.

czystości i m.in. materiałów eksploatacyjnych. Badanie przeprowadzone na próbie trzech wybranych dostawców i usługodawców (w tym dwóch świadczących dostawę oraz jednego – usługi) wykazało, że:

- na prace remontowe Oceanii poniesiono w latach 2020-2025 (do 30 czerwca) odpowiednio: 235,0 tys. zł, 295,2 tys. zł, 201,6 tys. zł, 239,7 tys. zł, 285,5 tys. zł oraz 260,1 tys. zł. W latach 2020-2021 przeprowadzono po 12 remontów jednostki, z tego w każdym roku w przypadku 10 pozyskano po trzy oferty na wykonanie usługi, natomiast dwóch – nie pozyskano ofert cenowych (prace o wartości odpowiednio 3,8 tys. zł i 3,0 tys. zł oraz 4,3 tys. zł i 2,5 tys. zł), w 2022 r. przeprowadzono osiem remontów, z tego w siedmiu pozyskano po trzy oferty cenowe, w jednym o wartości 3,9 tys. zł – nie pozyskano, w 2023 r. przeprowadzono siedem remontów, z tego w przypadku sześciu pozyskano po trzy oferty cenowe, w jednym o wartości 5,2 tys. zł – nie pozyskano, co było zgodne z § 3 ust. 4 regulaminu z 2018 r. i regulaminu z 2021 r., które stanowiły, że w przypadku zamówień o wartości do 10,0 tys. zł netto nie było obowiązku przeprowadzenia rozeznania rynku. W 2024 r. przeprowadzono 10 remontów, z tego w przypadku sześciu pozyskano po trzy oferty cenowe, w dwóch, w których wartość prac wyniosła 5,5 tys. zł brutto, 5,9 tys. zł brutto – nie pozyskano ofert cenowych (co nie było wymagane zgodnie z § 3 pkt 4 regulaminu z 2021 r. dla zamówień o wartości niższej niż 10,0 tys. zł netto) oraz w dwóch pozyskano po jednej ofercie (wartość prac wyniosła 18,3 tys. zł brutto i 18,4 tys. zł brutto), a rozpoznanie rynku przeprowadzono telefonicznie, co było niezgodne z § 3 ust. 4 regulaminu z 2021 r. i zostało opisane w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości. W 2025 r. przeprowadzono siedem remontów Oceanii, z tego w przypadku dwóch remontów pozyskano dwie i trzy oferty cenowe, natomiast w przypadku dwóch o wartości 5,5 tys. zł brutto i 12,2 tys. zł brutto nie pozyskano ofert cenowych, co nie było wymagane zgodnie z § 3 pkt 4 regulaminu z 2021 r. dla zamówień o wartości do 10,0 tys. zł netto, natomiast w trzech przypadkach o wartości 59,3 tys. zł, 58,8 tys. zł, 36,0 tys. zł brutto pozyskano odpowiednio po dwie i trzy oferty cenowe, a rozpoznanie rynku przeprowadzono telefonicznie, co było niezgodne z § 3 ust. 4 regulaminu z 2021 r. i zostało opisane w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości. Jak wynikało z wyjaśnień Kierownika Działu Armatorskiego pozyskanie ofert cenowych było utrudnione ze uwagi na mały i zróżnicowany zakres prac i mimo telefonicznych ustaleń część potencjalnych usługodawców nie składała ofert.

W 2020 r. miała miejsce naprawa awaryjna bramownicy rufowej i rolki prowadzącej windy kotwicznej (w ramach jednego zlecenia), natomiast w 2025 r. – awaryjna naprawa instalacji wodnej w laboratorium mokrym.

W 2020 r., 2022 r., 2023 r. i 2025 r. przeprowadzono remont bulai, jak zeznał były Kierownik Działu Armatorskiego w sprawie remontów przeprowadzonych w latach 2020-2023, że nie pamięta tych remontów, ale prawdopodobnie ich przeprowadzanie mogło być związane z ich liczbą na statku oraz potrzebami zgłaszanymi przez załogę.

W 2024 r. przeprowadzono łącznie pięć prac remontowych i przeglądów dotyczących windy kotwicznej. Kierownik Działu Armatorskiego wyjaśnił, że na statku Oceania znajdowały się trzy windy kotwiczne, w tym dwie kotwiczne łańcuchowe oraz jedna kotwiczna linowa na dziobie, które podlegały rocznym

przeglądom dla potwierdzenia klasy PRS i były remontowane, z których dwie uległy uszkodzeniu w trakcie eksploatacji.

W 2024 r. i 2025 r. wykonano: pomiary grubości poszycia bezanmasztu, demontaż włazów do zbiorników wody pitnej, płynowskazów i zaworów odcinających, przegląd zaworów i płynowskazów - usunięto usterki i przeprowadzono próbę szczelności, wyczyszczono zbiorniki wody pitnej, wykonano konserwację powłoki antykorozyjnej w zbiornikach wody pitnej, montaż włazów, zaworów i płynowskazów na nowych uszczelnieniach i wykonano próby szczelności, wykonano płukanie zbiorników i ich napełnianie oraz pobór wody celem wykonania badania przydatności do spożycia przez Sanepid, następnie zdanie zbiorników dla PRS celem potwierdzenia Certyfikatu. Z wyjaśnień Kierownika Działu Armatorskiego i Naczelnego Inżyniera wynikało, że ww. zakres zleconych prac wynikał z wymaganego corocznego przeglądu PRS celem potwierdzenia świadectwa klasy statku, bez którego statek nie mógł być dopuszczony do żeglugi, natomiast prace związane ze zbiornikami wody pitnej były konieczne ze względu na wymaganie przeprowadzenia minimum raz w roku badania zdatności wody przez Sanepid celem otrzymania certyfikatu medycznego wymaganego także przez Urząd Morski w Gdyni podczas inspekcji związanej z wydaniem/przedłużeniem karty bezpieczeństwa statku.

Ponadto jak wynikało z zeznań Byłego Kierownika Działu Armatorskiego – w związku z znajomością planów rejsów Oceanii w poszczególnych latach, planowane były także prace remontowe jednostki,

- na dostawę środków czystości oraz innych materiałów, w tym eksploatacyjnych¹⁰⁵, poniesiono w okresie: 01.01.2020–30.06.2020 odpowiednio 33,4 tys. zł oraz 169,3 tys. zł 01.07.2020–01.07.2021 – 57,0 tys. zł oraz 358,9 tys. zł, 02.07.2021–02.07.2022 – 67,3 tys. zł oraz 201,2 tys. zł, 03.07.2022–03.07.2023 – 52,2 tys. zł oraz 83,1 tys. zł, 10.07.2023–09.07.2024 – 69,6 tys. zł oraz 2,6 tys. zł. Udzielenie zamówień na dostawę środków czystości w ww. okresach zostało poprzedzone przeprowadzeniem postępowań w oparciu o postanowienia regulaminu z 2018 r. oraz regulaminu z 2021 r., w wyniku których zawarto umowy o wartości odpowiednio: 53,9 tys. zł i 61,8 tys. zł oraz 66,5 tys. zł, 75,9 tys. zł i 83,9 tys. zł. Jak wynikało z wyjaśnień Dyrektora Instytutu, w pozostałym zakresie (za wyjątkiem dostawy środków czystości) poniesione koszty dotyczyły zakupu m.in. materiałów technicznych i eksploatacyjnych, narzędzi i drobnego wyposażenia, artykułów BHP, płynów i olei eksploatacyjnych oraz innych niezbędnych do przygotowania i przeprowadzenia rejsów.

Na dostawę materiałów innych niż środki czystości w Instytucie poniesiono w 2020 r. – 241,7 tys. zł brutto, w 2021 r. – 363,9 tys. zł brutto, w 2022 r. – 160,4 tys. zł brutto, w 2023 r. – 49,1 tys. zł brutto, co nie zostało poprzedzone przeprowadzeniem postępowań o udzielenie zamówień i zostało opisane w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

- na dostawę oleju napędowego oraz obsługę jednostki za granicą poniesiono w okresie: 02.06.2020–02.06.2023 odpowiednio 1 205,8 tys. zł oraz 150,6 tys. zł, 03.06.2023–03.06.2024 – 447,0 tys. zł oraz 53,9 tys. zł, 04.06.2024–30.06.2025 – 448,7 tys. zł oraz 77,4 tys. zł, z tego na obsługę statku w rejonie

¹⁰⁵ W 2020 r. – 241,7 tys. zł, w 2021 r. – 363,9 tys. zł, w 2022 r. – 160,4 tys. zł, w 2023 r. – 49,1 tys. zł.

Svalbardu: w 2020 r. – 9,7 tys. zł, w 2021 r. – 53,4 tys. zł, w 2022 r. – 87,4 tys. zł, w 2023 r. – 53,9 tys. zł oraz w 2024 r. – 77,4 tys. zł. Udzielenie zamówień na dostawę oleju napędowego zostało poprzedzone przeprowadzeniem postępowań na podstawie przepisów Pzp, natomiast na obsługę jednostki – jak wynikało z wyjaśnień Dyrektora Instytutu związaną z funkcjonowaniem statku badawczego w rejonie Svalbardu i polegającą na m.in. obsłudze portowo-agencyjnej, koordynacji formalności związanych z wejściem i wyjściem jednostki, organizacji logistyki i zaopatrzenia, transportu ładunków i osób, w latach 2020-2024 nie było realnej alternatywy wyboru wykonawcy, przedsiębiorstwo świadczące ww. usługi na rzecz Instytutu było jedynym dostępnym na rynku mogącym zaoferować obsługę operacyjną i logistyczną dla jednostki prowadzącej badania w Arktyce, ponieważ inne duże firmy agencyjne nie zajmowały się obsługą małych statków badawczych na Svalbardzie z uwagi na nieopłacalność ekonomiczną, trudności operacyjne, a obsługa jednostek naukowych wymagała niszowych kompetencji, elastyczności i lokalnego zaplecza, których te przedsiębiorstwa nie posiadały, co w praktyce powodowało brak realnej konkurencji w świadczeniu tych usług. Ponadto z wyjaśnień Dyrektora Instytutu wynikało, że usługi te były zlecane w oparciu o obowiązujące regulacje wewnętrzne dotyczące zamówień poniżej progów ustawowych, a ze względu technicznych o obiektywnym charakterze usługi mogły być świadczone tylko przez jednego wykonawcę, co ustalono w wyniku przeprowadzonych rozmów telefonicznych z potencjalnymi wykonawcami.

Udzielanie zamówień w latach 2021-2024 na obsługę Oceanii w rejonie Svalbardu, które ze względu na szczególny charakter, tj. możliwość realizacji przez tylko jednego wykonawcę – nie zostały udokumentowane zgodnie z § 3 ust. 11 w związku z § 3 ust. 10 pkt 1 regulaminu z 2021 r., tj. notatkami służbowymi zostało opisane w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. Tom VIII: 1012-1674, Tom XI: 1675-2107, Tom XII: 3720-3754, 3952-3970, 4050-4060, 4107-4271)

W 2020 r. w Instytucie wszczęto postępowanie (w trybie przetargu nieograniczonego) o udzielenie zamówienia na wykonanie usługi na remont okresowy statku Oceania, w wyniku jego rozstrzygnięcia 17 lutego 2021 r. zawarto umowę na kwotę 884,4 tys. zł brutto. Do ww. umowy zawarto trzy aneksy, z tego dwa (aneks nr 1 i aneks nr 2) dotyczyły zwiększenia wartości umowy w związku z wykonaniem prac dodatkowych odpowiednio o 198,1 tys. zł brutto i 425,4 tys. zł brutto, co było zgodne z art. 144 ust. 1 pkt 3 Pzp¹⁰⁶. W ramach aneksu nr 1 zlecono wykonanie robót dodatkowych wynikających z inspekcji kadłuba statku, natomiast aneksu nr 2 – wynikające z inspekcji podwodnej części kadłuba statku. W ramach zawartego aneksu nr 2 zlecono m.in. naprawę i regenerację uszkodzonego trzonu sterowego poprzez badanie składu materiałowego trzonu steru, naprawienie ubytków wraz z obróbką (§ 2 ust. 1 pkt 5), co stanowiło tożsamy zakres prac ze wskazanym w § 2 ust. 2 lit. f pkt 3 umowy zawartej 17 lutego 2021 r., tj. z zakresem prac związanych ze sterem

¹⁰⁶ W brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 2020 r.

polegającym na demontażu trzonu steru, wykonaniu pomiarów i ewentualnych napraw, co zostało opisane w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. Tom XI: 2108-2362, Tom XII: 3926-3937)

7. Do bazy dokumentów planistyczno-sprawozdawczych systemu POL-on, o której mowa w rozporządzeniu Ministra Nauki z dnia 12 września 2024 r. w sprawie danych przetwarzanych w Zintegrowanym Systemie Informacji o Szkolnictwie Wyższym i Nauce POL-on¹⁰⁷ w związku z wykorzystaniem środków finansowych, o których mowa w art. 365 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce¹⁰⁸:

- wprowadzono: raporty roczne z wykorzystania środków za lata 2021-2023, z tego raporty roczne za lata 2022-2023 zostały złożone w terminie, o którym mowa w § 16 ust. 1 pkt 5 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r. oraz raport końcowy z wykorzystania przekazanych środków – dotyczące środków przyznanych decyzją nr 20/486585/SPUB/SP/2021, raporty roczne z wykorzystania środków za lata 2022-2024; które zawierały dane zgodne z ewidencją księgową, z których raport z wykorzystania środków przyznanych w 2022 r. został złożony w terminie zgodnym z § 16 ust. 1 pkt 5 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r. – dotyczące środków przyznanych decyzją nr 53/528948/SPUB/SP/2022.1; raport roczny z wykorzystania środków przyznanych w 2020 r. w terminie zgodnym z § 16 ust. 1 pkt 5 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r. oraz zawierający dane zgodne z ewidencją księgową, natomiast raport wstępny końcowy został złożony 23 listopada 2021 r., tj. w terminie, o którym mowa § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b rozporządzenia z 6 marca 2019 r., jednak wymagał korekty w zakresie poniesionych kosztów – korekta została złożona 6 grudnia 2021 r. – dotyczące środków przyznanych umową nr 5015/INTERREG BSR/2019/2; raport wstępny końcowy, który zawierał dane zgodne z ewidencją księgową i został złożony w terminie zgodnym z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b rozporządzenia z 6 marca 2019 r.¹⁰⁹, a następnie 11 kwietnia 2023 r. została złożona korekta raportu, w części nie dotyczącej poniesionych przez Instytut kosztów – dotyczący środków przyznanych umową nr 5143/Svalbard/2020/0; raport roczny z wykorzystania środków przyznanych w 2020 r., w terminie zgodnym z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r. oraz zawierający dane zgodne z ewidencją księgową, natomiast raport wstępny końcowy złożono 31 grudnia 2021 r., tj. w terminie, o którym mowa w § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b ww. rozporządzenia, który wymagał korekty w zakresie danych dotyczących poniesionych przez Instytut kosztów – korekta została złożona 10 stycznia 2022 r. – dotyczące środków przyznanych umową nr 5051/INTERREG BSR/2019/2; raporty roczne z wykorzystania środków przekazanych w latach 2020-2021 oraz raport wstępny końcowy, które zawierały dane zgodne z ewidencją księgową i zostały złożone w terminach zgodnych z odpowiednio § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a

¹⁰⁷ Dz. U. z 2024 r. poz. 1403, obowiązuje od 25 września 2024 r., dalej: rozporządzenie z 12 września 2024 r. W okresie od 15 marca 2019 r. do 24 września 2024 r. obowiązywało rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 6 marca 2019 r. w sprawie danych przetwarzanych w Zintegrowanym Systemie Informacji o Szkolnictwie Wyższym i Nauce POL-on, Dz. U. z 2022 r. poz. 700 ze zm., dalej rozporządzenie z 6 marca 2019 r.

¹⁰⁸ Dz. U. z 2024 r. poz. 1571 ze zm., dalej: Pwsn.

¹⁰⁹ 11 kwietnia 2023 r. została złożona korekta raportu, w części która nie dotyczyła poniesionych przez Instytut kosztów.

- oraz § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b rozporządzenia z 6 marca 2019 r., raport za lata 2019-2020 został podpisany przez osobę odpowiedzialną za jego wprowadzenie – dotyczące środków przyznanych umową nr 5063/INTERREG BSR/19/2020/2; raport roczny z wykorzystania środków przekazanych na 2022 r., który zawierał dane zgodne z ewidencją księgową oraz 25 stycznia 2024 r. złożono raport końcowy zawierający dane zgodne z ewidencją księgową, w terminie zgodnym z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b ww. rozporządzenia. Ww. raporty zostały podpisane przez osobę odpowiedzialną za ich wprowadzenie – dotyczące środków przyznanych umową nr 5226/Norway/2022/0; raport roczny z wykorzystania środków przekazanych w 2022 r. zawierający dane zgodne z ewidencją księgową – dotyczący środków przyznanych umową nr 5230/Norway/2022/0; raport roczny z wykorzystania środków przekazanych w 2024 r., który zawierał dane zgodne z ewidencją księgową i został wprowadzony w terminie zgodnym z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r. – dotyczący środków przyznanych umową nr 5744/Interreg BSR 2021-2027/2023/2024/2; raport wstępny końcowy oraz raport końcowy, które zawierały dane zgodne z ewidencją księgową – dotyczące środków przyznanych umową nr 5021/Svalbard/2019/0,
- wprowadzono sprawozdania zawierające dane zgodne z ewidencją księgową, w terminie zgodnym z § 16 ust. 1 pkt 3 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r. – dotyczące środków przyznanych subwencjami na lata 2021-2024,
 - wprowadzone do ww. systemu raporty z wykorzystania przekazanych środków finansowych nie zostały podpisane przez Dyrektora Instytutu, i tak: raporty roczne za lata 2021-2023 oraz raport końcowy dotyczące decyzji nr 20/486585/SPUB/SP/2021; raporty roczne na lata 2022-2024 dotyczące decyzji nr 53/528948/SPUB/SP/2022.1; raport roczny za 2020 r., raport wstępny końcowy i jego korekta oraz raport końcowy dotyczące umowy nr 5015/INTERREG BSR/2019/; raport wstępny końcowy i jego korekta dotyczące umowy nr 5143/Svalbard/2020/0; raport roczny za 2020 r. i jego korekta oraz raport końcowy dotyczące umowy nr 5051/INTERREG BSR/2019/2; raport roczny za 2021 r., raport wstępny końcowy oraz raport końcowy dotyczące umowy nr 5063/INTERREG BSR/19/2020/2; raport roczny za 2022 r. dotyczący umowy nr 5230/Norway/2022/0; raport roczny za 2024 r. dotyczący umowy nr 5744/Interreg BSR 2021-2027/2023/2024/2; raport wstępny końcowy oraz raport końcowy dotyczące umowy nr 5021/Svalbard/2019/0, co zostało opisane w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości,
 - nie dochowano terminów złożenia raportów dotyczących: decyzji nr 20/486585/SPUB/SP/2021 – raport roczny za 2021 r. został złożony 29 grudnia 2022 r. (tj. po 31 marca 2022 r.), co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 5 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r., natomiast raport końcowy został złożony 9 października 2024 r., tj. po upływie 90 dni (30 marca 2024 r.) od daty zakończenia realizacji zadania, na które przyznano środki, co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 5 lit. b rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; decyzji nr 53/528948/SPUB/SP/2022.1 – raporty roczne za lata 2023-2024 zostały złożone odpowiednio 24 października 2024 r. i 3 czerwca 2025 r., co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 5 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umowy nr 5226/Norway/2022/0 – raport roczny za 2022 r. został złożony 19 kwietnia 2023 r., tj. po terminie wskazanym w § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a rozporządzenia

- z 6 marca 2019 r.; umowy nr 5230/Norway/2022/0 – raport roczny za 2022 r. został złożony 5 czerwca 2023 r., tj. po terminie wskazanym w § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umową nr 5021/Svalbard/2019/0 – raport wstępny końcowy został złożony 15 czerwca 2021 r., tj. po upływie terminu, o którym mowa w § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umowy nr 5021/Svalbard/2019/0 – raport końcowy został złożony 8 września 2023 r., podczas gdy Instytut 7 sierpnia 2023 r. otrzymał informację od instytucji zagranicznej o rozliczeniu finansowym zadania, co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b rozporządzenia z 6 marca 2019 r. i co zostało opisane w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości,
- nie dochowano terminu złożenia sprawozdania z wykorzystania subwencji na 2020 r., które zostało wprowadzone 26 lipca 2021 r., tj. w terminie niezgodnym z § 16 ust. 1 pkt 3 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r. (do 30 czerwca roku następującego po roku, za który był składany), co zostało opisane w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości,
 - nie wprowadzono raportów dotyczących: decyzji nr 2/599199/SPUB-I/SP/2024 oraz 92/592492/SPUB/SP/2024 – raportów rocznych za 2024 r., co było niezgodne odpowiednio z § 16 ust. 1 pkt 5 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r. oraz z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a rozporządzenia z 12 września 2024 r.; decyzji nr 53/528948/SPUB/SP/2022.1 – raportu końcowego, co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 5 lit. b rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umów nr 447495/PnH2/2019, 458260/PnH2/2020, 480666/PnH2/2020 – raportów rocznych za latach 2020-2024 oraz raportów końcowych, co było niezgodne odpowiednio z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a oraz § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umowy nr 447815/PnH2/2019 – raportów rocznych za latach 2020-2023 oraz raportu końcowego, co było niezgodne odpowiednio z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a oraz § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umów nr 5457/SEAPOP/2023/0, 5918/Svalbard/2024/0 oraz NdS-II/SP/0003/2023/01 – raportów rocznych odpowiednio: za lata 2023-2024, za 2024 r. oraz za lata 2023-2024, co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umowy nr 5226/Norway/2022/0 – raportu rocznego za 2024 r. oraz raportu wstępnego końcowego, co było niezgodne odpowiednio z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a oraz § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umowy nr KONF/SP/0262/2024/02 – raportu rocznego za 2024 r., co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a rozporządzenia z 12 września 2024 r.; umowy nr NdS/546027/2022/2022 – raportów rocznych za lata 2022-2024 oraz raportu końcowego, co było niezgodne odpowiednio z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a oraz § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umowy nr 5015/INTERREG BSR/2019/2 – raportu rocznego za 2021 r., co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 5 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umowy nr 5143/Svalbard/2020/0 – raportu rocznego za 2021 r., co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 5 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r. oraz raportu końcowego, mimo otrzymania 10 października 2024 r. rozliczenia finansowego od instytucji zagranicznej, co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b ww. rozporządzenia; umowy nr 5051/INTERREG BSR/2019/2 – raportu rocznego za 2021 r., co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umowy nr 5230/Norway/2022/0 – raportu wstępnego końcowego i raportu końcowego (mimo, że 10 października 2024 r. Instytut otrzymał rozliczenie finansowe od instytucji zagranicznej), co było niezgodne

- z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b ww. rozporządzenia; umowy nr 5021/Svalbard/2019/0 – raportu rocznego za 2020 r., co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a ww. rozporządzenia, co zostało opisane w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości,
- złożono raporty końcowe, mimo że Instytut nie otrzymał rozliczenia końcowego od instytucji zagranicznej dotyczące: umowy nr 5015/INTERREG BSR/2019/2 – raport został złożony 12 maja 2022 r., co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umowy nr 5051/INTERREG BSR/2019/2 – raport został złożony 29 kwietnia 2022 r., co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b ww. rozporządzenia; umowy nr 5063/INTERREG BSR/19/2020/2 – raport został złożony 18 lipca 2023 r., co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b ww. rozporządzenia; co zostało opisane w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości,
 - w przypadku realizacji umowy nr 5696/Svalbard/2023/2024/0 złożono jeden raport jako raport roczny za 2024 r. oraz raport wstępny końcowy, co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a i b rozporządzenia z 6 marca 2019 r., co zostało opisane w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. Tom X: 2363-2958, Tom XI: 2959-3714, Tom XII: 3841-3889, 3938-3950)

8. W latach 2020-2025 (I półrocze) w strukturze organizacyjnej Instytutu nie funkcjonował audytor wewnętrzny ani komórka kontroli wewnętrznej.

Zarządzeniem nr 11/2021 z dnia 29 marca 2021 r. Dyrektor Instytutu¹¹⁰ wprowadził obowiązek przeprowadzania okresowego audytu wewnętrznego w zakresie bezpieczeństwa informacji wraz z analizą ryzyka utraty integralności, dostępności lub poufności informacji. Audyt ten, na podstawie formularza stanowiącego załącznik nr 1 do ww. zarządzenia, przeprowadzony został: 30 września 2021 r., 25 września 2023 r., 11 grudnia 2024 r. przez zastępcę Dyrektora ds. Naukowych. Badanie nie odbyło się w 2022 r. z powodu trwającej pandemii.

(akta kontroli str. T.V. 997-1009)

9. W dniu 7 sierpnia 2020 r. Prezes PAN zatwierdził statut Instytutu, który stanowił załącznik do Uchwały nr 04/2020 Rady Naukowej Instytutu z dnia 15 maja 2020 r. – tekst jednolity statutu IOPAN¹¹¹. W statucie określono m.in. zadania Instytutu oraz jego organizację.

Zgodnie § 10 ust. 1 pkt 5 ww. statutu do zakresu działania Dyrektora należy w szczególności ustalenie regulaminu organizacyjnego, który nie został ustalony (co szerzej opisano w Sekcji stwierdzone nieprawidłowości). Ponadto

¹¹⁰ Na podstawie § 20 ust. 14 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2012 r.

¹¹¹ W dniu 24 marca 2021 r. Prezes PAN zatwierdził zmianę statutu Instytutu.

w § 11 ust. 3 określono zadania dla zastępcy dyrektora ds. organizacji i rozwoju. Stanowisko to na dzień zakończenia kontroli¹¹² pozostaje nieobsadzone. W załączniku nr 1 do statutu określono strukturę organizacyjną Instytutu.

(akta kontroli str. T.V. 917-933)

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że przez wiele lat w IOPAN obsadzone było stanowisko dyrektora administracyjnego, potem zmienione na stanowisko dyrektora ds. organizacji. Od kilku lat po odejściu ostatniej osoby, która zajmowała to stanowisko, zaistniał wakat. Dyrektor podejmował próby rekrutacji odpowiedniego kandydata, z doświadczeniem z instytucji badawczych i znajomością administracji, jednak zainteresowane osoby stawiały warunki finansowe niemożliwe do spełnienia (oczekiwana pensja była o 30% wyższa niż dyrektora naczelnego). Wspomniany wakat była omawiany na spotkaniach Rady Naukowej IOPAN, a kolejną próbą będzie ogłoszenie otwartego konkursu na to stanowisko – w końcu br. W tej chwili nad funkcjonowaniem IOPAN czuwa zespół kierowniczy złożony z Dyrektora, Głównej Księgowej, Szefowej Działu Kadr, Naczelnego Inżyniera, Dyrektora ds. Nauki, szefowej Rady Naukowej.

(akta kontroli str. T.V. 1299-1304)

Zarządzeniem nr 1/2025 Dyrektora Instytutu z dnia 2 stycznia 2025 r.¹¹³ ustalono wewnętrzną strukturę organizacyjną, a relacje pomiędzy poszczególnymi komórkami organizacyjnymi i sposób ich podporządkowania określał schemat struktury organizacyjnej, stanowiący załącznik do tego zarządzenia. Wcześniej, w latach 2020-2024 Dyrektor Instytutu wydał cztery zarządzenia¹¹⁴ w sprawie ustalenia wewnętrznej struktury organizacyjnej.

(akta kontroli str. T.V. 1038-1039, T. IV. CD_1 673-676)

Od maja 2020 r. w Instytucie funkcjonował „Obieg dokumentów w IO PAN” (ostatnio aktualizowany 14 lutego 2023 r.), a od marca 2021 r. dokument „Procesy i procedury w IO PAN” (ostatnio aktualizowany 6 marca 2023 r.). W dokumencie tym określono m.in. procesy i procedury związane z: zatrudnieniem pracownika, działalnością naukową, projektami w IO PAN,

naprawami, korzystaniem z samochodów służbowych, podróżami służbowymi, zakupami.

(akta kontroli str. T.V. 934-972)

W Instytucie w latach 2020-2022 obowiązywała Polityka rachunkowości wprowadzona zarządzeniem nr 27/2021 z dnia 22 grudnia 2021 r., a od 2023 r. – wprowadzona zarządzeniem nr 16/2023 z 20 grudnia 2023 r. (z mocą obowiązującą w odniesieniu do zamian – od 1 stycznia 2023 r.).

¹¹² 19 grudnia 2025 r.

¹¹³ Z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2025 r.

¹¹⁴ Zarządzenia nr: 1/2020, 1/2022, 1/2023, 1/2024.

(akta kontroli str. T.V. 989-996)

Dwóm pracownikom Instytutu, którzy wykonywali pracę na podstawie umów o pracę w okresie: od 11 października 2022 r. do 31 grudnia 2024 r. na stanowisku kapitana s/y Oceania oraz od 3 stycznia 2024 r. do 31 grudnia 2024 r. na stanowiskach w Zespole Armatorskim – nie określono zakresów obowiązków (co szerzej opisano w Sekcji stwierdzone nieprawidłowości).

(akta kontroli str. T.V. 1325-1326, T.XII. 4023-4049)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Raporcie rocznym Instytutu za rok 2024 z wydatkowania środków na utrzymanie aparatury naukowo-badawczej lub stanowiska badawczego (SPUB) dot. s/y Oceania sporządzonym i przekazanym do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w dniu 27 marca 2025 r.) wykazano, że w 2024 r. odbyło się łącznie 19 rejsów naukowo-badawczych z wykorzystaniem SPUB – s/y Oceania., podczas gdy według zestawienia rejsów opracowanego na potrzeby kontroli NIK w 2024 r. odbyło się łącznie 20 rejsów.

(akta kontroli str. T.IV. 429-430, 568-576)

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że rejsy planowane są przed końcem danego roku na rok następny i plany te ulegają częstym modyfikacjom (pogoda, awarie, zmiany planów naukowych). Podobnie jeden rejs planowany na 10 dni i raportowany w ten sposób może w rzeczywistości być podzielony na 3 rejsy 3 dniowe (wymiana części ekipy naukowej) i sprawozdany jako 3 rejsy. Realna jest ilość dni w morzu, które spędził statek a ich podział zależy od sposobu przygotowania raportu. Rozbieżność musi wynikać z tego rodzaju wpisu.

(akta kontroli str. T.V. 1299-1304)

Zdaniem NIK wykazywanie przez Instytut danych w zakresie liczby rejsów i ich zestawienia powinno odbywać się wg jednolitej metodologii ich obliczenia. Ponadto, w odniesieniu do wynikającej z wyjaśnień możliwości dzielenia rejsów w sprawozdawczości należy dodać, iż do liczby 20 rejsów za rok 2024 NIK nie zaliczyła wpisów, w których rejsy były podzielone. Wówczas liczba ta wynosiłaby 22 rejsy.

2. Dyrektor Instytutu udzielił zamówienia¹¹⁵ o łącznej wartości bez podatku VAT – 277,2 tys. zł¹¹⁶ jednemu wykonawcy na usługi dotyczące realizacji zadań na stanowisku kapitana statku s/y Oceania¹¹⁷ oraz sześciu zamówień jednemu

¹¹⁵ Na podstawie umowy zlecenia nr 55/2025 z dnia 15 maja 2025 r.

¹¹⁶ Choć w umowach ustalono, że było to wynagrodzenie brutto (§ 4 ust. 2), jednak w przypadku zleceniobiorców będących płatnikami podatków VAT, kwoty określone w § 4 ust. 2 umów, miały zostać powiększone o wysokość podatku VAT i wówczas należało wystawiać faktury VAT (§ 4 ust. 3 i 4). Podstawą wypłat wynagrodzeń osobom na stanowisku kapitana były rachunki. Nie wystawiano faktur VAT. Do dnia 30 listopada 2025 r. z tytułu umów na stanowisko kapitana wypłacono łącznie 81,1 zł.

¹¹⁷ Wykonawcy na podstawie umowy nr 55/2025 – w okresie od 15 maja 2025 r. do 31 grudnia 2025 r.

wykonawcy¹¹⁸ na usługi dotyczące realizacji zadań na stanowisku konsultanta¹¹⁹ o łącznej wartości bez podatku VAT – 146,6 tys. zł¹²⁰, z naruszeniem art. 2 ust. 1 pkt 1 Pzp, zgodnie z którym przepisy ustawy stosuje się do udzielania zamówień klasycznych oraz organizowania konkursów, których wartość jest równa lub przekracza kwotę 130.000 złotych, przez zamawiających publicznych.

(akta kontroli str. T.III. 239-325, T.V. 1336-1338)

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że „załoga s/y OCEANIA na skutek zmiany przepisów GUM i zmiany karty bezpieczeństwa nie miała kwalifikacji do dalszej pracy, wskutek czego została zwolniona zgodnie z zasadami, a zatrudnienie nowej załogi musiało odbyć się w warunkach obciętej dotacji - nie mieliśmy środków na zatrudnienie załogi na umowach marynarskich wg zaleceń PIP, zatrudnialiśmy więc tymczasowo, pojedyncze osoby na umowach zleceń – czekając na wyjaśnienie sytuacji, które nastąpiło w końcu października 2025. Nie zatrudnialiśmy więc całej załogi (na to był ogłoszony we wrześniu przetarg) tylko indywidualnych pracowników, rotacja - dobór załogi wynosił w tym czasie ponad 100%. Zatrudnienie na zlecenia miało charakter interwencyjny, gdzie celem głównym było utrzymanie statku w ruchu”.

(akta kontroli str. T.V. 1305-1310)

Z wyjaśnień Kierownika w Zespole Armatorskim wynikało, że Instytut nie posiadał środków na zatrudnienie załogi na umowach marynarskich, zatrudniano więc tymczasowo pojedyncze osoby na umowach zleceń. Nie zatrudniano całej załogi tylko indywidualnych pracowników. Głównym celem Instytutu było utrzymanie statku w ruchu.

(akta kontroli str. T.V. 1311-1314)

Pomimo problemów Instytutu związanych z wysokością dotacji na utrzymanie statku s/y Oceania w latach 2024-2026, należy jednak stwierdzić że Dyrektor Instytutu będąc zamawiającym publicznym i dysponując środkami publicznymi, w momencie podjęcia decyzji o zatrudnieniu załogi na wykonywanie zadań w formie usług na podstawie umów cywilno-prawnych, winien liczyć się z obowiązkiem zastosowania Pzp. Zgodnie z art. 28 tej ustawy podstawą ustalenia wartości zamówienia jest całkowite szacunkowe wynagrodzenie wykonawcy bez podatku od towarów i usług, ustalone

¹¹⁸ Na podstawie umów zlecenia nr: 34/2025 z dnia 11 kwietnia 2025 r., 51/2025 z dnia 9 maja 2025 r., 59/2025 z dnia 20 maja 2025 r., 62/2025 z dnia 2 czerwca 2025 r., 76/2025 z dnia 24 czerwca 2025 r. i 93/2025 z dnia 9 września 2025 r.

¹¹⁹ Jednemu wykonawcy na podstawie sześciu umów nr: 34/2025, 51/2025, 59/2025, 62/2025, 76/2025 i 93/2025 – w okresie od 11 kwietnia 2025 r. do 31 grudnia 2025 r.

¹²⁰ Choć w umowach ustalono, że było to wynagrodzenie brutto (§ 4 ust. 2), jednak w przypadku zleceniobiorców będących płatnikami podatków VAT, kwoty określone w § 4 ust. 2 umów, miały zostać powiększone o wysokość podatku VAT i wówczas należało wystawiać faktury VAT (§ 4 ust. 3 i 4). Podstawą wypłat wynagrodzeń osobom na stanowisku konsultanta były rachunki. Nie wystawiano faktur VAT. Do dnia 30 listopada 2025 r. z tytułu umów na stanowisko konsultanta wypłacono łącznie 99,4 tys. zł.

z należytą starannością. Ustalono, że w obydwu przypadkach tj. kapitana i konsultanta wartość zamówienia przekraczała kwotę 130 000 zł. Dodać w tym miejscu należy, iż Dyrektor Instytutu w dniu 25 września 2025 r. ogłosił postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego na usługę zapewnienia załogi na statku naukowo-badawczym s/y „Oceania” przez okres 12 miesięcy od dnia podpisania umowy, które z powodu braku ofert¹²¹ zostało unieważnione. W postępowaniu tym wartość zamówienia (koszt zatrudnienia załogi przez 12 miesięcy) określono na kwotę 3189,4 tys. zł, w tym na stanowisku dwóch kapitanów – 384,8 tys. zł, tj. wyższej niż 130 tys. zł.

Odnosząc się do wyjaśnień Kierownika w Zespole Armatorskim, należy dodać iż jeśli głównym celem Instytutu było utrzymanie statku w ruchu, niemożliwe byłoby zatrudnienie „indywidualnych pracowników” zamiast całej załogi. Aby statek został dopuszczony do rejsów musi posiadać kompletną załogę, która posiada kwalifikacje określone w Karcie bezpieczeństwa. W przeciwnym razie nie byłoby to możliwe.

3. W trzech umowach zlecenia wykonywania usług, pomimo wykonywania przez te osoby zadań na stanowisku kapitana statku s/y Oceania, nie zawarto takich postanowień. Zobowiązano zleceniobiorcę do wykonania wymienionych czynności, nie określając przy tym wszystkich zadań należących do obowiązków kapitana statku, które wynikały w szczególności z przepisów ustawy Kodeks morski¹²². Zgodnie z przepisami tej ustawy¹²³ kapitan statku przede wszystkim:
 - sprawuje kierownictwo statku i wykonuje inne funkcje określone przepisami (art. 53 § 1);
 - jest z mocy prawa przedstawicielem armatora i zainteresowanych ładunkiem w zakresie zwykłych spraw związanych z wykonywaniem żeglugi oraz zwykłym zarządkiem statkiem i ładunkiem. W tych granicach kapitan może w imieniu armatora i zainteresowanych ładunkiem dokonywać poza portem macierzystym czynności prawnych oraz zastępować ich przed sądem (art. 54 § 1);
 - obowiązany jest przed rozpoczęciem i w czasie podróży dołożyć należytej staranności, aby statek był zdolny do żeglugi, a w szczególności aby odpowiadał wymaganiom wynikającym z przepisów i zasad dobrej praktyki morskiej co do bezpieczeństwa, obsadzenia właściwą załogą, należytego wyposażenia i zaopatrzenia (art. 57);
 - nie może opuszczać statku, który znajduje się na morzu, z wyłączeniem postoju na redzie albo kotwiczowisku, lub któremu zagraża jakiegokolwiek niebezpieczeństwo, chyba że wymaga tego bezwzględna konieczność (art. 58);
 - obowiązany jest osobiście prowadzić statek przy wchodzeniu do portów,

¹²¹ Oferty należało składać do 24 października 2025 r.

¹²² Ustawa z dnia 18 września 2001 r. – Kodeks morski (Dz. U. z 2023 r. poz. 1309)

¹²³ Określonymi przede wszystkim w tytule III. Kapitan statku.

- kanałów i rzek, wychodzeniu z nich oraz w obrębie portów, jak również w każdym przypadku nasuwającym szczególne trudności lub niebezpieczeństwa (art. 59 § 1);
- jest obowiązany przedsięwziąć wszystkie środki dla uchronienia statku oraz znajdujących się na nim osób i ładunku przed szkodą (art. 61 § 1).

(akta kontroli str. T.III. 239-325)

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że poszukiwania kapitana na statek trwały do jesieni 2025. Na początku próbowano przetestować, czy kandydaci chcą i nadają się na takie stanowisko, a rotacja tak jak w przypadku pozostałych członków załogi była duża. Każdy z kandydatów (czasem było ich na statku nawet trzech) wykonywał zadania kapitana.

Ponadto Dyrektor wyjaśnił, że każdorazowo, osoba zatrudniana na stanowisku kapitana, musiała uzyskać akceptację Urzędu Morskiego i była wpisana do karty bezpieczeństwa statku. Osoba ta podlegała przepisom administracji morskiej, które z góry nakładają określone obowiązki na tym stanowisku – w tym zakres odpowiedzialności. W czasowych umowach cywilnoprawnych nie było potrzeby powtarzać tych obowiązków. Zadania i odpowiedzialność kapitana reguluje kodeks morski, nie mogło więc być wątpliwości co do zakresu odpowiedzialności kapitana za statek i załogę.

(akta kontroli str. T.V. 1305-1310)

Kierownik w Zespole Armatorskim wyjaśnił m.in., że oczywistym jest, iż w ww. umowach Instytut nie musi powielać obowiązków określonych w przepisach. Zadania i odpowiedzialność kapitana uregulowane są w Kodeksie morskim i nie mogło być wątpliwości co do zakresu odpowiedzialności kapitana.

(akta kontroli str. T.V. 1311-1314)

Zdaniem NIK powyższe wyjaśnienia nie zawsze znajdowały potwierdzenie w ustalonym stanie faktycznym. Urząd Morski nie ma podstaw prawnych do akceptowania umów w momencie ich zawierania przez poszczególnych członków załogi a armatorem, natomiast posiada prawo do kontroli m.in. kwalifikacji członków załogi, które muszą być zgodne wymogami określonymi w Karcie bezpieczeństwa. Zgodnie z art. 23 ust. 1 ustawy o bezpieczeństwie morskim, Urząd Morski w Gdyni wydał dla statku s/y Oceania Kartę bezpieczeństwa nr 140/GDY/2025, która obowiązywała od 17 kwietnia 2025 r. W Karcie tej określono m.in. kwalifikacje dla Kapitana statku (w zależności od rodzaju żeglugi). Do obowiązków armatora należało zatrudnienie na to stanowisko osoby o wskazanych w niej kwalifikacjach. Prawdą jest, że odnośne przepisy regulują obowiązki kapitana statku i nie byłoby potrzeby powielania w umowach tych obowiązków ale tylko wówczas gdyby w umowach zawarto postanowienia, że zleceniobiorca będzie wykonywał obowiązki kapitana statku. Podkreślenia wymaga również fakt, że były kapitan, a obecnie konsultant, do dnia 31 grudnia 2024 r., w ramach zawartej z Instytutem umowy o pracę, wykonywał zadania na stanowisku kapitana – co wprost określono w tej umowie. W aktach osobowych tego pracownika nie

znajdował się jednak zakres czynności.

4. W I półroczu 2025 r. w Instytucie nie stosowano spójnych i jednolitych zasad wystawiania dokumentów zlecenia wyjścia w rejs morski s/y Oceania, co było działaniem nierzetelnym.

Na podstawie dziennika pokładowego ustalono, że w I półroczu 2025 r. statkiem s/y Oceania odbyły się trzy rejsy (po Zatoce Gdańskiej) oraz w 5 czerwca 2025 r. rozpoczął się rejs techniczny poprzedzający rejs międzynarodowy – Arex 2025. W przypadku trzech rejsów sporządzano „Zlecenia wyjścia w rejs morski nr...”, natomiast przypadku rejsu z dnia 5 czerwca 2025 r. takiego dokumentu nie sporządzono.

(akta kontroli str. T.III. 239-325, T.IV. CD_1 673-676)

Kierownik w Zespole Armatorskim w wyjaśnił wyjście w tym dniu nie było wyjściem w rejs morski a jedynie wyjściem technicznym na pomiary środowiska pracy, przeprowadzone podczas ruchu statku.

Ponadto Kierownik w Zespole Armatorskim podał, że w IO PAN od wielu lat funkcjonuje dokument pod nazwą „Zlecenie wyjścia w rejs morski”, który utrzymywany jest w niezmienionej formie z powodów techniczno-organizacyjnych. Dokument ten służy przede wszystkim do celów operacyjnych, takich jak np. zużycie paliwa i nie jest narzędziem służącym do kwalifikowania danego wyjścia jednostki pływającej jako rejsu morskiego. Decyzja o tym, czy planowane wyjście stanowi rejs morski podejmowana jest przez armatora. Ocena ta dokonywana jest na podstawie faktycznego lub planowanego przebiegu rejsu oraz w oparciu o definicję rejsu morskiego stosowaną przez PZMWiNW¹²⁴ zgodnie z którą „Za rejs morski uważa się żeglugę na jachcie prowadzoną po wodach morskich w czasie co najmniej 24h pływania, z czego co najmniej 12h odbywa się pozaorskimi wodami wewnętrznymi RP”, którą instytut uznaje za właściwą.

Zdaniem Kierownika w Zespole Armatorskim sam formularz zlecenia nie przesądza o charakterze danego rejsu, a jedynie wspiera procesy techniczne i organizacyjne wewnątrz IO PAN.

(akta kontroli str. T.V. 1311-1318, 1328-1335)

Były Kierownik działu armatorskiego zeznał, że na wszystkie rejsy były wystawiane zlecenia wyjścia w rejs morski, w przeciwnym wypadku kapitan nie mógł wyjść z portu. Zdaniem byłego Kierownika, rejsem morskim jest każde wyjście statku z portu, a na podstawie zlecenia rejsu podpisanego przez Dyrektora Instytutu, to kapitan ostatecznie podejmuje decyzję o wyjściu w rejs, liście załogi i podaje do Kapitanatu listę załogi.

(akta kontroli str. T.XII. 3745-3754)

NIK nie podziela stanowiska Kierownika w Zespole Armatorskim. Wyjaśnienia wskazują, że przyjęta w Instytucie metodologia, że, jeśli sporządzone są zlecenia wyjścia w rejs morski również łodzią motorową Sonda II to tym

¹²⁴ Polski Związek Motorowy i Narciarstwa Wodnego.

bardziej powinny być one sporządzone wyjścia na Zatokę Gdańską statkiem s/y Oceania – co zostało potwierdzone odpowiednim wpisem w dzienniku pokładowym oraz zostało sporządzone odpowiednie zgłoszenie wyjścia statku w morze.

Oczywistym jest, że decyzję o sposobie dokumentowania niektórych zdarzeń podejmuje Dyrektor Instytutu, niemniej jednak już po jej podjęciu, wytwarzane dokumenty winny być sporządzane w sposób jednolity, spójny i ciągły.

5. Przedstawione przez kapitanów i byłego kapitana – konsultanta (zleceniobiorców) rachunki do umów zlecenia nr 36/2025, 51/2025, 55/2025, 59/2025, 62/2025, 76/2025 nie były sprawdzane w Zespole Armatorskim Instytutu pod względem merytorycznym w zakresie, czy odzwierciedlały rzeczywisty stan rzeczy w zakresie wykazanej liczby godzin (zawierano datę i podpis pod stwierdzeniem: „Stwierdzam, że czynności zostały wykonane i przyjęte bez zastrzeżeń”). Ponadto na rachunkach tych nie wskazywano daty ich zatwierdzenia do wypłaty, co należy ocenić jako nierzetelność.

(akta kontroli str. T.III. 239-325)

Dyrektor Instytutu, który zatwierdzał do wypłaty ww. rachunki, wyjaśnił że w rozliczeniu miesięcznym, czas pracy załogi był kontrolowany przez kapitana, a czas kapitana przez armatora. Godziny były wyliczane tylko po to, żeby wykazać, że spełniono wymogi minimalnej stawki godzinowej. Czas pracy był kontrolowany w dokumentach statku na miejscu, nie było podstaw - ani sposobu dodatkowej weryfikacji czasu pracy, ogólny nastrój załogi podległej ciągłym kontrolom i donosom z pewnością nie umożliwiał oszukiwania przy raportowaniu czasu pracy.

Zdaniem Dyrektora Instytutu brak dat zatwierdzenia wypłaty kwot w maju i czerwcu, prawdopodobnie spowodowany był błędem urzędniczym. Dyrektor stwierdził, że był w codziennym kontakcie emailowym i telefonicznym ze statkiem w wyjątkowo trudnej chwili ponownego uruchomienia jednostki po dłuższej przerwie.

(akta kontroli str. T.V. 1305-1310)

Z wyjaśnień Głównej księgowej Instytutu wynikało, że zgodnie z informacją uzyskaną od armatora, że rachunki do ww. umów zlecenia były „ustnie zweryfikowane” przez armatora i potwierdzone podpisem na tych rachunkach, kierując się zasadą zaufania do pracownika, który z należytą starannością powinien wykonywać powierzone sobie obowiązki. Po weryfikacji dostępności środków, w/w dokumenty zostały zatwierdzone do wypłaty rzeczowego wynagrodzenia w należnej wysokości. Ponadto Główna księgowa Instytutu wyjaśniła, że brak dat zatwierdzenia przeze nią kwot określonych na ww. rachunkach był zwyczajnym niedopatrzaniem. Zgodnie z obiegiem dokumentów przyjętym w Instytucie dokumenty płacowe podpisywane są przez głównego księgowego w pierwszej kolejności, potem składa podpis Dyrektor. Data podpisania dokumentu przez Dyrektora

powinna być w związku z tym tą datą umieszczoną na dokumencie. Dział płac, który na końcu otrzymywał dokument do realizacji został pouczony o konieczności dopilnowania aby ta data na dokumencie została niezwłocznie uzupełniona jeśli jej brakowało.

Główna księgowa stwierdziła również, że liczba godzin wskazana na każdym z rzeczonych rachunków do umów zleceń pełni charakter informacyjny dla pracowników działu płac i odpowiednich urzędów w celu weryfikacji zapewnienia minimalnej stawki przy umowie zleceniu zgodnie z ustawą o minimalnym wynagrodzeniu za pracę. Liczba godzin wykazana w ww. rachunkach nie wpływa na wysokość wypłacanego wynagrodzenia ze względu na ich ryczałtowy charakter.

(akta kontroli str. T.V. 1319-1324)

Z wyjaśnień Kierownika w Zespole Armatorskim wynikało, że czas pracy załogi był kontrolowany przez kapitana, a czas pracy kapitana – przez armatora. Czas pracy był kontrolowany w dokumentach statku na miejscu, a czas pracy kapitana weryfikowany był na podstawie codziennych kontaktów.

(akta kontroli str. T.V. 1311-1314)

NIK nie kwestionuje zasadności wykonanych czynności w ramach ww. umów zlecenia i traktowania tych umów jako umowy ryczałtowe a jedynie brak weryfikacji rachunków w zakresie wykazanej liczby godzin. Zdaniem NIK skoro dane te znajdowały się w treści dowodu księgowego, ich poprawność, pomimo być może informacyjnego charakteru, powinna być sprawdzana. Natomiast „weryfikacja ustna” i kierowanie się zasadą „zaufania do pracownika” nie powinny zastępować dokumentów, które stanowią podstawę potwierdzania wykonania określonych czynności przez zleceniobiorcę i przyjmowania ich bez zastrzeżeń.

6. Instytut w rejsach nr 5/2025 i nr 6/2025 oraz rejsie z dnia 5 czerwca 2025 r. zgłosił jako pasażerów zamiast członków załogi, trzy osoby, które na podstawie umów zlecenia nr 55/2025 oraz nr 59/2025 i nr 62/2025 winny wykonywać zadania na stanowisku, odpowiednio: kapitana statku oraz konsultanta i otrzymały z tego tytułu wynagrodzenie.

(akta kontroli str. T.III. 239-325, T.IV. CD_1 673-676)

Dyrektor Instytutu wyjaśnił m.in., że szukając kapitanów i zatrudniając ich tymczasowo na podstawie uprawnień, konieczne było ich przeszkolenie w prowadzeniu bardzo nietypowego statku. Były kapitan s/y Oceania J. R. szkolił w ten sposób kandydata na kapitana J. W. (który miał wszystkie uprawnienia do bycia kapitanem), a sposób zamustrowania zależy od kapitana, w jakiej formie chce prowadzić szkolenie. Dla IOPAN J. W. był kapitanem na szkoleniu, który podlegał kapitanowi J. R. - dla kapitana J. R. pasażerem. Podobnie wyjaśnił Kierownik z Zespole Armatorskim.

Ponadto Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że po zmianie karty bezpieczeństwa i kwalifikacji załogi, najbardziej doświadczony w Polsce kapitan polarny M. Z., który na statku jako kapitan odbył 15 rejsów arktycznych, został pozbawiony wszelkich uprawnień i mógł pływać tylko jako pasażer - de facto pełniąc funkcję

konsultanta o unikalnej wiedzy. Jego wkład w bezpieczeństwo rejsów w 2025 r. Dyrektor ocenił jako wyjątkowy, wynikający z dobrej woli i sentymentu do statku, którym dowodził przez wiele lat. Zdaniem Dyrektora Instytutu były kapitan M. Z. nie był skłonny do powrotu na statek, którego był kapitanem przez wiele lat. Zaproponowane wynagrodzenie było jedynym sposobem na pozyskanie jego kwalifikacji – co się w pełni udało. Nie było najmniejszych możliwości znalezienia innej osoby, która mogłaby tak szybko przeprowadzić akomodację nowej ekipy do nietypowego statku w warunkach oceanicznych. Bez tego kapitana, s/y Oceania przez kolejne 3 miesiące pływałaby po Zatoce Gdańskiej ucząc nową załogę, i przynosząc wyłącznie straty finansowe, wizerunkowe i naukowe.

(akta kontroli str. T.V. 1305-1310)

Z wyjaśnień Głównej księgowej Instytutu wynikało, że w związku z obowiązkiem posiadania 2 załóg pracujących na zmianę funkcjonowanie 2 osób na stanowisku kapitana w dokumentach nie budziło żadnych wątpliwości. Według informacji otrzymanej od armatora jednoczesne uczestnictwo Pana J. W. w rejsie łącznie z Panem K. R. miało charakter szkoleniowy i jako taki udział kwalifikował się do wypłaty wynagrodzenia zgodnie z umową. Przyczyna zgłoszenia udziału Pana J. W. do odpowiednich urzędów jako pasażera nie była jej znana. Ponadto stwierdziła, że Pan M. Z., zgodnie z informacją otrzymaną od armatora, wykonał swoje prace powierzone w umowie zleceniu jako konsultant w pełnym zakresie i z należytą starannością, więc nie było podstaw do zakwestionowania wypłaty wynagrodzenia z tytułu wykonanych prac. Przyczyna zgłoszenia udziału Pana M. Z. do odpowiednich urzędów jako pasażera również nie była jej znana.

(akta kontroli str. T.V. 1319-1323)

Zdaniem NIK należy rozdzielić role członka załogi i pasażera na statku. Zgodnie z art. 5 pkt 10c lit a) ustawy o bezpieczeństwie morskim jako pasażera – należy rozumieć każdą osobę, z wyjątkiem: kapitana i członków załogi lub innych osób zatrudnionych na statku lub wykonujących zadania na statku dla jego potrzeb. Zasady przewozu pasażerów określono w dziale II Kodeksu morskiego. Natomiast zgodnie z art. 36 ust. 1 i 2 ustawy o pracy na morzu załogę statku stanowią marynarze zatrudnieni przez armatora, wpisaniu na listę załogi tego statku. Listę załogi statku wystawia armator albo w jego imieniu kapitan statku, z tym że zgodnie z art. 55 Kodeksu morskiego kapitan statku może zgłosić armatorowi sprzeciw odnośnie składu i kwalifikacji zawodowych osób wpisanych na listę załogi. Wpisania marynarza na listę załogi statku dokonuje się najpóźniej z chwilą wyjścia statku w morze (art. 36 ust. 4 ustawy o pracy na morzu). Biorąc pod uwagę powyższe przepisy i zgłoszone przez kapitana z chwilą wyjścia statku w morze listy załogi, sytuacja w której ta sama osoba, oficjalnie, dla armatora była członkiem załogi a dla kapitana – pasażerem, nie mogła mieć miejsca. Instytut podpisując umowy zlecenia do wykonywania określonych czynności na statku

s/y Oceania zobowiązał się z tytułu ich wykonywania do wypłaty odpowiedniego wynagrodzenia, jako członek załogi, a nie jako pasażer. Przecież armator w uzgodnieniu z kapitanem mógł dowolnie kształtować skład załogi, oczywiście w ramach obowiązującej Karty bezpieczeństwa. Skład załogi wymieniony w tej Karcie określony jest jako wymagane minimum i nie ogranicza to armatora w zatrudnieniu większej liczby osób, wykwalifikowanej załogi lub ekspertów, którzy będą odpowiadać za bezpieczną eksploatację statku. Dodać w tym miejscu należy, iż w rejsie, który odbywał się na podstawie zlecenia nr 8 (Arex 2025) były kapitan a obecnie konsultant, w dniach 28 czerwca – 30 lipca 2025 r. zamustrowany był na pokładzie s/y Oceania, jako członek załogi w charakterze marynarza (seamen). W tym samym charakterze brał udział w tym rejsie w wykonujący usługi na stanowisku kapitana J. W.

7. Pkt 30 protokołu z postępowania o udzielenie zamówienia publicznego na usługę organizacji konferencji nie zawierał wykazu dokumentów stanowiących załączniki do protokołu, co było niezgodne z wzorem protokołu w trybie podstawowym określonym w załączniku nr 8 do rozporządzenia w sprawie protokołów postępowania.

(akta kontroli str. Tom VII: 611 - 619)

Kierownik Działu Zamówień Publicznych sporządzając protokół z postępowania prowadzonego w trybie podstawowym wyjaśniła, że omyłkowo nie wypełniono pkt. 30 ww. protokołu. Ponadto z wyjaśnień Kierownik Działu Zamówień Publicznych wynikało m.in., że punkt miał charakter czysto techniczny, a wszystkie wymagane załączniki zostały załączone do protokołu.

(akta kontroli str. Tom XII: 3924 – 3925)

8. Była Zastępca Dyrektora do spraw Organizacji i Rozwoju, która dokonała szacowania wartości zamówienia na usługę sprzątania, nie sporządziła zapotrzebowania w postępowaniu o udzielenie zamówienia na ww. usługę. Było to niezgodne z § 4 w związku z § 2 ust. 1 regulaminu z 2021 r., z których wynika obowiązek dokonującego szacowania, wystawienia i przekazania – w zależności od przedmiotu zamówienia do Działu Zaopatrzenia lub Działu Gospodarczego – zapotrzebowania na zamówienie o wartości szacunkowej co najmniej 10 tys. zł.

Z wyjaśnień byłej Zastępcy Dyrektora do spraw Organizacji i Rozwoju, która ustaliła szacunkową wartość ww. zamówienia, wynikało że nie pamięta tego postępowania, a w czasie gdy pracowała w Instytucie za realizację zapotrzebowania i zamówień publicznych odpowiadali kierownicy poszczególnych komórek, tj. Działu zamówień Publicznych, Działu Zaopatrzenia i działu Gospodarczego.

(akta kontroli str. Tom XII: 3735-3738)

Zdaniem NIK to właśnie do zadań komórki organizacyjnej Instytutu, która szacowała wartość zamówienia należało sporządzenie zapotrzebowania.

9. Kierownik Działu Armatorskiego w lata 2024-2025 przeprowadził telefonicznie rozeznanie rynku celem przeprowadzenia pięciu remontów na statku Ocenia

(odpowiednio dwóch i trzech) o wartości powyżej 10,0 tys. zł netto¹²⁵, co było niezgodne z § 3 pkt 4 regulaminu z 2021 r., który stanowił, że rozpoznanie rynku należało przeprowadzić w formie zapytania ofertowego skierowanego do co najmniej trzech potencjalnych wykonawców lub upublicznienia zapytania ofertowego na stronie internetowej Instytutu lub na stronie przeznaczonej do umieszczania zapytań ofertowych lub postępowań o zamówienia publiczne.

Z wyjaśnień Kierownika Działu Armatorskiego wynikało, że rozpoznanie rynku zostało przeprowadzone telefonicznie, ponieważ była to dużo szybsza forma niż rozpoznawanie mailowe, wiele awarii na statku było usuwanych niezwłocznie w przerwach między rejsami, a za każdym razem głównym celem była sprawna eksploatacja statku.

(akta kontroli str. Tom XII: 3720-3722h)

10. W Instytucie w latach 2020-2023 zaopatrzenie statku s/y Oceania u jednego dostawcy, w tym w materiały techniczne i eksploatacyjne, narzędzia i drobne wyposażenie, artykułów BHP, płyny i oleje eksploatacyjnych nie zostało poprzedzone przeprowadzeniem w latach 2020-2022 postępowań o udzielenie zamówień publicznych na podstawie Pzp oraz w 2023 r. na podstawie regulaminu z 2021 r. Brak przeprowadzenia ww. postępowań było niezgodne odpowiednio z art. 2 ust. 1 pkt 1 Pzp zobowiązującym do stosowania jej przepisów do udzielania zamówień publicznych o wartości równej lub przekraczającej 130,0 tys. zł oraz § 3 ust. 4 regulaminu z 2021 r., który stanowił, że zamówienia o wartości co najmniej 10,0 tys. zł powinny zostać poprzedzone rozeznaniem rynku w formie zapytania ofertowego skierowanego do co najmniej trzech potencjalnych wykonawców lub upublicznieniem zapytania ofertowego na stronie internetowej zamawiającego lub na stronie przeznaczonej do umieszczania zapytań ofertowych lub postępowań o zamówienia publiczne. Instytut poniósł w latach 2020-2023 koszty z tytułu zaopatrzenia statku Oceania w wysokości odpowiednio 241,7 tys. zł, 363,9 tys. zł, 160,4 tys. zł oraz 49,1 tys. zł.

(akta kontroli str. Tom VIII: 1012-1015, 1092-1674, Tom XII: 3952-3970)

Były Kierownik Działu Armatorskiego w sprawie realizacji dostaw przez przedmiotowego dostawcę zeznał m.in., że:

- zamówienia składał wysyłając listę zapotrzebowania na podstawie zgłoszenia otrzymanego od załogi statku (tj. mechanika, elektryka, kucharza, specjalisty aparatury badawczej), która podlegała Jego weryfikacji, a ponieważ miał doświadczenie w pływaniu na żaglowcu i wiedział co jest potrzebne,
- zamawiał często narzędzia dla mechaników, liny, cumy, kablolinę, środki do odmrażania pokładu oraz, że wystąpił jeden przypadek po telefonie z morza o zamrożonym pokładzie, w którym to przedmiotowy dostawca przyjechał z tym środkiem natychmiast,
- materiały próbował zamawiać u pracownika Instytutu (kierownika zaopatrzenia), ale nie raz zdarzało się tak, że nie miał on czasu, nie wszyscy rozumieli, że specyfika była inna, sytuacja zmieniała się gdy około trzech lat temu w instytucie zatrudniono dwóch pracowników, którzy zajmowali się

¹²⁵ Tj. w 2024 r. dwóch remontów o wartości 18,3 tys. zł brutto i 18,4 tys. zł brutto oraz w 2025 r. trzech remontów o wartości 59,3 tys. zł brutto, 58,8 tys. zł brutto, 36,0 tys. zł brutto.

- zaopatrzeniem, ponieważ dostał polecenie z działu księgowości, aby nie robić zamówień u przedmiotowego dostawcy,
- uzyskał od dostawcy informację o naliczanej marży i wrywkowo sprawdzał przedkładane faktury zakupu materiałów,
 - w sprawie rozpoznawania cen rynkowych u innych potencjalnych dostawców – nie zawsze był na to czas, ponieważ po otrzymaniu informacji telefonicznej z morza o potrzebie dostawy jakiegoś materiału – dostawca przyjeżdżał z dostawą często przed przybyciem statku,
 - w przypadku zamówienia na kablolinę – pracownik Instytutu nie mógł znaleźć kabloliny o wymaganych parametrach w związku z czym zamówienie to zostało zlecone przedmiotowemu dostawcy, który następnego dnia znalazł ten materiał i był gotowy dostarczyć do przed rejssem na Svalbard,
 - generalnie nie rozpoznawano cen u innych dostawców, ponieważ w ciągu roku było około 250 dni rejsowych, statek przyplęwał i za kilka dni odpływał, a Jego zadaniem było zabezpieczenie terminowego wyjścia statku,
 - nie przeprowadzano postępowań z udziałem innych przedsiębiorstw specjalizujących się w zaopatrywaniu statków, ponieważ nie można było określić potrzeb, a szczególnie tych, które występowały w sytuacjach awaryjnych,
 - nie przeprowadzano również postępowań z udziałem dostawców wyspecjalizowanych w dostawach danego asortymentu, ponieważ nie było takich dużych zakupów, aby prowadzić takie postępowania, a ponadto nie dało się określić potrzeb statku na cały rok,
 - w przypadku dostawy kotwicy i krętlika zostało przeprowadzone rozeznanie rynku przez pracownika Instytutu,
 - w sprawie dostawy materiałów, tj. farb, worków, rękawic, kasku do pracy na wysokości o wartości 16,3 tys. zł netto – nie pamiętał czy zakup ww. materiałów został poprzedzony rozpoznaniem rynku, jednak skoro to przedmiotowy dostawca wygrał przetarg, to zamówienie np. na kask składano u niego mimo, że produkt ten nie był objęty zapytaniem,
 - w sprawie dostawy narzędzi (wkretek, suwmiarka, baterie, klucze, puszki, opaski, uchwyty) o wartości 11,3 tys. zł netto – nie została poprzedzona rozpoznaniem rynku, ponieważ z przedmiotowym dostawcą była zawarta umowa i to u niego składano drobne zamówienia,
 - w sprawie zaopatrywania statku przez przedmiotowego dostawcę w latach 2020-2023 m.in. w narzędzia, oleje, części zamienne, sprzęt kuchenny – co roku wygrywał on zapytanie o zamówienia, w związku z czym rozpędem zamawiano ww. materiały.

Były Naczelnny Inżynier w sprawie realizacji dostaw przez przedmiotowego dostawcę zeznał, że:

- w Instytucie planowano zakupy paliwa, żywności, środków czystości,
- udzielanie zamówień odbywało się z poszanowaniem przepisów, natomiast rejon rejsów statku, zmienne warunki pogodowe oraz potrzeba prowadzenia rejsów powodowały zmianę planu rejsów, a wedle Jego wiedzy

- były prowadzone postępowania, zbierane oferty w momencie gdy zamówienia dało się przewidzieć,
- nie wie dlaczego materiały tj. odzież robocza, narzędzia, oleje, części zamienne, sprzęt kuchenny były zamawiane u przedmiotowego dostawcy, ponieważ nie był to zakres Jego działania.

Naczelnny Inżynier (sprawujący nadzór nad Kierownikiem Działu Armatorskiego) w sprawie ww. zakupów realizowanych w latach 2022-2023 wyjaśnił, że w 2022 r. (podobnie jak w poprzednich latach) zakupy te miały charakter bieżących, rozproszonych zamówień eksploatacyjnych związanych z funkcjonowaniem statku badawczego, obejmowały one różne grupy asortymentowe, a poszczególne zakupy realizowane w 2022 r. u tego dostawcy były zamówieniami o wartości jednostkowej poniżej progów określonych w ustawie Prawo zamówień publicznych, wobec czego nie powstał obowiązek wszczynania postępowania w trybie przetargowym. Dodatkowo zakupy te nie stanowiły jednego, jednorodnego przedmiotu zamówienia w rozumieniu Pzp, dotyczyły wielu niepowiązanych kategorii asortymentowych o odmiennym przeznaczeniu i funkcjach (np. materiały techniczne, artykuły BHP, produkty chemiczne, elementy wyposażenia), co potwierdza także zróżnicowanie przypisanych do pozycji kodów CPV i w konsekwencji nie było podstaw do traktowania tych wydatków jako jednego zamówienia i sumowania ich wartości na potrzeby ustalenia wartości szacunkowej. Ponadto Naczelnny Inżynier wyjaśnił, że zapotrzebowanie na wskazane materiały miało w 2022 r. charakter nieprzewidywalny i powstawało w różnych momentach roku, w zależności od bieżącej eksploatacji statku oraz przygotowania do kolejnych rejsów badawczych, z tego względu nie było możliwe wcześniejsze zaplanowanie jednego zamówienia o z góry określonym zakresie i harmonogramie dostaw, co jest warunkiem koniecznym dla przeprowadzenia postępowania przetargowego. Naczelnny Inżynier wyjaśnił, że w odniesieniu do kategorii, które dało się przewidzieć i zaplanować, Instytut stosował odrębne rozwiązania zakupowe (np. dla środków czystości funkcjonowała odrębna umowa), pozostałe zakupy realizowano zgodnie z obowiązującymi w 2022 r. regulacjami wewnętrznymi Instytutu dla zamówień o niewielkiej wartości, przy zachowaniu kontroli merytorycznej zasadności zakupów oraz zgodności ilościowej i rzeczowej dostaw. W związku z powyższym nie zaistniały przesłanki do wszczęcia postępowania w trybie Pzp. Natomiast w sprawie zakupów zrealizowanych w 2023 r. z wyjaśnień Naczelnego Inżyniera wynikało, że w większości obejmowały realizację umowy na dostawę środków czystości, a jedynym wyjątkiem był zakup specjalistycznej liny kotwicznej na kwotę 39,7 tys. zł, a z informacji uzyskanych od kierownika Działu Armatorskiego przekazał informację, że dokonał telefonicznego rozpoznania potencjalnych dostawców i tylko przedmiotowy dostawca wyraził gotowość dostarczenia liny w wymaganym terminie.

Dyrektor Instytutu w zakresie dotyczącym zakupu m.in. materiałów technicznych i eksploatacyjnych, narzędzi i drobnego wyposażenia, artykułów BHP, płynów i olei eksploatacyjnych oraz innych niezbędnych do przygotowania i przeprowadzenia rejsów, wyjaśnił, że wartość jednostkowa zamówień była poniżej progów ustawowych, w związku z czym zakupy były prowadzone zgodnie z obowiązującymi w Instytucie regulacjami dotyczącymi udzielania zamówień w wartości poniżej progu ustawowego oraz przy zachowaniu wewnętrznych ścieżek akceptacji zapotrzebowań i kontroli merytorycznej, ilościowej odbioru. Ponadto z wyjaśnień Dyrektora Instytutu wynikało, że zakupy nie były planowane

jako jedno, z góry określone zamówienie, lecz wynikały z indywidualnych niezależnie powstających potrzeb eksploatacyjnych statku badawczego, a z uwagi na specyfikę jednostki, charakter prac badawczych oraz zmienne warunki eksploatacji, zapotrzebowanie na materiały powstawało w różnym czasie i nie mogło zostać wcześniej szczegółowo zaplanowane. Ponadto Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że z uwagi na zróżnicowanych charakter dostarczanych materiałów (m.in. oleje i płyny eksploatacyjne, odzież robocza i środki ochrony indywidualnej, artykuły elektryczne i oświetleniowe, naczynia i wyposażenie kuchni, narzędzia i materiały techniczne) nie tworzyły wspólnego jednorodnego przedmiotu zamówienia ani jednego procesu zakupowego, a przedmiotem zakupów były materiały powszechnie dostępne na rynku, o standardowych cenach typowych dla produktów technicznych, chemicznych i eksploatacyjnych stosowanych na statkach, a w realiach eksploatowanej jednostki jednym z kluczowych kryteriów była natychmiastowa dostępność odpowiedniego asortymentu oraz możliwość szybkiej realizacji dostaw, co miało bezpośredni wpływ na zapewnienie ciągłości pracy statku i bezpieczeństwa załogi, a składane zamówienia musiały być skorelowane z okresami remontów, często podejmowanymi w trybie awaryjnym. Z wyjaśnień Dyrektora Instytutu wynikało, że w przypadku zamówień o wartości jednostkowej poniżej progów ustawowych, regulacje wewnętrzne nie nakładały obowiązku prowadzenia sformalizowanych analiz porównawczych cen dla każdej pozycji asortymentowej, a z uwagi na charakter nabywanych produktów oraz praktyki rynkowej w obszarze materiałów eksploatacyjnych i technicznych stosowanych na statkach, ceny mieściły się w typowym zakresie dla tego rodzaju towarów, a w analizowanym okresie nie odnotowano sygnałów ani zastrzeżeń ze strony użytkowników statku lub komórek merytorycznych, które wskazywałyby na występowanie nieprawidłowości w cenach.

(akta kontroli str. Tom XII: 3718-3719b, 3723-3734f, 3740-3754, 3952-3970, 4272-4278)

11. Udzielanie w latach 2021-2023 oraz w 2024 r. zamówień odpowiednio przez byłego Kierownika Działu Armatorskiego¹²⁶ i Kierownika Działu Armatorskiego¹²⁷ na obsługę statku Oceania w rejonie Svalbardu, która ze względu na szczególny charakter, tj. możliwość realizacji przez tylko jednego wykonawcę – nie zostało udokumentowane zgodnie z § 3 ust. 11 w związku z § 3 ust. 10 pkt 1 regulaminu z 2021 r., tj. nie sporządzono wymaganych notatek służbowych zawierających informacje dotyczące wybranego wykonawcy i uzasadnienia jego wyboru.

(akta kontroli str. Tom VIII: 1012-1091)

Były Kierownik Działu Armatorskiego zeznał, że nie sporządzano żadnych dokumentów dotyczących obsługi statku Oceania w rejonie Svalbardu, ponieważ współpraca z przedsiębiorstwem obsługującym statek w rejonie Svalbardu odbywała się na podstawie przeprowadzonego przetargu na dostawę paliwa i obsługę statku.

Kierownik Działu Armatorskiego wyjaśnił, że z uwagi na natłok obowiązków i krótki staż pracy w Instytucie zapomniał o konieczności jej sporządzenia.

¹²⁶ Do 31 marca 2024 r.

¹²⁷ Od 1 kwietnia 2024 r.

Naczelnny Inżynier jako sprawujący nadzór na Kierownikiem Działu Armatorskiego wyjaśnił, że nie miał wiedzy, czy zgodnie z regulaminem wewnętrznym taka notatka była corocznie sporządzana.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że zamówienia na obsługę statku były realizowane w miarę potrzeb, nie były to zakupy jednolite, masowe lub planowane, ponieważ usługodawcą był jedyną polską firmą realizującą te usługi na Spitsbergenie. (akta kontroli str. Tom XII: 3720-3734f, 3745-3754)

W ocenie NIK powyższe wyjaśnienia nie stanowią wytłumaczenia dla braku działań zgodnych z regulacjami wewnętrznymi Instytutu.

12. W wyniku zawarcia 19 marca 2021 r. aneksu do umowy z 17 lutego 2021 r. zlecono wykonanie robot dodatkowych, których zakres był tożsamy z zakresem wskazanym w ww. umowie. Powyższe było wynikiem stwierdzenia 18 marca 2021 r. przez Kierownika Działu Armatorskiego oraz byłego Naczelnego Inżyniera konieczności wykonania robót dodatkowych w zakresie naprawy i regeneracji uszkodzonego trzonu steru poprzez badanie składu materiałowego trzonu steru, napawanie ubytków i obróbkę zgodną z rys. W1/1 – 4009 (§ 2 ust. 1 pkt 8 ww. aneksu), podczas gdy w zawartej 17 lutego 2021 r. umowie, w § 2 ust. 2 lit. f pkt 3, przewidziano wykonanie prac polegających na demontażu trzonu steru, wykonaniu pomiarów i ewentualnych napraw. Zważywszy na ryczałtowy charakter wynagrodzenia wykonawcy (o którym mowa w § 10 ust. 1 umowy zawartej 17 lutego 2021 r.), zlecenie ww. robót dodatkowych skutkowało poniesieniem dodatkowych kosztów w wysokości 126,8 tys. zł netto.

(akta kontroli str. Tom IX: 2108-2362)

Były Kierownik Działu Armatorskiego zeznał, że potrzeba wykonania tych prac została stwierdzona dopiero po wydokowaniu statku i wtedy dokładnie dało się określić zakres prac do wykonania, a zakres wskazany w umowie był tylko stwierdzeniem potrzeby ich przeprowadzenia.

Były Naczelnny Inżynier w sprawie naprawy trzonu steru zeznał, że były to prace dodatkowe, które nie były przewidziane zakresem podstawowym, ubytki udało się stwierdzić dopiero po wydokowaniu statku i zleceniu przez inspektora PRS.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że zlecenie robót dodatkowych wynikało z zaleceń PRS i było typową sytuacją, w której rozpoczęcie jednego remontu – usunięcia awarii pociąga za sobą konieczność kolejnych działań, które nie były wcześniej widoczne, przewidywalne, a zmiany w wykonaniu prac za każdym razem były dokonywane pod nadzorem PRS i nie zawsze opis prac dotyczył miejsca wcześniej zgłoszonego.

(akta kontroli str. Tom XII: 3728-3734f, 3740-3754)

Zdaniem NIK powyższe wyjaśnienia nie zasługują na uwzględnienie z uwagi na fakt, że inspektor PRS nie jest stroną umowy między zlecającym remont, a wykonawcą, jest natomiast niezależnym, zewnętrznym inspektorem w zakresie m.in. nadzoru technicznego statków, zaś posiadanie wiedzy na temat zakresu prac objętych umową należało do pracowników Instytutu. Ponadto zdaniem NIK, skoro ww. zakres prac został objęty umową, to znaczy, że został on przewidziany i nie należało go ponownie ujmować w aneksie do umowy jako roboty dodatkowe.

13. W Instytucie w latach 2020-2025 (do 30 czerwca) nie w pełni prawidłowo realizowano obowiązek wynikający z § 16 rozporządzenia z 12 września 2024 r. polegający na wprowadzaniu do bazy dokumentów planistyczno-sprawozdawczych systemu POL-on raportów i sprawozdań z wykorzystania przekazanych środków finansowych, ponieważ:
- a) wprowadzone do ww. systemu raporty z wykorzystania przekazanych środków finansowych nie zostały podpisane przez Dyrektora Instytutu, co było działaniem nierzetelnym. I tak: raporty roczne za lata 2021-2023 oraz raport końcowy dotyczące decyzji nr 20/486585/SPUB/SP/2021; raporty roczne na lata 2022-2024 dotyczące decyzji nr 53/528948/SPUB/SP/2022.1; raport roczny za 2020 r., raport wstępny końcowy i jego korekta oraz raport końcowy dotyczące umowy nr 5015/INTERREG BSR/2019/; raport wstępny końcowy i jego korekta dotyczące umowy nr 5143/Svalbard/2020/0; raport roczny za 2020 r. i jego korekta oraz raport końcowy dotyczące umowy nr 5051/INTERREG BSR/2019/2; raport roczny za 2021 r., raport wstępny końcowy oraz raport końcowy dotyczące umowy nr 5063/INTERREG BSR/19/2020/2; raport roczny za 2022 r. dotyczący umowy nr 5230/Norway/2022/0; raport roczny za 2024 r. dotyczący umowy nr 5744/Interreg BSR 2021-2027/2023/2024/2; raport wstępny końcowy oraz raport końcowy dotyczące umowy nr 5021/Svalbard/2019/0,
 - b) nie dochowano terminów złożenia raportów dotyczących: decyzji nr 20/486585/SPUB/SP/2021 – raport roczny za 2021 r. został złożony 29 grudnia 2022 r. (tj. po 31 marca 2022 r.), co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 5 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r., natomiast raport końcowy został złożony 9 października 2024 r., tj. po upływie 90 dni (30 marca 2024 r.) od daty zakończenia realizacji zadania, na które przyznano środki, co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 5 lit. b rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; decyzji nr 53/528948/SPUB/SP/2022.1 – raporty roczne za lata 2023-2024 zostały złożono odpowiednio 24 października 2024 r. i 3 czerwca 2025 r., co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 5 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umowy nr 5226/Norway/2022/0 – raport roczny za 2022 r. został złożony 19 kwietnia 2023 r., tj. po terminie wskazanym w § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umowy nr 5230/Norway/2022/0 – raport roczny za 2022 r. został złożony 5 czerwca 2023 r., tj. po terminie wskazanym w § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umową nr 5021/Svalbard/2019/0 – raport wstępny końcowy został złożony 15 czerwca 2021 r., tj. po upływie terminu, o którym mowa w § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umowy nr 5021/Svalbard/2019/0 – raport końcowy, który został złożony 8 września 2023 r., podczas gdy Instytut 7 sierpnia 2023 r. otrzymał informację od instytucji zagranicznej o rozliczeniu finansowym zadania, tj. po ponad 30 dniach, co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b rozporządzenia z 6 marca 2019 r.,
 - c) nie dochowano terminu złożenia sprawozdania z wykorzystania subwencji na 2020 r., które zostało wprowadzone 26 lipca 2021 r., tj. w terminie

- niezgodnym z § 16 ust. 1 pkt 3 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r. (do dnia 30 czerwca roku następującego po roku, za który był składany),
- d) nie wprowadzono raportów dotyczących: decyzji nr 2/599199/SPUB-I/SP/2024 oraz 92/592492/SPUB/SP/2024 – raportów rocznych za 2024 r., co było niezgodne odpowiednio z § 16 ust. 1 pkt 5 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r. oraz z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a rozporządzenia z 12 września 2024 r.; decyzji nr 53/528948/SPUB/SP/2022.1 – raportu końcowego, co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 5 lit. b rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umów nr 447495/PnH2/2019, 458260/PnH2/2020, 480666/PnH2/2020 – raportów rocznych za lata 2020-2024 oraz raportów końcowych, co było niezgodne odpowiednio z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a oraz § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umowy nr 447815/PnH2/2019 – raportów rocznych za lata 2020-2023 oraz raportu końcowego, co było niezgodne odpowiednio z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a oraz § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umów nr 5457/SEAPO/2023/0, 5918/Svalbard/2024/0 oraz NdS-II/SP/0003/2023/01 – raportów rocznych odpowiednio: za lata 2023-2024, za 2024 r. oraz za lata 2023-2024, co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umowy nr 5226/Norway/2022/0 – raportu rocznego za 2024 r. oraz raportu wstępnego końcowego, co było niezgodne odpowiednio z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a oraz § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umowy nr KONF/SP/0262/2024/02 – raportu rocznego za 2024 r., co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a rozporządzenia z 12 września 2024 r.; umowy nr NdS/546027/2022/2022 – raportów rocznych za lata 2022-2024 oraz raportu końcowego, co było niezgodne odpowiednio z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a oraz § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umowy nr 5015/INTERREG BSR/2019/2 – raportu rocznego za 2021 r., co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 5 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umowy nr 5143/Svalbard/2020/0 – raportu rocznego za 2021 r., co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 5 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r. oraz raportu końcowego, mimo otrzymania 10 października 2024 r. rozliczenia finansowego od instytucji zagranicznej, co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b ww. rozporządzenia; umowy nr 5051/INTERREG BSR/2019/2 – raportu rocznego za 2021 r., co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umowy nr 5230/Norway/2022/0 – raportu wstępnego końcowego i raportu końcowego (mimo, że 10 października 2024 r. Instytut otrzymał rozliczenie finansowe od instytucji zagranicznej), co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b ww. rozporządzenia; umowy nr 5021/Svalbard/2019/0 – raportu rocznego za 2020 r., co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a ww. rozporządzenia,
- e) złożono raporty końcowe, mimo że Instytut nie otrzymał rozliczenia końcowego od instytucji zagranicznej dotyczące: umowy nr 5015/INTERREG BSR/2019/2 – raport został złożony 12 maja 2022 r., co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b rozporządzenia z 6 marca 2019 r.; umowy nr 5051/INTERREG BSR/2019/2 – raport został złożony 29 kwietnia 2022 r., co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b ww. rozporządzenia;

umowy nr 5063/INTERREG BSR/19/2020/2 – raport został złożony 18 lipca 2023 r., co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. b ww. rozporządzenia;

- f) w przypadku realizacji umowy nr 5696/Svalbard/2023/2024/0 złożono jeden raport jako raport roczny za 2024 r. oraz raport wstępny końcowy, co było niezgodne z § 16 ust. 1 pkt 6 lit. a i b rozporządzenia z 6 marca 2019 r.

(akta kontroli str. Tom X: 2363-2958, Tom XI: 2959-3714, 3841-3889, 3938-3950)

Z wyjaśnień pracowników Instytutu, w tym kierowników projektów, Głównej Księgowej wynikało m.in., że do zadań kierowników projektów należała realizacja i sprawozdawczość projektu zgodna z zapisami umów o finansowanie, a sprawozdania były składane za pomocą skrzynki ePuap Instytutu, co było akceptowaną przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego formą sprawozdawczości, natomiast sprawozdawczość w systemie POL-on należała do zadań jednostki, w tym Dyrektora Instytutu, tj. była poza zakresem ich działań; do zadań głównej księgowej należało wypełnianie części finansowej raportów w systemie OSF, ponadto z wyjaśnień wynikało, że nie istniała możliwość wprowadzania raportów w systemie POL-on, a raporty przesłane do Ministerstwa w systemie OSF powinny być automatycznie prezentowane w bazie dokumentów planistyczno-sprawozdawczych systemu POL-on.

Ponadto Kierownik Działu Organizacji Badań (do obowiązków, której należało m.in. przygotowanie raportów okresowych i końcowych) wyjaśniła, że raporty były składane do Ministerstwa w systemie OSF oraz/lub na wzorach dokumentów udostępnianych przez Ministerstwo poprzez wysyłkę Poczta Polska lub elektronicznie ePuap i na tej podstawie projekty były uznawane za wykonane, a Instytut nie otrzymywał uwag z Ministerstwa dotyczących uchybień. Z wyjaśnień Kierownik Działu Organizacji Badań wynikało, że nie było możliwości składania raportów do projektów bezpośrednio w systemie POL-on, a raporty były składane najczęściej w poprzez system OSF, w systemie POL-on w zakładce „Projekty” były wprowadzane dane dotyczące projektów, a w aktualnej wersji systemu, tj. POL-on 2.0 nie było możliwości podłączenia raportu bądź sekcji do uzupełnienia aktualnych kosztów, natomiast wersja systemu POL-on 1.0 nie była aktywna, z tego względu nie była możliwa weryfikacja jakie raporty się tam znajdują.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że nie mógł udzielić wyjaśnień dotyczących ponad 40 dokumentów projektowych z lata 2020-2025 (o których mowa w piśmie NIK) zgodnie z zawartym w nim warunkiem „osobiście i we własnym imieniu”, ponieważ było to w oczywisty sposób niemożliwe, gdyż Instytut realizował rocznie ponad 100 projektów, z których każdy raportowany był co najmniej dwa razy w roku, co dawało ponad 1000 szczegółowych raportów przygotowywanych przez odpowiednie działy Instytutu, tj. Dział Projektów, Dział Płac, Sekretariat Naukowy, Dział Finansów). Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że był odpowiedzialny za prawidłowość tych dokumentów jako dyrektor, natomiast szczegółowa wiedza na ich temat była poza zakresem Jego kompetencji. Ponadto w sprawie procedur i systemu raportowania środków publicznych otrzymywanych przez Instytut, Dyrektor wyjaśnił, że:

- zgodnie z rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za wprowadzanie do bazy dokumentów planistyczno-sprawozdawczych

- z wykorzystania przyznanych środków odpowiadała jednostka, a podpisane raporty okresowe i końcowe były przysyłane przez elektroniczną skrzynkę ePuap Instytutu, co było formą sprawozdawczości akceptowaną przez Ministerstwo, a projekty na tej podstawie były uznawane za wykonane,
- podstawowym miejscem raportowania był OSF, skąd dokumenty powinny były być automatycznie przekazywane do systemu POL-on, po wysłaniu kompletnych raportów w systemie OSF były one prezentowane w bazie dokumentów planistyczno-sprawozdawczych systemu POL-on 1.0 oraz nie istniała możliwość bezpośredniego składania wymienionych raportów w systemie POL-on,
 - wszystkie projekty oraz dotacje otrzymane przez Instytut były rozliczane w terminie, audytowane przez darczyńców lub specjalistyczne firmy audytorskie na poziomie krajowym i Unii Europejskiej, a spośród kilkuset zrealizowanych projektów zastrzeżenia pojawiły się tylko do kilku rozliczeń, z reguły z powodu niewłaściwego rozliczenia środków przez kooperantów Instytutu,
 - prawidłowość i terminowość składania raportów (w tym kompletność i podpisy Dyrektora) były w systemie OSF sprawdzane automatycznie i nie było możliwości złożenia raportu po terminie lub zawierającego braki formalne, a wymienione w piśmie NIK niezgodności mogły wynikać z przesunięcia okresów (tj. przedłużenie projektów), różnych form sprawozdawania – osobno raport, osobno informacja o jego złożeniu, a w systemie POL-on widoczna była ostateczna, zaakceptowana wersja raportu złożonego w systemie OSF, a jeśli były wymagane uzupełnienia do raportu,
 - dokumenty od darczyńców (Ministerstwa, NCN etc) zawierające informacje o kwestionowanych raportach, opóźnieniach lub niezgodnościach przychodziły na adres Instytutu, były archiwizowane i dostępne dla NIK, a wymienione w pytaniach NIK kwestie nie były podnoszone przez darczyńców, a projekty, o których mowa w piśmie NIK zostały rozliczone i zaakceptowane, a w części były jeszcze w trakcie realizacji.

Ponadto Dyrektor wyjaśnił, że złożenie raportów z wykorzystania środków finansowych w systemie POL-on 1.0 wymagało nadania pracownikom Instytutu uprawnień „int_rap_fin_adm” przy jednoczesnym posiadaniu roli „redaktora głównego” w systemie OSF z uwagi na to, że składanie raportów bezpośrednio w systemie POL-on nie było możliwe, ponieważ przekierowywał on do systemu OSF, w którym znajdowały się stosowne formularze, ponadto nie można było upoważnić tylko jednej osoby do raportowania w systemie POL-on, dlatego że każdy wnioskodawca „redaktor główny” musiał sam składać raport, natomiast rola „int_rap_fin_adm” dawała możliwość wglądu we wszystkie raporty znajdujące się w bazie systemu POL-on niezależnie od tego, kto był „redaktorem głównym” wniosku/raportu, co uważał za niewłaściwe.

(akta kontroli str. Tom XII: 3715-3717, 3755-3817, 3841-3889, 3938-3950)

Zdaniem NIK powyższe wyjaśnienia Dyrektora Instytutu nie zasługują na uwzględnienie. Zgodnie z przepisami bowiem do zadań Dyrektora należało wprowadzanie do bazy systemu POL-on raportów i sprawozdań, w tym z zachowaniem wymaganych terminów ich wprowadzenia, spełniających wymagania formalne, natomiast Dyrektor nie zapewnił realizacji zadań w tym

zakresie. Ponadto zgodnie z instrukcją wprowadzania do systemu POL-on raportów z wykorzystania środków finansowych dostępną na stronie dedykowanej www.systemowi128 – raporty należało wprowadzać do systemu POL-on 1.0. Jakkolwiek realizowanie projektów i sprawozdawczości zgodnie z zawartymi umowami było działaniem właściwym, jednak nie zwalniało Dyrektora Instytutu z wprowadzania do systemu POL-on wymaganych sprawozdań.

14. W okresie objętym kontrolą Dyrektor Instytutu nie ustalił regulaminu organizacyjnego, co było niezgodne z postanowieniami § 10 ust. 1 pkt 5 statutu. Ponadto zgodnie ze standardami kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych zakres zadań, uprawnień i odpowiedzialności jednostek, poszczególnych komórek organizacyjnych jednostki oraz zakres podległości pracowników powinien być określony w formie pisemnej w sposób przejrzysty i spójny.

(akta kontroli str. T.V. 917-933)

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że Instytut nigdy nie miał takiego odrębnego regulaminu, nie jest on wymagany przepisami PAN. Działalność Instytutu opiera się o statut, schemat organizacyjny i szereg szczegółowych regulaminów - zamieszczonych na stronach WWW, a procedury opisane są dokumentami dostępnymi na stronie <https://old.iopan.pl/iopan/obieg.html>.

(akta kontroli str. T.V. 1299-1304)

Była zastępca dyrektora ds. organizacji i rozwoju wyjaśniła, że Dyrektor Instytutu nie powierzył jej tego zadania do realizacji. W trakcie pracy w Instytucie oprócz wykonywania bieżących obowiązków, z własnej inicjatywy, podjęła próbę uregulowania kluczowych procesów. Więcej w ramach 4,5 letniej pracy – nie udało się zrobić.

(akta kontroli. T. XII. 3735-3738)

NIK nie podziela tego stanowiska. Zgodnie z postanowieniami statutu IOPAN, który został zatwierdzony przez Prezesa PAN, do zakresu działania dyrektora należy w szczególności ustalenie regulaminu organizacyjnego.

15. Dyrektor Instytutu nie określił w formie pisemnej zakresu obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności dla: M. Zarazińskiego, który pracował w Instytucie na stanowisku kapitana s/y Oceania w okresie od 11 października 2022 r. do 31 grudnia 2024 r. oraz D. Jastrzemskiego na stanowisku głównego specjalisty i pełniącego obowiązki kierownika w Zespole Armatorskim w okresie od 3 stycznia 2024 r. do 31 grudnia 2024 r.¹²⁹. Było to niespójne ze standardami kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych, zgodnie z którymi aktualny zakres obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności powinien być określony dla każdego pracownika (Standard A.3.Struktura organizacyjna)¹³⁰. Na podstawie

¹²⁸ Instrukcja została opublikowana 24 lutego 2020 r.

¹²⁹ Od 1 stycznia 2025 r. zakres obowiązków został ustalony dla tej samej osoby jako Kierownika Działu Armatorskiego.

¹³⁰ Załącznik do standardów

art. 69 ust. 1 pkt 3 ustawy o finansach publicznych zapewnienie funkcjonowania adekwatnej, skutecznej i efektywnej kontroli zarządczej należy do obowiązków kierownika jednostki.

(akta kontroli str. T.V. 1325-1326, T.XII. 4042-4046)

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że zakres obowiązków kapitana na statku określa Kodeks morski i przepisy GUM, w przypadku Oceanii zwyczajowe było ustne przekazanie informacji o specyfice pracy na naszym statku i podpisanie otrzymania takiej informacji przez kapitana – te dokumenty były na statku, nie udało mi się ich znaleźć w Instytucie (IOPAN poszukuje tych dokumentów w archiwum zewnętrznym).

W przypadku głównego specjalisty i pełniącego obowiązki kierownika w Zespole Armatorskim, Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że pracownik ten został zatrudniony w dziale armatorskim na miejsce odchodzącego z pracy wieloletniego szefa działu. Dyrektor nie był pewny, czy to etat na czas dłuższy i pierwsza umowa oparta była o ustną instrukcję i przyjęcie zadań, które wykonywał jego poprzednik. Etat sformalizował się od stycznia 2025 r. wraz z pisemnym zakresem obowiązków.

(akta kontroli str. T.V. 1299-1304)

Zdaniem NIK powyższe wyjaśnienia w wystarczającym stopniu, nie usprawiedliwiają braku zakresów obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności, które winny być określone w formie pisemnej. Dodać w tym miejscu należy, iż pisemny zakres obowiązków został wydany dla głównego specjalisty w Dziale Armatorskim, podczas gdy w strukturze organizacyjnej IOPAN funkcjonuje Zespół Armatorski.

OCENA CZĄSTKOWA

Instytut nie zawsze prawidłowo zarządzał środkami finansowymi i gospodarował funduszami. Instytut wydatkował przyznane środki zgodnie z przeznaczeniem. Stwierdzono nieprawidłowości dotyczyły zamówienia publicznego na usługę organizacji konferencji naukowej, zawierania umów cywilnoprawnych i zakupów usług obcych związanych z utrzymaniem aparatury naukowo-badawczej/stanowiska badawczego pn. „Statek naukowo-badawczy s/y Oceania” (SPUB).

Nie stwierdzono nieprawidłowości w gospodarowaniu środkami finansowymi uzyskanymi na utrzymanie Systemu SatBałtyk i realizację projektu CSI-POM oraz przekazanymi przez PAN na upowszechnianie i promocję działalności naukowej. Część danych do systemu POL-on wprowadzano nieterminowo a części w ogóle nie wprowadzano.

Poprzez nieustalenie regulaminu organizacyjnego, nie przypisano w sposób przejrzysty zakresów zadań poszczególnym komórkom organizacyjnym, a ponadto dwóm pracownikom nie określono zakresów czynności. Nie zapewniono funkcjonowania adekwatnej, skutecznej i efektywnej kontroli zarządczej w obszarze zarządzania statkiem s/y Oceania.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi	Środowisko wewnętrzne Instytutu powinno zapobiegać wystąpieniu ryzyka konfliktów interesów. Istotą w tym zakresie jest unikanie okoliczności mogących doprowadzić do powstania sprzeczności między interesem Instytutu lub osoby obowiązanej do działania w jego imieniu, z uwzględnieniem najlepiej pojętego interesu Instytutu.
Wnioski	1. Sporządzanie wniosków dotyczących pobytu w pokojach gościnnych oraz ewidencjonowanie pobytów gości w sposób zgodny z obowiązującymi procedurami i rzetelny, zapewniający właściwe rozliczenie kosztów pobytu.2. Kontynuowanie działań podjętych w celu zwiększenia ochrony ubezpieczeniowej majątku Instytutu, w tym na wypadek zdarzeń losowych.3. Rzetelne wykonywanie zaleceń po kontrolach obiektów budowlanych.4. Przeprowadzanie w pełnym zakresie kontroli okresowych dotyczących systemu ogrzewania obiektów.5. Ustalenie i stosowanie spójnych i jednolitych zasad wystawiania zleceń wyjścia w rejs morski.6. Rzetelne weryfikowanie i uzupełnianie danych na rachunkach sporządzanych przez zleceniobiorców.7. Zapewnienie wprowadzania do systemu POL-on wymaganych danych i w odpowiednim terminie.8. Ustalenie regulaminu organizacyjnego Instytutu uwzględniającego przypisanie w sposób przejrzysty i spójny komórkom organizacyjnym Instytutu zadań, obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności.9. Zapewnienie funkcjonowania adekwatnej, skutecznej i efektywnej kontroli zarządczej w obszarach zamówień publicznych i zarządzania statkiem s/y Oceania.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci elektronicznej/w postaci papierowej.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń	Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Gdańsku. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.
Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków	Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań. W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Gdańsk, 19 grudnia 2025 r.

Kontrolerzy:

Dariusz Jurczuk
doradca ekonomiczny

/podpisano elektronicznie/

Marta Gajewska
główny specjalista kontroli państwowej

/podpisano elektronicznie/

Radosław Sobuś
starszy inspektor kontroli państwowej

/podpisano elektronicznie/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Gdańsku
Dyrektor

z up. p.o. wicedyrektor
Maria Mieszalska

/podpisano elektronicznie/

Zmian w wystąpieniu pokontrolnym dokonał w dniu 17 marca 2026 r.:

p.o. Dyrektor
Pomorskiej Delegatury NIK w
Gdańsku
Tomasz Słaboszowski

/podpisano elektronicznie/